

Projekt

z dnia 5 kwietnia 2019 r.

Zatwierdzony przez .....

**UCHWAŁA NR V/.../2019
RADY GMINY CYCÓW**

z dnia 16 kwietnia 2019 r.

w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Cyców

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 506) w związku z art. 8 ust. 1 oraz art. 11 ust. 5 pkt 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2018 r. poz. 1398), Rada Gminy Cyców uchwala, co następuje:

§ 1. 1. Wyznacza się obszar zdegradowany w granicach stanowiących załącznik nr 1 do Uchwały sporządzony na mapie w skali 1:5000

2. Wyznacza się obszar rewitalizacji w granicach stanowiących załącznik nr 2 do Uchwały sporządzony na mapie w skali 1:5000.

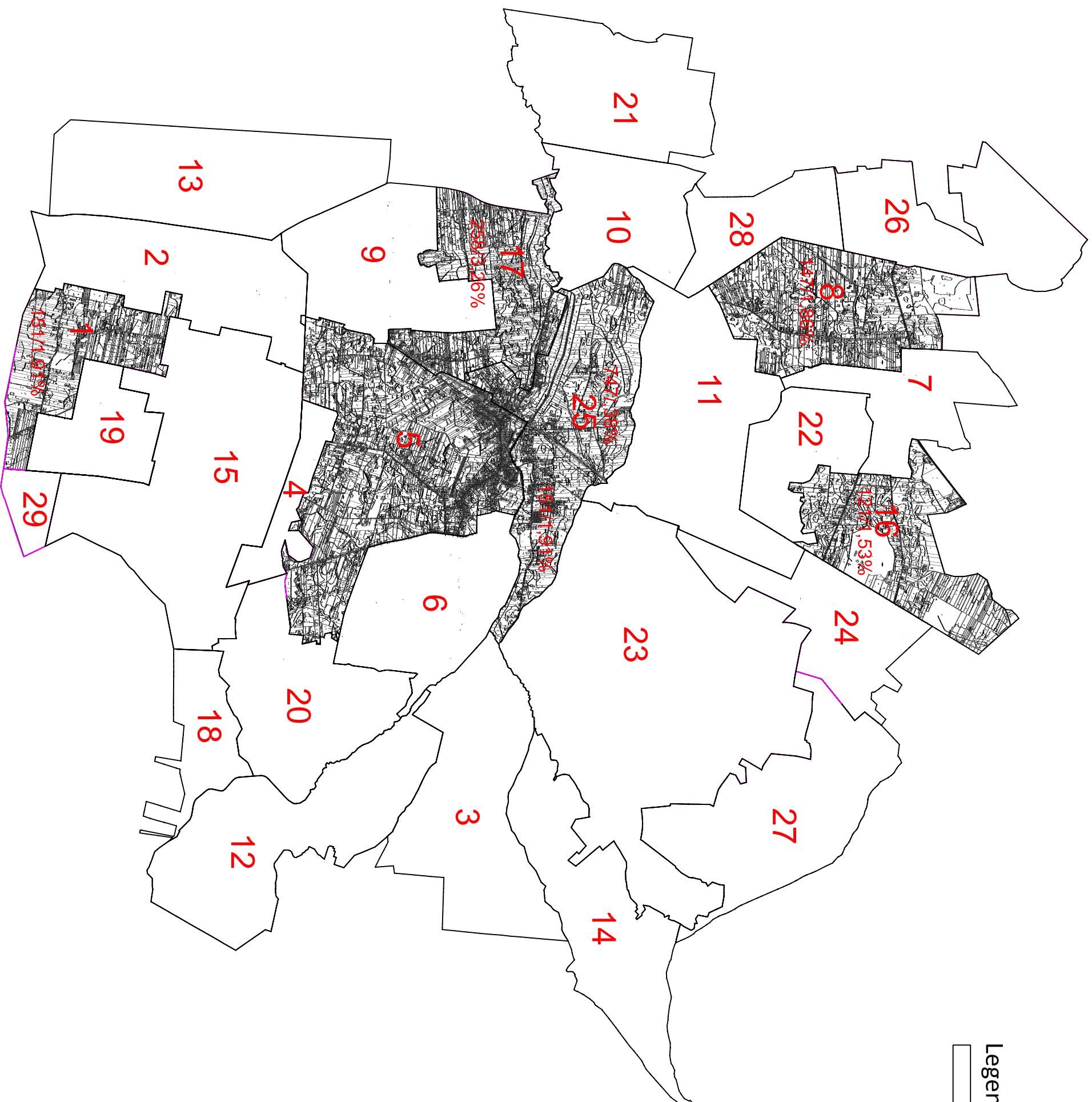
3. Potwierdzenie spełnienia przez obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji przesłanek ich wyznaczenia wskazanych w art. 9 i 10 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji określa „Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Cyców, stanowiąca załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.

§ 2. Ustanawia się na rzecz Gminy Cyców prawo pierwokupu wszystkich nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Cyców.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego.

Obszar rewitalizacji

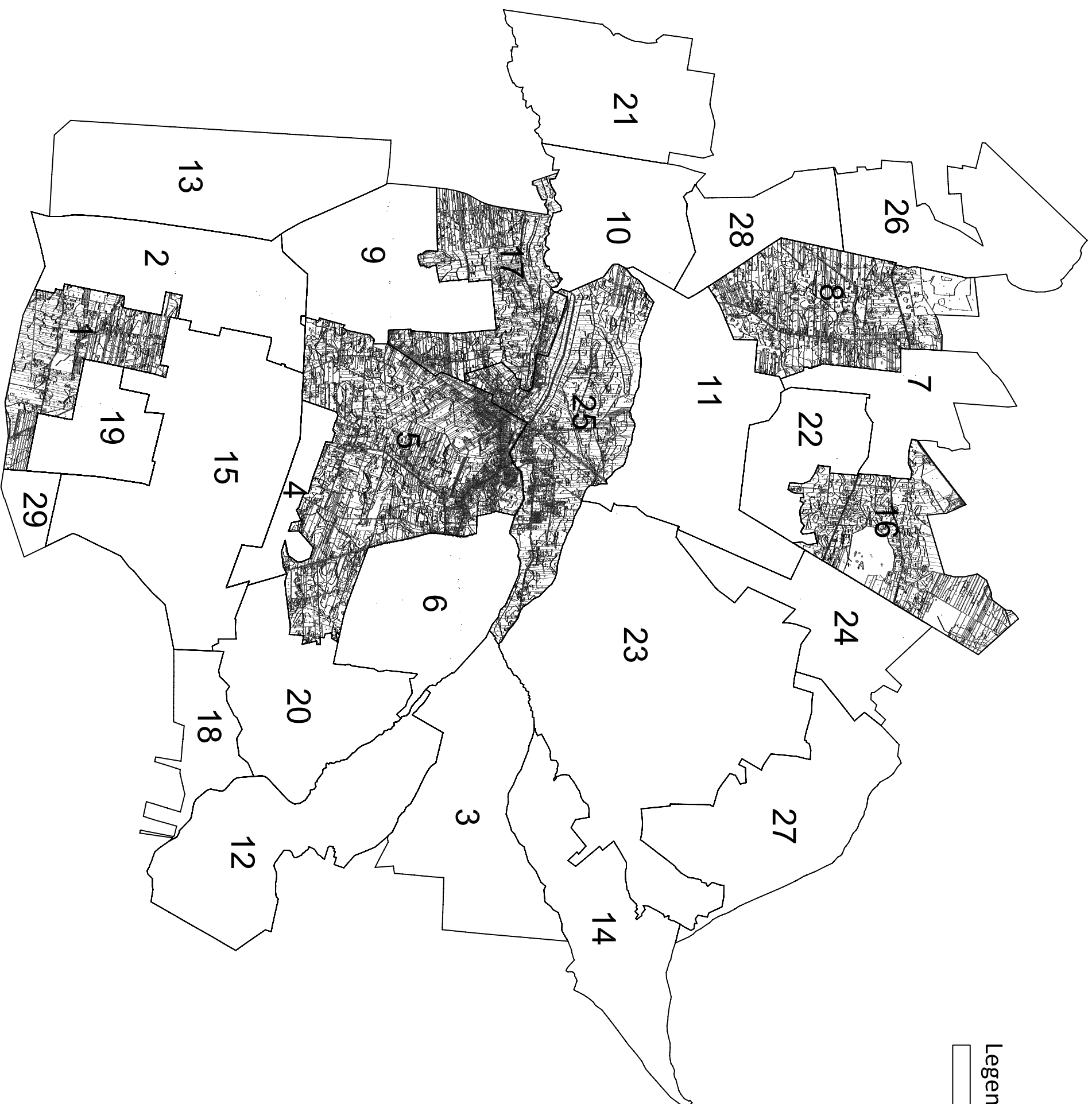

Legenda

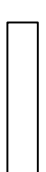
- Obszar rewitalizacji

1. Adamów
2. Barki
3. Bekieszka
4. Biesiadki
5. Cyców
6. Cyców Kolonia Druga
7. Garbatówka
8. Garbatówka Kolonia
9. Głębokie
10. Janowica
11. Kopina
12. Ludwinów
13. Malinówka
14. Małków
15. Nowy Stręczyn
16. Ostrówek Podyski
17. Podgłębokie
18. Sewerynów
19. Stary Stręczyn
20. Stawek
21. Stefanów
22. Szczupak
23. Świerzczów
24. Świerzczów Kolonia
25. Wólka Cycowska
26. Wólka Nadrybska
27. Zagórze
28. Zaróbka
29. Zosin

Obszar zdegradowany

Legenda

- Obszar zdegradowany

1. Adamów
2. Barki
3. Bekiesza
4. Biesiadki
5. Cyców
6. Cyców Kolonia Druga
7. Garbatówka
8. Garbatówka Kolonia
9. Głębokie
10. Janowica
11. Kopina
12. Ludwinów
13. Malinówka
14. Małków
15. Nowy Stręczyn
16. Ostrówek Podyski
17. Podgłębokie
18. Sewerynów
19. Stary Stręczyn
20. Stawek
21. Stefanów
22. Szczupak
23. Świerzczów
24. Świerzczów Kolonia
25. Wólka Cycowska
26. Wólka Nadrybska
27. Zagórze
28. Zaróbka
29. Zosin

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Cyców

Diagnoza problemów społecznych i
potencjałów Gminy Cyców

Urząd Gminy Cyców – luty 2018 rok

Spis treści

Wstęp	4
1. Ogólne informacje o gminie Cyców	6
2. Demografia	8
3. Zasoby przyrodnicze i ochrona środowiska	14
Gleby	14
Wody powierzchniowe	17
Klimat	18
Flora	19
Fauna	20
Obszary i obiekty chronione	21
4. Dziedzictwo kulturowe	27
5. Infrastruktura społeczna	29
Oświata	29
Sport i rekreacja	29
Turystyka	31
Kultura	31
Ochrona zdrowia	33
Bezpieczeństwo	34
6. Infrastruktura sieciowa	36
Drogi	36
Wodociąg	36
Kanalizacja	37
Gospodarka odpadami	37
Gazociąg	37
Telekomunikacja	37
7. Mieszkalnictwo	39
8. Gospodarka	41
9. Jakość kształcenia	45
10. Bezrobocie	46
11. Społeczeństwo obywatelskie	49
12. Pomoc społeczna	53
13. Budżet Gminy Cyców	58

14.	Problemy społeczne wskazane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020.	59
15.	Delimitacja obszaru zdegradowanego i propozycja obszaru rewitalizacji	63
16.	Przebieg konsultacji społecznych	65
16.1	Ogłoszenie o konsultacjach	65
16.2	Spotkanie konsultacyjne	68
16.3	Warsztaty	71
16.4	Konsultacje prowadzone drogą elektroniczną oraz tradycyjną	79

Wstęp

Podstawą prawną do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Cyców na lata 2018-2023 jest Ustawa z dnia 9 października o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1023, 1529, 1566.).¹

Zgodnie z powyższym, rewitalizacja stanowi kompleksowy proces, którego celem jest wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, poprzez działania całościowe, integrujące interwencje na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Przez działania całościowe rozumie się wzajemnie powiązane przedsięwzięcia, które obejmują kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe. Poprzez prowadzone działania zakłada się optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów. Proces ten stanowi wieloletni okres, prowadzony przez interesariuszy wraz we współpracy ze społecznością lokalną.

Dla prowadzenia rewitalizacji wymagane są:

- uwzględnienie rewitalizacji, jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju gminy;
- pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji oraz analizie dotyczących go problemów; diagnoza obejmuje kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub środowiskowe;
- ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych;
- właściwy dobór narzędzi i interwencji do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru;
- zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej;
- koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji;
- realizacja wynikającej z art. 5 ust. 1 rozporządzenia ogólnej zasady partnerstwa polegającej na włączeniu partnerów w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Obszar zdegradowany stanowi obszar, na którym zidentyfikowany został stan kryzysowy (tj. stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych). Może być on podzielony na podobszary, w tym podobszary, które nie posiadają wspólnych granic (warunek – występowanie sytuacji kryzysowej na każdym podobszarze). Obszar rewitalizacji jest to całość lub część obszaru zdegradowanego, na którym zamierza się prowadzić rewitalizację. Cechuje go koncentracja

---

¹ Dz.U. 2015 poz. 1777 USTAWA z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji z późn.zm. – tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r. poz. 1023, 1529, 1566. Źródło: prawo.sejm.gov.pl

negatywnych zjawisk oraz znaczenie dla rozwoju lokalnego. Zgodnie z wymaganiami nie może on przekraczać 20% powierzchni gminy oraz 30% liczby ludności.

Niniejszy dokument został opracowany na podstawie analizy danych zastanych (ilościowych) i aktywnego udziału różnych grup interesariuszy.

Procesy decydujące o rozwoju społeczno-gospodarczym Polski skupiają się przede wszystkim w ośrodkach silniej zurbanizowanych, gdzie nie występują bariery dostępu do infrastruktury, gdzie wysoko wykwalifikowane zasoby ludzkie mają do niej powszechny dostęp i mogą z niej efektywnie korzystać. Te zależności decydują o tym, że obszary wiejskie mają mniejsze możliwości rozwojowe niż ośrodki miejskie. Defaworyzacja zasobów ludzkich na obszarach wiejskich wynika z licznych negatywnych czynników, wśród których należy wymienić:

- niski poziom rozwoju gospodarczego,
- wysokie zatrudnienie w rolnictwie oraz ograniczoną liczbę pozarolniczych
- miejsc pracy,
- niski poziom wykształcenia,
- niską świadomość korzyści płynących z wykształcenia,
- trudności w dostępie do infrastruktury społecznej, edukacyjnej i kulturalnej.

Wymienione powyżej czynniki powodują zmniejszenie solidarności, zaufania społecznego, rodzą poczucie niesprawiedliwości, stają się przyczyną konfliktów społecznych. Niwelowanie różnic w poziomie życia społeczeństwa jest jednym z podstawowych wyznaczników awansu gospodarczego i społecznego kraju. Działania te wymagają wykorzystania różnorodnych czynników. Wśród nich jednym z bardziej znaczącym jest szeroko rozumiany kapitał społeczny.²

W teorii kapitału społecznego przyjmuje się, że istotą tego zasobu są wiedza i umiejętności ludzi – a więc nagromadzony przez nich kapitał ludzki – ale najbardziej znaczącym jego elementem jest skłonność do łączenia się osób w grupy dla realizacji konkretnych celów. Ta skłonność jest ważna zarówno z punktu widzenia gospodarki, jak i życia społecznego. To właśnie na tym filarze opierać się będzie diagnoza stanu kryzysowego w gminie Cyców – tak aby zdiagnozować najbardziej podstawowe problemy mieszkańców w powiązaniu z obszarem i zaprogramować takie działania, które na skutek rewitalizacji wybranego obszaru wyciągnął ten obszar z kryzysu.

---

² Małgorzata Raczkowska, Kapitał społeczny na obszarach wiejskich w Polsce, Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, www.wne.sggw.pl/czasopisma/pdf/EIOGZ_2009_nr79_s39.pdf

1. Ogólne informacje o gminie Cyców

Gmina Cyców położona jest we wschodniej części powiatu łączyńskiego w woj. Lubelskim. Cyców jest największą gminą powiatu łączyńskiego i stanowi 23,33 % jego powierzchni. Powierzchnia gminy wynosi 14 787 ha a w jej skład wchodzi następujące miejscowości: Adamów, Barki, Bekiesza, Biesiadki, Cyców, Cyców Kolonia Druga, Garbatówka, Garbatówka Kolonia, Głębokie, Janowica, Kopina, Ludwinów, Malinówka, Małków, Nowy Stręczyn, Ostrówek Podyski, Podgłębokie, Sewerynów, Stary Stręczyn, Stawek, Stefanów, Szczupak, Świerszczów, Świerszczów-Kolonia, Wólka Cycowska, Wólka Nadrybska, Zagórze, Zaróbka, Zosin.

Wsie gminy Cyców w latach 70 – tych przeżywały ograniczony rozwój związany z budową kopalni w Bogdance, Stefanowie i Nadrybiu. Charakteryzował je odpływ ludności w wieku produkcyjnym. Obecnie odnotowuje się wzrost liczby ludności gminy (dodatnie saldo migracji). Tym większym problemem staje się więc ogólne niedoinwestowanie wsi w usługi.

W strukturze przestrzennej gminy zarysowują się wsie stanowiące lokalne ośrodki usługowe oraz wsie prawie całkowicie pozbawione usług. W zakresie usług handlowych i rzemieślniczych oraz gastronomicznych niedobory te są w ostatnich latach wyrównywane dzięki własnej inicjatywie ludności. Wymianie substancji, budowie, przebudowie oraz rozbudowie domów mieszkalnych towarzyszy również urządzenie pomieszczeń przeznaczonych pod działalność usługową.³

Początki Cycowa sięgają XV wieku. Założycielem Cycowa był najpewniej Marek Bolesławski wojewoda przemyski z lat 1441-1446. Wieś założono na prawie niemieckim. Nazwa wsi pochodzi od staropolskiego pospolitego imienia "Cyc" a nazwę tej wsi pierwotnie zapisywano jako Cziczow. Cyców w końcu XV i na początku XVI wieku szybko się rozwijał, stając się jedną z większych osad w okolicy. W 1564 roku Cyców liczył już 13 łanów ziemi, mieszkało we wsi około 26 rodzin kmiecych a oprócz kmieci 13 zagrodników i 1 rzemieślnik. Mieszkało tu więc około 40 rodzin. Już wtedy osada Cyców zwana Cziczow, była drugą co do wielkości osadą w parafii Olchowiec. Z XVI wieku pochodzą wzmianki o cerkwi prawosławnej w tej miejscowości. Oznacza to, że przeważała tu ludność Rusińska. Cerkiew była pod wezwaniem św. Michała Archanioła. Na przełomie XVI i XVII wieku cerkiew stała się greckokatolicką, ponieważ prawosławna diecezja chełmska przyjęła unię brzeską.

Na przełomie XVIII i XIX wieku w Cycowie powstała manufaktura produkująca tkaniny (najprawdopodobniej lniane), które od nazwy miejscowości zwano "cycem". Tradycje wyrobów płócienniczych w tej okolicy zachowały się do końca XIX wieku.

W latach 1860-1870 w Cycowie wybudowano nową cerkiew greckokatolicką, ale już w 1865 roku zamieniono ją na cerkiew prawosławną. Po odejściu Rosjan budynek kościelny w 1918 roku zamieniono na kościół katolicki pod wezwaniem św. Józefa. W latach 1985-1995 wybudowano nowy kościół, a dawna cerkiew stanowi obecnie jedną z atrakcji turystycznych Cycowa.

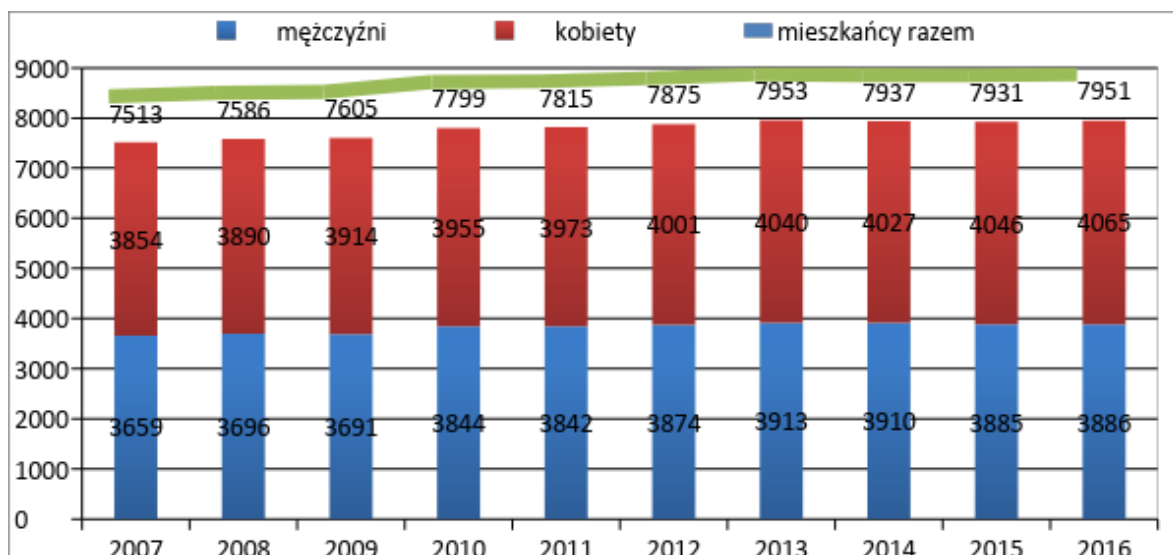
³ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Cyców, Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr VIII/73/11 Rady Gminy Cyców z dnia 28 września 2011 r.

Ważnym wydarzeniem w historii tej ziemi była bitwa z 15 i 16 VIII 1920 roku. Bitwa pod Cycowem została wpisana na listę bitew umieszczonych na Grobie Nieznanego żołnierza.

2. Demografia

Gminę Cyców ma koniec grudnia 2016 roku zamieszkiwało ogółem 7951 mieszkańców tj. 3886 mężczyzn i 4065 kobiet. Gęstość zaludnienia na terenie gminy wynosi 53,72 os/km².

Wykres 1 Mieszkańcy Gminy Cyców w latach 2007-2016 w podziale na płeć

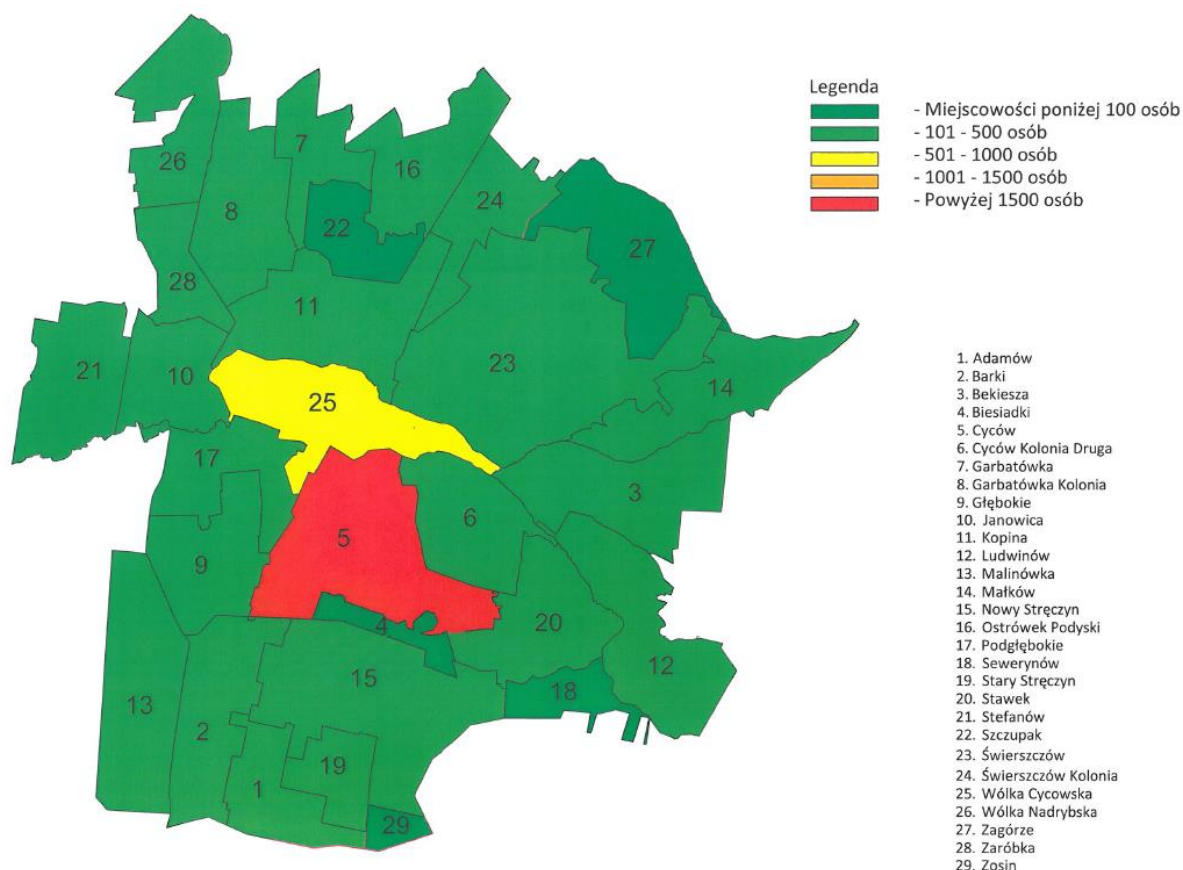
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Cechą charakterystyczną rozmieszczenia ludności w gminie jest jej koncentracja we wsi Cyców. Do większych miejscowości wchodzących w skład gminy można zaliczyć: Wólkę Cycowską, Głębokie, Nowy Stręczyn, Bekieszę, Świerszczów i Barki.

Najmniejszymi miejscowościami są Zosin – 6 mieszkańców, Szczupak – 50 mieszkańców, Sewerynów – 56 mieszkańców, Stary Stręczyn – 66 mieszkańców, Biesiadki – 74 mieszkańców i Zagórze – 91 mieszkańców.

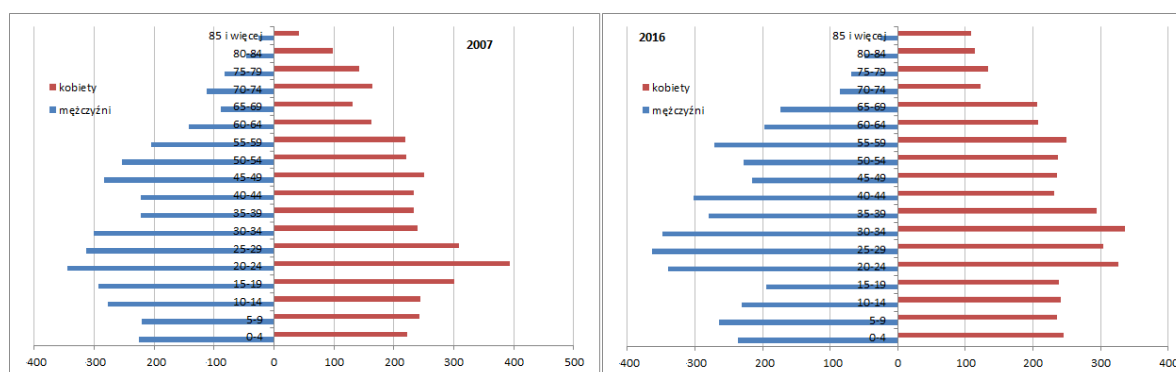
Mapa 1 Podział gminy Cyców na miejscowości oraz ludność w podziale na poszczególne miejscowości – dane za 2016 rok

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Liczebność mieszkańców Gminy Cyców wskazuje istotną przewagę płci żeńskiej niemal we wszystkich rocznikach. W ogólnej strukturze mieszkańców najliczniej prezentowane są przedziały wiekowe od 20-go do 45-go roku życia.

Wykres 2 Piramida wieku w 2007 i 2016 roku

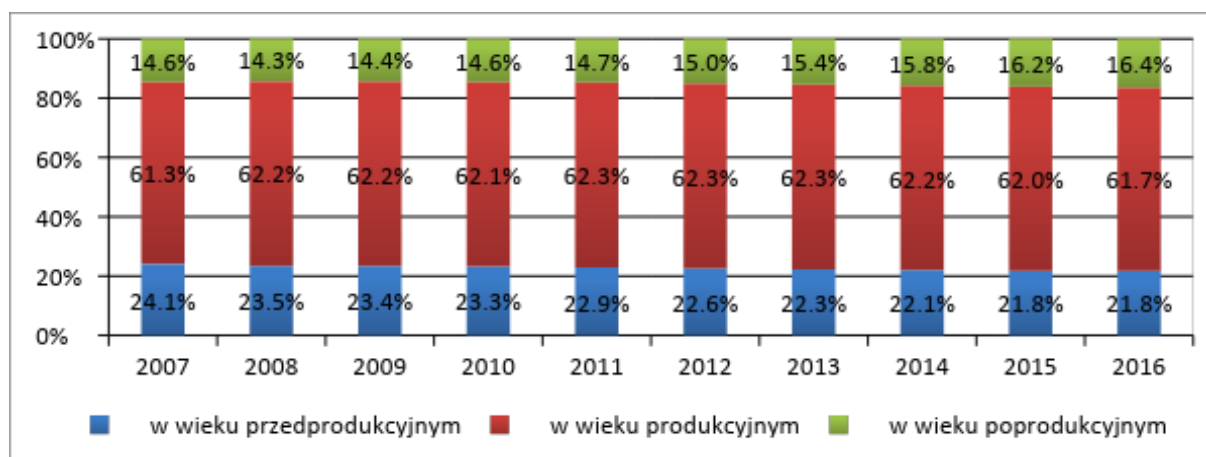
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Przewaga ta dotyczy zarówno kobiet jak i mężczyzn. Dość liczne są też przedziały wiekowe osób wchodzących w wiek senioralny tj. roczniki w przedziałach wiekowych powyżej 60 roku życia. Najmniej liczne są obecnie przedziały wiekowe osób wchodzących w dorosłość tj. przedziały 15-19 lat oraz od 0 do 14 roku życia. Taki obraz pokazuje dość duży potencjał rozwojowy w grupach osób dorosłych potencjalnie zdolnych do zatrudnienia i zarobkowania, nieco mniejszy w grupach

wchodzących w dorosłość. Obraz liczebności grup w poszczególnych przedziałach wiekowych potwierdza też obserwowane powszechnie zjawisko starzenia się społeczeństwa, czego wyrazem są dość liczne roczniki powyżej 60 roku życia.

61,7% mieszkańców gminy Cyców stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Następną grupę stanowią dzieci i młodzież – 21,8% natomiast osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 16,4%. Jakkolwiek na chwilę obecną Gmina Cyców posiada korzystną strukturę wiekową ludności, należy zwrócić uwagę na pogarszające się wskaźniki dotyczące udziału grupy poprodukcyjnej (wzrost o prawie 2 punkty procentowe w ostatnim dziesięcioleciu) oraz spadek udziału grupy w wieku przedprodukcyjnym z 24,1% w 2007 roku do 21,8% w roku 2016.

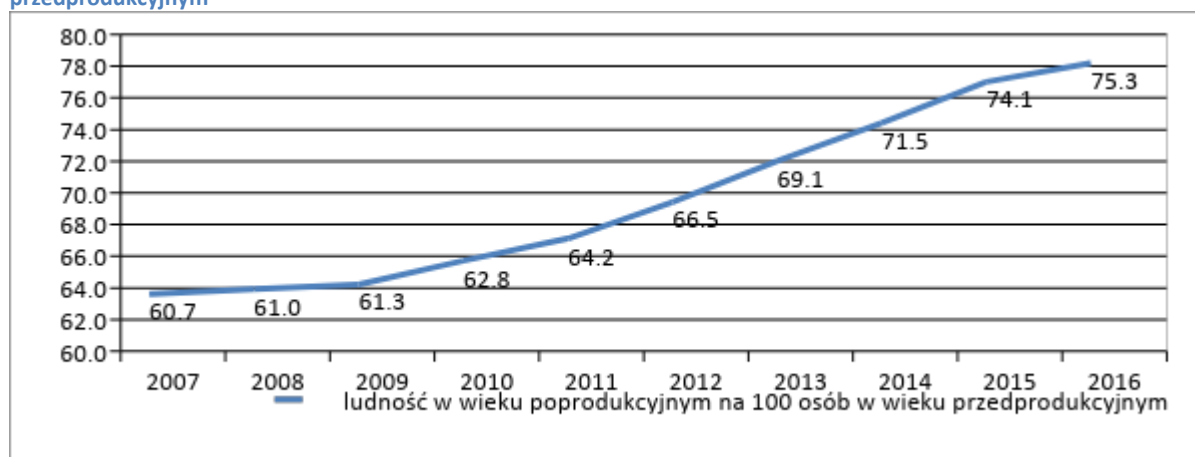
Wykres 3 Ludność według grup wieku w latach 2007-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Jednym z najważniejszych czynników pozwalających oszacować przyszły potencjał gospodarczy terenu jest porównanie liczby osób w wieku produkcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Wysoki udział osób w wieku produkcyjnym świadczy o dużych możliwościach w zakresie zatrudnienia, co sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości. Jako że to właśnie ta grupa jest głównym wytwórcą dóbr i dochodów przekłada się to bezpośrednio na rozwój danego obszaru.

Wykres 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Po zsumowaniu liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym (tzw. osoby w wieku nieprodukcyjnym) oraz porównaniu ich z liczbą w wieku produkcyjnym otrzymamy tzw. wskaźnik obciążenia demograficznego. Wskazuje on liczbę osób, które znajdują się „na utrzymaniu” osób będących w szczycie aktywności gospodarczej. Wskaźnik ten przedstawia się dla gminy niekorzystnie. Należy pamiętać, że przede wszystkim ma na to wpływ zmniejszający się udział w ludności wieku przedprodukcyjnym, a zwiększający się udział ludności w wieku poprodukcyjnym.

Mapa 2 Różnicowanie międzygminne wskaźnika obciążenia demograficznego - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym – dane za rok 2016

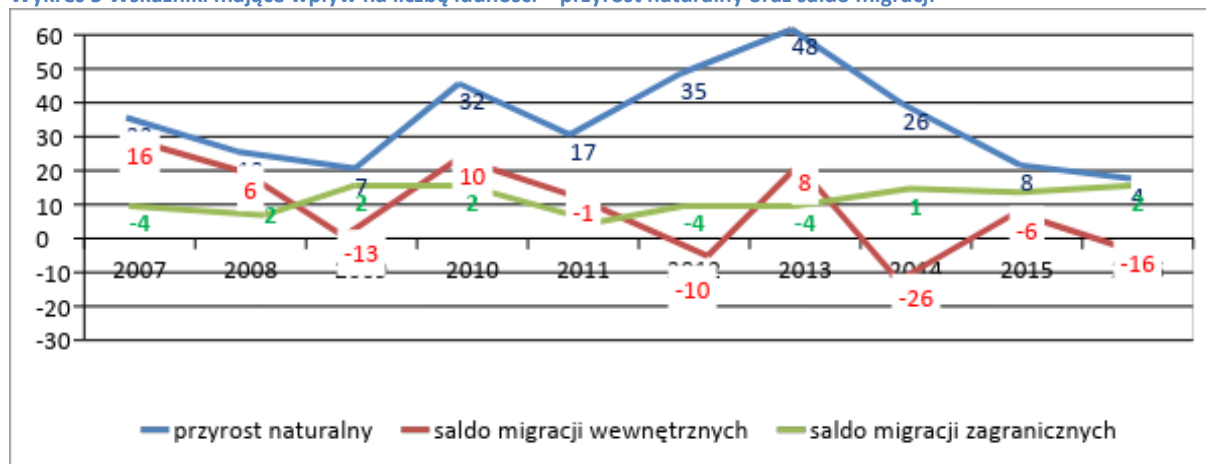

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Na stan i strukturę ludności według płci i wieku decydujący wpływ mają zjawiska demograficzne określane jako przyrost naturalny i ruch naturalny (migracje). Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą stałego lub czasowego miejsca zamieszkania połączone z przekroczeniem granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne) lub granicy państwa (migracje zagraniczne).

Pomimo ujemnego salda migracji na terenie gminy widoczny jest sukcesywny wzrost liczby ludności co jest pozytywną prognozą na przyszłość.

Wykres 5 Wskaźniki mające wpływ na liczbę ludności – przyrost naturalny oraz saldo migracji

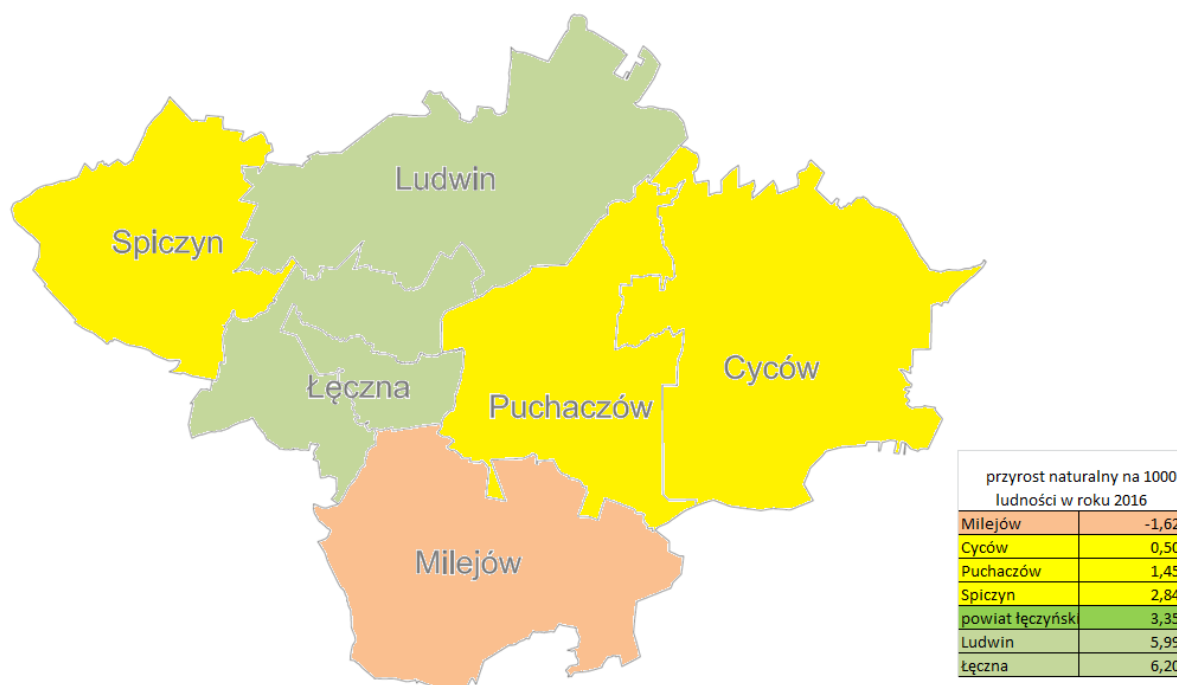

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Pomimo, iż w województwie lubelskim obserwuje się od kilku lat ujemny przyrost naturalny, w gminie Cyców wciąż występują dodatnie wartości. Największy skok zanotowano w 2013 roku.

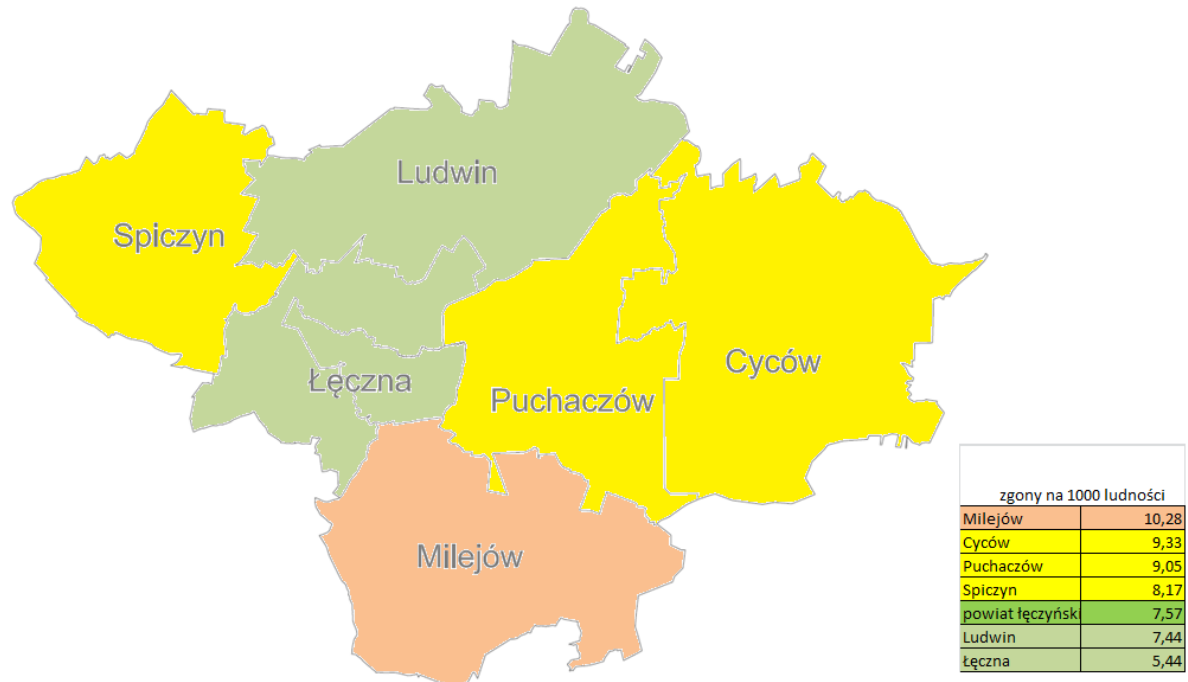
Spadek krzywej przyrostu naturalnego, jak wskazują kolejne mapy, ma związek głównie z rosnącą liczbą zgonów na 1000 mieszkańców.

Mapa 3 Zróżnicowanie międzygminne wskaźnika: przyrost naturalny na 1000 ludności – dane za rok 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Mapa 4 Zróżnicowanie międzygminne wskaźnika: zgony na 1000 ludności – dane za rok 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

3. Zasoby przyrodnicze i ochrona środowiska

Według podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego teren gminy położony jest na granicy pasa wyżyn i nizin na Niżu Wschodnioeuropejskim. Północna część gminy leży w makroregionie Polesie Podlaskie i mezoregionie Pojezierze Łęczyńsko – Włodawskie, a południowa część w makroregionie Polesie Wołyńskie i mezoregionie Obniżenie Dorohuckie.⁴

Gleby

Gmina Cyców pod względem geologicznym położona jest w obrębie zrębowego wyniesienia podlasko – lubelskiego platformy wschodnioeuropejskiej (Pożaryski 1969). Na powierzchni platformy zalegają osady paleozoiczne, wśród których największe znaczenie mają węglonośne osady górnego karbonu. Na nich zalegają osady jury (w postaci utworów węglanowych, głównie wapieni organodetrycznych, oolitowych i pelitowych o średniej miąższości kilkudziesięciu metrów) i kredy (są to rozmaite utwory węglanowe o miąższości w granicach 500 – 600m). Utwory kredy reprezentowane są przez piętra od cenomenu po mastrycht. W północno – zachodniej części gminy (rejon Zagórza, Garbatówki) utwory kredowe występują na powierzchni terenu.

Prawie cały teren gminy pokrywają utwory czwartorzędowe, które zalegają bezpośrednio na utworach górnokredowych. Miąższość osadów czwartorzędowych jest zróżnicowana. W centralnej części gminy oraz wzdłuż doliny rzeki Świnki, osiąga nawet kilkadziesiąt metrów, natomiast w północnej i południowej części zmniejsza się do kilku metrów. Najstarsze stratygraficzne utwory czwartorzędowe (plejstoceny) na terenie gminy związane są ze zlodowaczeniem środkowopolskim i reprezentowane są przez gliny zwałowe i piaski fluwioglacjalne. Nikłe szczątki gliny zwałowej (o miąższości kilku metrów) zachowały się na grzbietach ostańców denudacyjnych Garbatówki, Świerszczowa i Stręczyna. Piaski fluwioglacjalne występują na południowych stokach garbu Stręczyna oraz niewielkich powierzchniach garbów Zagórza i Garbatówki. Miąższość w/w piasków jest bardzo mała i wynosi średnio 1 – 2m.

Znaczny obszar gminy pokrywają utwory jeziorzyskowe i rzeczne związane z interglacją emskim i zlodowaczeniem bałtyckim. Są to głównie piaski i mułki wykształcone jako piaski drobne i średnio zagęszczone z dużym udziałem frakcji pyłowej, lub jako pyły i gliny pylaste. Osady te przewarstwiają się wzajemnie i osiągają różne miąższości.

Utwory holoceny budują dna dolin i obniżeń terenu. Są to utwory deluwialne, aluwialne i bagienne reprezentowane przez piaski, mułki, namuły organiczne i torfy. Największe obszary torfów występują wokół ostańców denudacyjnych Garbatówki, Świerszczowa i na południowy – wschód od ostańca Stręczyna.

W dolinie rzeki Świnki utwory aluwialne (piaszczysto – pylaste) i przykryte są torfami o miąższości 1 – 2m.

---

⁴ Za: Prognoza Oddziaływania na Środowisko Ustaleń Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Cyców, Zakład Projektowo-Budowlany Pracownia Projektowo-Studialna Eko-Plan, Lublin 2017, www.ugcycow.pl/.../prognoza_oddziaływania_na_srodowisko_gm._cycow

Rzeźba terenu gminy ma charakter równinno – falisty o niewielkich deniwelacjach i spadkach terenu. Część północna ma typowy równinny krajobraz Polesia Lubelskiego. W części centralnej i południowej silniej zaznaczają się tereny faliste. Podział między tymi dwoma częściami przebiega łagodną doliną rzeki Świnki.

Na obszarze gminy Cyców występują cztery główne formy geomorfologiczne:

1. Formy ostańców kredowych występują w okolicach: Garbatówki, Świerszczowa, Zagórza i Stręczyna. Mają one łagodne zbocza i płaskie grzbiety i są pozostałością zrównań utworzonych w okresie trzeciorzędu. Ponad poziom 177,5m n.p.m. wyniesione są do maksymalnej wysokości względnej około 20m. Maksymalne wysokości wzgórz sięgają od 182 do 195m n.p.m. W obrębie ostańców występują drobne zagłębienia krasowe w formie lejków. Są to wertebry i uwały o średnicy do kilkudziesięciu metrów i głębokości kilku metrów. Mniej urozmaiconą rzeźbę mają ostańce w okolicy Świerszczowa i Stręczyna.

2. Największą powierzchnię gminy zajmuje młodoplejstocenijski poziom akumulacji jeziorzyskowo – rzecznej. Powstał on w okresie zlodowacenia bałtyckiego i położony jest na wysokości 170 – 180m n.p.m. Powierzchnia tego poziomu ma charakter rozległej równiny szczególnie na północ od doliny rzeki Świnki. W południowej części gminy powierzchnia terenu urozmaicona jest formami krasu powierzchniowego zachodzącego w płytkim podłożu kredowym. Formy krasowe – wertebry mają charakter płaski, miseczkowaty z dnem porośniętym roślinnością łąkową lub bagienną. Poszerzenie boczne wertebry powoduje połączenie kilku lub kilkunastu form prowadząc do powstania dolinek – uwałów. Na powierzchni poziomu młodoplejstocenijskiego występują również formy wypukłe, wały akumulacji fluwialnej o długości kilkuset metrów, szerokości 200 – 500m i wysokości względnej 2 – 5m. Zbocza wałów są łagodne o spadkach od 5 do 10% a grzbiety płaskie. Formy te występują w okolicy Garbatówki, Zaróbki, Podgłębokiego, Cycowa, Stręczyna, Bark, Świerszczowa Kolonii i Ludwinowa.

3. Holocenijski poziom akumulacji bagiennych i jeziornej zajmuje obniżenia pochodzenia krasowego. Ma on charakter płaskiej torfowej równiny otaczającej jeziora w północnej części gminy oraz we wschodniej części w okolicy Świerszczowa i w części południowej w okolicy Stręczyna. Równiny torfowe położone są na wysokości 170 – 176m n.p.m. Od poziomu akumulacji młodoplejstocenijskiej równiny torfowe oddzielone są krawędziami o wysokości 1 – 2m i spadkach 5 – 15%.

4. Formą erozyjno – akumulacyjną na obszarze gminy jest dolina Świnki. Dolina ma formę wyraźną w zachodniej części gminy. Jej szerokość wynosi około 300m i głębokości kilku metrów w stosunku do poziomu młodoplejstocenijskiego. W kierunku wschodnim dolina rzeki Świnki staje się coraz węższa i płytsza, a w rejonie Bekieszy rozdziela się na kilka wąskich dolin.

Gleby w gminie Cyców wykształciły się z utworów czwartorzędowych – plejstocenijskich z okresu zlodowacenia środkowopolskiego i holocenijskich oraz częściowo z utworów kredowych. Większe obszary gleb o najwyższej klasie bonitacyjnej koncentrują się w północnej części gminy, południowa posiada głównie gleby słabsze.

Najkorzystniejsze dla rolnictwa są gleby wykształcone ze zwietrzliny skał kredowych o dużej zawartości węgla wapnia. Są to rędziny brunatne i czarnoziemne o dobrych właściwościach wodno – powietrznych i znacznej zawartości próchnicy. Gleby te zakwalifikowane są do 2-go kompleksu

przydatności rolniczej (pszenny – dobry) i do IIIa i IIIb klasy bonitacyjnej. Największe zwarte obszary tych gleb występują w północnej części gminy w rejonie miejscowości: Świerszczów, Szczupak, Ostrówek Podyski i Garbatówka. Mniej korzystne właściwości posiadają rędziny położone na grzbietach pagórków zbudowanych ze skał kredowych. Są to rędziny o niewykształconym profilu, mniej korzystnym składzie mechanicznym i gorszych właściwościach wodno – powietrznych. Są to gleby klasy IIIb, IVa i IVb. Gleby utworzone z utworów czwartorzędowych charakteryzują się dużym zróżnicowaniem. Największą wartość dla produkcji rolnej mają gleby brunatne i czarne ziemie wytworzone z pyłów i gliny jeziorzyskowej akumulacji plejstoceniowej. Gleby te należą do 2-go (pszennego dobrego) i 4-go (żytniego bardzo dobrego) kompleksu przydatności rolniczej w IIIa, IIIb i IVa klasie bonitacyjnej. Występują one na terenie całej gminy. Największe zwarte kompleksy tych gleb znajdują się w okolicy wsi: Stefanów – Kopina, Świerszczów, Podgłębokie – Stręczyn Nowy – Cyców – Cyców II –Bekiesza, Ludwinów – Sewerynow.

W obniżeniach terenu i dolinkach są gorsze warunki wodno – powietrzne. Występują tu gleby 8-go kompleksu przydatności rolniczej – bielice, gleby brunatne i glejowe oraz czarne ziemie wytworzone z piasków gliniastych. Gleby te posiadają stosunkowo dużą żyzność potencjalną. Są to gleby klasy IV. Mniejszą wartość rolniczą mają gleby wytworzone z piasków słabogliniastych zalegających na glinach. Są to gleby brunatne, bielicowe klasy IV a na niżej położonych obszarach czarne ziemie zdegradowane, zakwalifikowane do 5-go (żytniego dobrego) kompleksu przydatności rolniczej. Występują one powszechnie na obszarze całej gminy, a zwarte kompleksy tych gleb znajdują się w rejonie wsi: Stawek, Ludwinów, Podgłębokie.

Najmniej korzystne dla produkcji rolnej są bielicowe i brunatne gleby 6-go (żytniego słabego) i 7-go (żytniego najłabszego) kompleksu wytworzone z piasków słabogliniastych zalegających na piaskach luźnych. Są to gleby ubogie w składniki pokarmowe, wadliwe, okresowo zbyt suche klasy V i VI.

W gminie Cyców występują bogate złoża węgla kamiennego. Produktywne pokłady węgla kamiennego na omawianym terenie zalegają w kompleksie skał górnego karbonu (westfal). Obszar górniczy na terenie gminy Cyców rozciąga się w zachodniej części gminy i obejmuje rejon wsi: Janowicy, Stefanowa, Podgłębokiego.

Naturalne zasoby stanowią także piasek, glina i torf. Na terenie gminy w rejonie Garbatówki i Świerszczowa eksploatowano gliny zwałowe dla potrzeb działających w tych wsiach cegielni. Eksploatacja glin została zaniechana ze względu na znaczne wyczerpanie zasobów (nieudokumentowanych) złóż oraz niską jakość surowca. Aktualnie cegielnie są nieczynne, a wyrobiska po glinie wymagają rekultywacji. Na terenie gminy występują liczne drobne wyrobiska po piasku eksploatowane na lokalne potrzeby ludności.

Zasoby i występowanie wód podziemnych w tym rejonie wykazują swoiste cechy, które uzależnione są od lokalnych warunków hydrogeologicznych. Faza litosferyczna obiegu wody wykazuje bardzo ścisłe związki z warunkami geologiczno-geomorfologicznopedosferycznymi. Cała gmina Cyców położona jest w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 407 „Niecka Lubelska” (Chełm-Zamość), a pierwszy ciągły poziom wód gruntowych znajduje się w utworach czwartorzędowych i górnokredowych. Wody te występują w łączności hydraulicznej i należy je traktować jako jeden zbiornik wód podziemnych zalegający do głębokości 150m. W skałach kredowych można wyróżnić strefę przypowierzchniową (spękaną o miąższości około 20m, w której występuje grawitacyjny ruch

wody) oraz warstwę saturacji o zasięgu 100-130m gdzie odbywa się powolny ruch wody w szczelinach. Głębsze poziomy wodonośne to: albsko – jurajski, środkowo – dolnojurajski i karboński.

Źródłem zaopatrzenia ludności w wodę zarówno w ujęciach wody dla wodociągów jak i w studniach kopanych jest poziom wodonośny czwartorzędowo – górnokredowy. Nie stwierdzono łączności hydraulicznej pomiędzy poziomem użytkowym a wodami leżącymi głębiej. Lokalnie bazę drenażu i zasilania stanowią dopływy oraz zagłębienia terenu, w tym również bezodpływowe. Wody podziemne wykazują silne powiązania z zasilaniem naturalnym: podnoszą się w okresie zasilania atmosferycznego i roztopowego oraz obniżają się w okresach posusznych (lokalnie do całkowitego wyschnięcia, bądź przesuszenia pokrywy glebowej). Duży udział mają tu tereny podmokłe z płytkim zaleganiem zwierciadła wód gruntowych (do 2 m p.p.t.). W dolinkach i zagłębieniach terenu występuje okresowa stagnacja wód na powierzchni topograficznej, zaś obszary denudacyjnych ostańców kredowych są miejscami z wodą gruntową zalegającą głębiej niż 5,0m p.p.t. Płytkie występowanie wód gruntowych przejawia się m. in. Występowaniem obszarów trwale i okresowo podmokłych, torfowiskowych i bagiennych, w bezodpływowych zagłębieniach terenowych, nisko położonych woda utrzymuje się w ciągu całego roku na powierzchni. Płytkie wody gruntowe narażone są na skażenia pochodzące z użytkowania terenu; w utworach o dobrej przepuszczalności mają zmieniony skład chemiczny a niekiedy bakteriologiczny zaś wody położone głębiej i izolowane od zewnętrznych wpływów osadami nieprzepuszczalnymi, cechują się wysokimi parametrami jakościowymi.

Płytkie zaleganie wód gruntowych w tym rejonie było powodem realizacji wielu działań melioracyjnych, co przekształciło warunki hydrograficzne omawianego terenu (początkowo nawet poprawiając walory siedliskowe na obszarach łąkowych, a ostatecznie trwale obniżyło zwierciadło i zwiększyło odpływ i w większości uruchomiło procesy murszenia na glebach torfowych). Na obiektach zmeliorowanych rowy odwadniające łączą nieckowate zagłębienia oraz przecinają tereny o słabym odpływie. Woda spływa siłą grawitacji po słabo nachylonym terenie, spływ jej jest bardzo powolny, stąd rowy ulegają szybkiemu zamuleniu i wymagają częstej renowacji. W czasie wzmożonych opadów lub topnienia śniegu woda w wielu miejscach stagnuje na powierzchni, co spowodowane jest płytkością terenu oraz utrudnionym spływem, jak również płytkim zaleganiem utworów nieprzepuszczalnych.

Teren gminy w większości znajduje się w Jednolitych Częściach Wód Podziemnych Nr 90 (większość gminy), Nr 67 (północna część gminy) oraz JCWPd Nr 75 (niewielki północnozachodni fragment gminy).

Wody powierzchniowe

Gmina Cyców posiada dość bogatą sieć wód powierzchniowych. Położona jest w dorzeczu Wisły. Przez obszar gminy przebiega dział wodny II rzędu rozdzielający dorzecze rzeki Bug i Wieprz. Przeważająca część obszaru gminy znajduje się w dorzeczu rzeki Wieprz. Jedynie północno - wschodnia część należy do dorzecza rzeki Bug.

Centralną część gminy przecina rzeka Świnka, która jest prawobrzeżnym dopływem Wieprza. W zachodniej części gminy szerokość doliny wynosi około 300m a głębokość kilka metrów. W kierunku wschodnim dolina staje się coraz węższa i płytsza, a w rejonie Bekieszy rozdziela się na kilka wąskich

dolin. Rzeka ma charakter roztopowo – deszczowy z wezbraniem w okresie wiosennym (marzec) i jesiennymi niżówkami (od września do listopada).

Oprócz rzek z omawianego terenu wody odprowadzane są przez liczne rowy melioracyjne. Sieć rowów jest gęsta, ale wiele z nich napełnionych jest wodą tylko okresowo. Na obiektach zmeliorowanych rowy odwadniające łączą nieckowate zagłębienia oraz przecinają tereny o słabym odpływie. Woda spływa siłą grawitacji po słabo nachylonym terenie, spływ jej jest bardzo powolny.

W czasie wzmożonych opadów lub topnienia śniegu woda w wielu miejscach stagnuje na powierzchni. Spowodowane jest to płytkością terenu oraz utrudnionym spływem, jak również płytkim zaleganiem utworów nieprzepuszczalnych. W okresie suchego lata niektóre ciekły wysychają.

Gmina Cyców znajduje się w zasięgu oddziaływania kanału Wieprz – Krzna. Kanał przebiega na zachód od gminy w okolicy Puchaczowa. Przez gminę biegnie doprowadzalnik Bogdanka – Wola Wereszczyńska. W gminie znajduje się największy naturalny zbiornik wodny Pojezierza Łęczyńsko Włodawskiego – Jezioro Uściwierz. Ma ono powierzchnię 284ha. Jego głębokość jest stosunkowo niewielka: średnia głębokość wynosi 3,1m a maksymalna 6,6m. Jezioro charakteryzuje się regularnie urzeźbioną misowatą czaszą i spłaszczonym dnem. Brzegi jeziora płaskie i niedostępne porośnięte są zbiorowiskami szuwarowymi i zakrzaczone. Od strony północnej, wschodniej i południowo-wschodniej jezioro otoczone jest wałem.⁵

Inne jeziora w gminie są niewielkie. Należy do nich jezioro Głębokie o powierzchni 12ha i maksymalnej głębokości 6m, Jezioro Uściwierzek o powierzchni 10ha, Jeziora Świerzczów i Liszno o powierzchni mniejszej niż 1ha. Istotnym uzupełnieniem powierzchniowych zjawisk wodnych w gminie są tereny podmokłe bagienne oraz wypełnione wodą torfianki.

Gmina Cyców znajduje się w obrębie Jednolitych Części Wód Powierzchniowych:
– PLRW20001724569 – Świnka bez dopływu spod Kobyłki,
– PLRW 20001724529 Mogilnica,
– PLRW 20002326636499 Więzienny Rów
– PLRW 200023248235 Piwonia od źródeł do dopływu ze stawu Hetman z jeziora Uściwierz, Bikcze i Łukie.

Klimat

Zasadniczymi masami powietrza docierającymi nad gminę są masy polarno – morskie stare (36,5%), masy polarno – kontynentalne (21,4%), najrzadziej napływają masy arktyczne (1,9%) i zwrotnikowe stare (2,9%). Masy powietrza polarno – morskiego przynoszą w lecie pogodę wilgotną i chłodną (ochłodzenia), zaś ciepłą i wilgotną zimą (odwilże). Masy polarno – kontynentalne powodują latem ocieplenie z małą wilgotnością, zaś zimą ochłodzenie bez opadów, ze słoneczną pogodą.

Nad miastem przeważają wiatry z kierunku zachodniego (18%), południowo – zachodniego (16%) i północno – zachodniego (12%). Wiatry wschodnie i zachodnie stanowią po 10% notowań. Charakterystyczny jest dość duży udział ciszy atmosferycznej – 10%.

---

⁵ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Cyców, Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr VIII/73/11 Rady Gminy Cyców z dnia 28 września 2011 r.

Średnia temperatura powietrza wynosi 7,3°C, przy miesięcznych wahaniami od ok. -4,2°C w najzimniejszym miesiącu styczniu, do +18,6°C w najcieplejszym - lipcu. Obserwuje się dużą zmienność temperatury z roku na rok, z miesiąca na miesiąc a również znaczną nieregulowaną zmienność z dnia na dzień. Najbardziej zmienność ta zaznacza się w okresie zimy, najslabiej w lecie.

Średnia długość okresu wegetacyjnego (ze średnią dzienną temperaturą powietrza większą od 5°C) wynosi średnio 214 dni. Średnia suma opadów atmosferycznych wynosi 593mm. Przeważające są opady półrocza letniego (do 42% rocznej sumy opadów).

Z analizy wynika, że gmina znajduje się w grupie topoklimatu charakterystycznego dla płaskich form rzeźby poza dnami dolin, o użytkowaniu rolniczym, przepuszczalnym podłożu z płytko zalegającymi wodami gruntowymi. W obrębie tego typu klimatu lokalnego – o korzystnym wpływie na warunki życia – występują tereny zagłębione. Są to rozległe doliny, tereny podmokłe o płytkim poziomie wód gruntowych. Występują tu inwersje termiczne, częste przymrozki i mgły, duża wilgotność powietrza. Wskazane jest pozostawienie tych terenów w dotychczasowej formie zagospodarowania jako łąki i pastwiska. Są to tereny niewskazane dla budownictwa mieszkaniowego.

Na terenie gminy niewielki wpływ na środowisko akustyczne ma hałas wytwarzany przez zakłady produkcyjne i usługowo-handlowe. Źródłem zagrożeń powietrza na terenie gminy są paleniska domowe i komunikacja samochodowa.

Wpływ na klimat lokalny ma również oddziaływanie antropogenne, a właściwie jego przekształcenia w zakresie stanu jakościowego powietrza związane ze spalaniem węgla w gospodarstwach, dynamicznie rozwijającą się komunikacją i zanieczyszczeniami przemysłowymi.

Flora

Szatę roślinną w gminie Cyców reprezentują lasy, zadrzewienia przydrożne, śródpolne i przykorytowe, zieleń niska w dnach rzecznych (tzw. roślinność denna) oraz różne formy zieleni przydomowej ozdobnej i użytkowej.

Lasy i zadrzewienia zajmują ok. 8,2% powierzchni gminy. Największy kompleks leśny znajduje się w centralnej części gminy, obejmuje powierzchnię ok. 600 ha i należy do Leśnictwa Świerszczów. W jego obrębie dominuje typ lasu mieszanego. Mniejsze powierzchnie zajmują typy siedliskowe: lasu świeżego i wilgotnego, boru mieszanego świeżego i wilgotnego, olsu jesionowego. Drzewostan buduje głównie sosna z domieszką dębu i brzozy. Najcenniejsze drzewostany zajmują południową i środkową część lasu.

Północną część zajmują siedliska wilgotne i podmokłe (bór mieszany wilgotny, ols i ols jesionowy). W drzewostanie dominują olcha i brzoza. W rejonie rezerwatu "Świerszczów" rosną wiekowe dęby.

Pozostałe lasy na terenie gminy to kilkuhektarowe kompleksy leśne, należące do właścicieli prywatnych. Posiadają one niewielkie walory ekologiczne.

W sąsiedztwie rzeki tereny dolinne zajęte są przez łąki i pastwiska. Zbiorowiska łąkowe reprezentują biocenozy łąk świeżych i pastwisk. O ich stanie decydują przeprowadzone dotychczas

melioracje odwadniające oraz poziom nawożenia. Lokalnie, w terenach występowania płytkich wód aluwialnych w dolinach, wierzchówek i zagłębień bezodpływowych wykształciły się zespoły łąk wilgotnych.

Najbardziej charakterystyczną formacją roślinną gminy Cyców są torfowiska, które związane są z terenami podmokłymi, bagiennymi i wodnymi Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego i Obniżenia Dorohuckiego. Dominują torfowiska niskie (mechowiskowo – szuwarowe turzycowiskowe, olsowo – szuwarowe) i występują w rejonie Kopiny, Szczupaka, Garbatówki, doliny rzeki Świnki oraz w rejonie Cycowa, Biesiadek.

W najcenniejszych zbiorowiskach roślinności bagiennie – torfowiskowej i wodnej występują gatunki roślin chronionych i rzadkich jak: kosaciec syberyjski, grążel żółty, grzybienie północne, kalina koralowa, wierzba lapońska i borówkolistna, rosiczki, kruszczyk błotny, goryczka, wąskolistna i kilka gatunków storczyków. W rzece Świnie występuje również zespół grążela żółtego i grzybieni białych.

Na terenie gminy spotyka się mokradła i zagłębienia ze stagnującą wodą. Głębokości zagłębień są zwykle niewielkie i wszystkie w mniejszym lub większym stopniu zarastają. Agrocenozami dominującymi w strukturze przyrodniczej, są tereny sztuczne i z okresową szatą roślinną, są to siedliska typowej roślinności segetalnej, czyli towarzyszącej poszczególnym uprawom.

Miejsca wokół zabudowań, linii komunikacyjnych, śmietników cieków wodnych związane są z roślinnością ruderalną. Zwykle jednak płaty tych zbiorowisk zajmują niewielkie powierzchnie.

Fauna

Najkorzystniejsze warunki faunistyczne są w północno – zachodniej części gminy (bliskość wody i mozaika biocenoz). Występuje tu wiele gatunków bezkręgowców i kręgowców, przy czym grupą najlepiej zbadaną jest awifauna. Obserwacje ornitologiczne poczynione w ciągu kilku lat pozwoliły na uznanie tych terenów za bardzo cenne obszary lęgowe ptaków wodno – błotnych w Polsce. W ostoi gniazdują m in. takie gatunki jak: błotniak stawowy i popielaty, wodniczka, dziwonie, dubelt, bąk, rybitwa zwyczajna, śmieszka, perkoz, czernica, sowa błotna, rycyk, bekas, batalion, kulik wielki, bocian czarny, cietrzew, perkoz, dwuczuby, perkoz rdzawoszyi, perkozek, bączek, łabędź niemy, krzyżówka, cyranka, rybitwa czarna.

Wysokie walory przyrodniczo – rybackie posiada Jezioro Uściwierz. Warunki siedliskowe i pokarmowe dla ryb są tu dobre o czym świadczy bogata ichtiofauna, licząca 19 gatunków. Występują tu licznie: leszcz, węgorz, płoć, szczupak, karaś srebrzysty, a pojawiają się: wzdregą, lin, karp, piskorz, sandacz i inne.

Bogata i interesująca jest fauna kompleksu leśnego Świerszczów. Występuje tu wiele gatunków awifauny jak: perkoz dwuczuby, kaczka krzyżówka, błotniak stawowy, bekas, dubelt, brodziec piskliwy, remiz. W lesie żyje wiele gatunków ssaków jak: łosie, sarna, lis, dzik, kuna leśna, wiewiórka, zając. W młodniku sosnowym w Ostrówku Podyskim występuje stanowisko żółwia błotnego.

Obszary i obiekty chronione

Z istniejących, prawnych form ochrony przyrody na obszarze gminy Cyców znajdują się:

- Międzynarodowy Rezerwat Biosfery "Polesie Zachodnie" został utworzony 30 kwietnia 2002r. przez UNESCO - Międzynarodową Komisję Koordynacyjną Człowiek i Biosfera. Obejmuje on cały subregion fizjograficzny Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego oraz niewielki fragment Równiny Parczewskiej, Garbu Włodawskiego i Pagórów Chełmskich. Znajduje się on na styku trzech państw: Białorusi, Ukrainy i Polski. Prawie 60% powierzchni tego Rezerwatu zajmują lasy. Jest to teren największego w Polsce zgrupowania jezior nie mających glacialnego pochodzenia. Jest tu mnóstwo bagien i torfowisk. Jest to region nakładania się stref biogeograficznych: borealnej, kontynentalnej i atlantyckiej wyróżniający się w skali całego kontynentu europejskiego specyfiką i różnorodnością biologiczną. W gminie Cyców Rezerwat obejmuje niewielki północno – zachodni fragment terenu.

- Otulina Poleskiego Parku Krajobrazowego - Szczególnym celem ochrony Parku jest zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych środowiska. Całkowita powierzchnia Parku wynosi 230.03km².

- Chełmski obszar Chronionego Krajobrazu - W granicach obszaru znajdują się krajobrazy Pagórów Chełmskich i Obniżenia Dubienki. Są to masywne wyniosłości zbudowane ze skał wapiennych na przemian z podmokłymi zagłębieniami, w których można spotkać różne typy torfowisk niskich, w tym torfowiska węglanowe.

- Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu - Obejmuje swym zasięgiem najcenniejsze fragmenty Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego. Łączy ze sobą zespół obszarów chronionych w rejonie Poleskiego Parku Narodowego z Sobiborskim Parkiem Krajobrazowym oraz Szackim Parkiem Narodowym na Ukrainie. Podstawowym elementem krajobrazu tego obszaru jest rozległa równina z licznymi oraz lasami sosnowymi i mieszanymi. Spełnia on niezwykle ważną funkcję w zachowaniu równowagi stosunków wodnych i klimatycznych regionu. Pełni on również funkcję otuliny Poleskiego Parku Krajobrazowego W skład Poleskiego OCK wchodzi północno – zachodnia część gminy. Tereny te odznaczają się dużym zróżnicowaniem siedlisk i zbiorowisk roślinnych, a także niezwykle bogactwem flory i fauny (szczególnie awifauny) reprezentowanej przez wiele gatunków rzadkich i chronionych.

- obszar specjalnej ochrony ptaków Polesie (PLB060019) - obszar obejmuje fragment Polesia Lubelskiego, na którym dominują równiny torfowe, wśród których położone są zarastające jeziora i obszary bagienne, rozdzielone niewielkimi wzniesieniami. Wiele terenów jest stale podtopionych, o charakterze naturalnym. Krajobraz jest wybitnie równinny. Torfowiska reprezentują wszelkie typy tego siedliska, od torfowisk wysokich, poprzez przejściowe do niskich. W ostoi występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasię, 10 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych podgorzałki; ważna ostoja bąka i dubelta.

- specjalny obszar ochrony Jeziora Uściwierskie (PLH060009) - obszar obejmuje 7 płytkich (0,7-6,6 m), eutroficznych jezior o powierzchni od 0,7 do 256,3ha oraz otaczające je torfowiska niskie i przejściowe, a także niewielkie wzniesienia użytkowane rolniczo: garb morenowy z przysiółkiem Ostrówek oraz północny skraj guza kredowo - trzyczłonowego (Guz Garbatówki). Zespół Jezior

Uściwierskich położony jest w górnej części zlewni rzeki Piwonii. Jeziora znajdują się w różnych stadiach zarastania.

Obszar ważny dla zachowania bioróżnorodności. Ponad 67% obszaru zajmują siedliska z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, których zidentyfikowano tu 10 rodzajów. Na torfowiskach występuje wiele rzadkich i chronionych w tej części Europy gatunków roślin. Rejon ten jest też znaczącą w skali regionu ostoją rzadkich gatunków owadów i płazów. Występuje tu 10 gatunków zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.

Znajdują się tu, m. in., liczne drobne stanowiska strzebli błotnej. Ważny węzeł ekologiczny w obrębie Polesia. Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.

- specjalny obszar ochrony Dobromyśl (PLH060033) - obszar obejmuje fragment zlewni niewielkiej rzeki Mogielnicy z gęstą siecią drobnych dopływów i zarastających rowów melioracyjnych. Duży jest udział użytków zielonych (ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk), z wieloma zbiornikami wód w wyrobiskach potorfowych zamieszkałych przez żółwie oraz strzeblę błotną. Centrum obszaru zajmuje niewielki kompleks leśny, na który składają się zbiorowiska grądowe i borowe. Na obrzeżach kompleksu zlokalizowane są niewielkie uprawy sosnowe oraz murawy napiaskowe, które wykorzystywane są przez żółwie jako łągowiska. Łąki w zachodniej części obszaru są siedliskiem 5 gatunków motyli z zał. II Dyrektywy Siedliskowej.

Żółwie błotne występują na tym terenie w bardzo wysokim zagęszczeniu. Zlokalizowano tutaj jedno z najbogatszych stanowisk w kraju. Obszar jest ważny również dla ochrony strzebli błotnej. Stwierdzono tu występowanie 6 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, zajmujących łącznie ok. 8% powierzchni obszaru.

- rezerwat Jezioro Świerszczów – rezerwat florystyczny. Celem jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych jeziora eutroficznego i wielu rzadkich roślin reliktowych występujących na przylegającym do jeziora torfowisku;

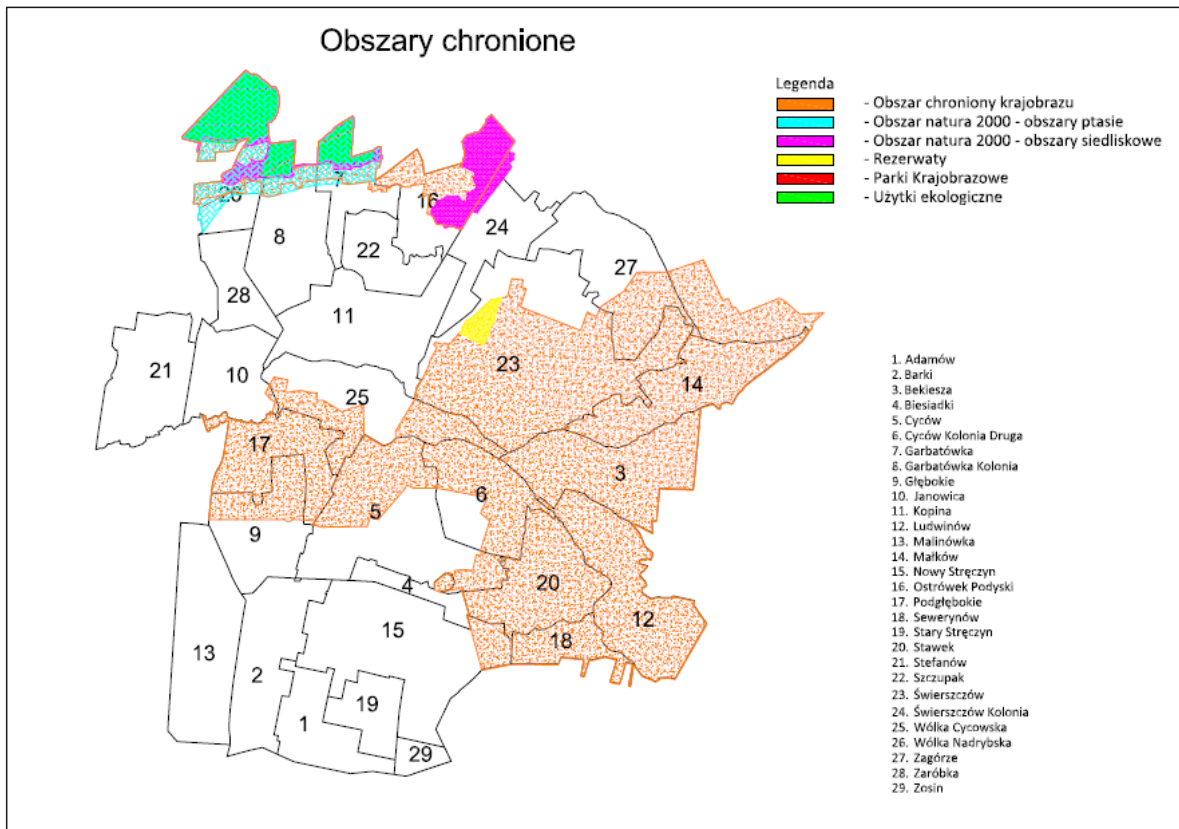
- użytki ekologiczne:

- Ciesacin – obszar łąk, zadrzewień, nieużytków, ochroną objęto torfowisko niskie w rejonie Koloni Garbatówka. Są to cenne obszary łąkowe ptaków wodno – błotnych w Polsce m. in. Takich jak: błotniak stawowy i popielaty, wodniczka, dubelt. Jest to miejsce występowania wielu gatunków fauny bezkręgowców i kręgowców. Występuje wiele rzadkich zbiorowisk wodnych i torfowisk z licznymi gatunkami chronionymi m. in.: wierzba lapońska, rosiczka okrągłolistna, kruszczyk błotny, goryczka wąskolistna oraz kilka gatunków storczyków. Masowo występuje tu brzoza niska oraz bardzo licznie populacja gnidosza królewskiego.

- Uściwierz – ochroną objęto Jezioro Uściwierz wraz ze strefą przybrzeżną i fragmentem równiny torfowej. Celem ochrony jest zachowanie ostoi ptactwa wodno – błotnego. Jest to miejsce występowania wielu gatunków fauny bezkręgowców i kręgowców. Najlepiej zbadaną grupą jest awifauna. Występują tu rzadkie zbiorowiska wodne i torfowiskowe z licznymi gatunkami chronionymi m.in.: wierzbą lapońską, rosiczką okrągłolistną, kruszczykiem błotnym, goryczką wąskolistną oraz kilkoma gatunkami storczyków.

Mapa 5 Obszary chronione – mapa ogólna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.geoserwis.pl

Tabela 1 Ustalone zasady gospodarowania wobec obszarów chronionych:

<p>Międzynarodowy Rezerwat Biosfery "Polesie Zachodnie"</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● zachowanie różnorodności biologicznej, ekosystemów naturalnych i zasobów genetycznych, ● zapewnienie możliwości wielorakich badań ekologicznych i środowiskowych, ● stwarzanie warunków dla edukacji na poziomie popularnym i kształcenia specjalistów.
<p>Poleskie i Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu</p>	<p>Na terenie Poleskiego i Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu zgodnie z rozporządzeniami Nr 53 i 50 Wojewody Chełmskiego z dnia 26 czerwca 1998 r. obowiązujące m.in. zakazy dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☒ lokalizacji inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi lub mogących pogorszyć stan środowiska, które uzyskały negatywną ocenę oddziaływania na środowisko, ☒ lokalizacji obiektów istotnie zmniejszających walory przyrodnicze i krajobrazowe, ☒ wydobywania surowców mineralnych za wyjątkiem lokalizacji kopalni piasku, gliny, żwiru i torfu uwzględnionych w planach zagospodarowania

	<p>przestrzennego,</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ prowadzenia trwałych odwodnień terenu powodujących degradację gleby lub szaty roślinnej oraz odwodnienia nie użytkowanych gospodarczo bagien i torfowisk, zwłaszcza śródleśnych i śródpolnych, ☐ dokonywania zmian koryt rzecznych za wyjątkiem działań związanych z renaturalizacją stosunków wodnych, ☐ wyprowadzania nieoczyszczonych ścieków do wody i gleby. <p>realizacja inwestycji (nowych lub modernizacja istniejących) nie może kolidować z nadrzędną funkcją obszaru i obniżać jego wartości przyrodniczych i krajobrazowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ na terenie obszaru mogą być lokalizowane obiekty o charakterze turystyczno-wypoczynkowym w miejscach wyznaczonych w planie zagospodarowania przestrzennego, ☐ należy popierać regionalne formy budownictwa a obiekty przyrodnicze o najwyższych walorach przyrodniczo-naukowych winny być obejmowane różnymi formami ochrony przyrody.
rezerwatu przyrody "Jezioro Świerszczów"	<p>Na terenie rezerwatu przyrody "Jezioro Świerszczów" obowiązują szczegółowe zasady gospodarowania określone w planie ochrony rezerwatu zatwierdzonego decyzją MOSZNiL. Dotyczą one głównie prowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych w rezerwacie.</p>
użytku ekologicznego "Uściwierz"	<p>Na terenie użytku ekologicznego „Uściwierz” zgodnie z rozporządzeniem Nr 142 Wojewody Lubelskiego z dnia 16 lipca 2002 r. obowiązują następujące zakazy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu, 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby, 4) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, 5) zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego, 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych oraz gospodarki rybackiej,

	<p>7) likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,</p> <p>8) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,</p> <p>9) lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,</p> <p>10) budowy budynków, budowli, obiektów małej architektury mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź powodować degradację krajobrazu.</p>
użytek ekologiczny "Ciesacin"	<p>Na terenie użytku ekologicznego "Ciesacin" zgodnie z rozporządzeniem Nr 150 Wojewody Lubelskiego z dnia 16 lipca 2002 r. obowiązują następujące zakazy:</p> <p>1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu,</p> <p>2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym,</p> <p>3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby,</p> <p>4) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości,</p> <p>5) zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego,</p> <p>6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody,</p> <p>7) likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,</p> <p>8) lokalizacji budownictwa letniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,</p> <p>9) budowy budynków, budowli, obiektów małej architektury mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu.</p>
Obszary Natura 2000	<p>zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk, a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których został wyznaczony obszar Natura 2000. Plan lub projekt przedsięwzięcia o potencjalnym bezpośrednim lub pośrednim wpływie na stan obszaru Natura 2000 podlega ocenie pod względem ewentualnych skutków planu lub</p>

	przedsięwzięcia w odniesieniu do siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 oraz wymaga uzyskania zezwolenia Wojewody na jego realizację.
Użytki ekologiczne w leśnictwie Świerszczów	Na terenach użytków ekologicznych zlokalizowanych w leśnictwie Świerszczów zgodnie z Uchwałą Nr XVII/103/96 Rady Gminy w Cycowie z dn. 20.08.1996 r. wprowadza się m.in. zakazy: zmiany stosunków wodnych, wydobywania torfu, niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania, dokonywania istotnych zmian w powierzchniach leśnych, prowadzenia i zakładania upraw leśnych.
Pomniki przyrody	Drzewa uznane za pomniki przyrody w Garbatówce i Świerszczowie podlegają bezwzględnej ochronie przed wycinaniem, uszkodzaniem itp. Powierzchniowy pomnik przyrody "Biesiadki" należy chronić głównie przed zmianą stosunków wodnych.
Tereny leśne	Tereny leśne podlegają ochronie przed zmianą użytkowania terenu zgodnie z Ustawą z dn. 0.02.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. W gminie Cyców na obszarach lasów (zieleni wysokiej) obowiązują zasady ustalone dla nich w "Planie urządzania lasu na lata 1998 – 2007".
Ochrona gleb	Gleby podlegają ochronie przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze (zgodnie z ustawą z dn. 0.02.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych). Szczególną ochroną objęte są gleby klas od I-III oraz gleby organiczne.

Źródło: dokumenty planistyczne Gminy Cyców: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Cyców oraz Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

4. Dziedzictwo kulturowe

Na terenie gminy Cyców znajdują się następujące zabytki wpisane do rejestru⁶:

- A/639 m. Cyców - dawna cerkiew parafii greckokatolickiej, obiekt: kościół rzymskokatolicki pw. Opieki św. Józefa Oblubieńca NMP z wyposażeniem wnętrza, dzwonnica – w granicach cmentarza kościelnego, figura Matki Boskiej (przy ulicy).
- A/697 m. Garbatówka Kolonia - zespół dworsko-parkowy: park, dawne ogrody, pozostałości sadu, układ wodny, w gran. działki wskazanej w decyzji, według załącznika mapy
- A/84 m. Świerszczów - kościół paraf. pw. św. Bazylego z wyposażeniem wnętrza, dzwonnica, drzewostan i otoczenie z drzewostanem w gran. cmentarza kościelnego
- A/347 m. Świerszczów - założenie dworsko-parkowe: park, dawne ogrody, zbiornik wodny w południowozachodniej części zespołu, w gran. wg opisu w decyzji

Parki podworskie w Świerszczowie i Garbatówce (wpisane do rejestru zabytków) podlegają ochronie konserwatorskiej. Zgodnie z wytycznymi Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w zespołach dworsko-parkowych należy utrzymać zadrzewienia. Wszelkie zmiany kompozycji parku winny być uzgadniane z Lubelskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Zabytki nieruchome ujęte w wojewódzkiej ewidencji – nie wpisane do rejestru zabytków woj. lubelskiego wskazane do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków:

– zabytki nieruchome

- 1) Cyców - Dawny zbór ewangelicki;
  - 2) Cyców - Dom. ul. Kościelna 13.
- cmentarze
- 1) Barki - Cmentarz z I wojny światowej;
  - 2) Bekiesza - Cmentarz ewangelicki;
  - 3) Cyców - Cmentarz parafialny rzymskokatolicki;
  - 4) Cyców - Cmentarz ewangelicki;
  - 5) Cyców - Cmentarz prawosławny – nieczynny;
  - 6) Cyców - Cmentarz wojenny z I wojny światowej;
  - 7) Janowica - Cmentarz ewangelicki;
  - 8) Ludwinów - Cmentarz ewangelicki;
  - 9) Malinówka - Cmentarz ewangelicki;
  - 10) Stefanów - Cmentarz ewangelicki;
  - 11) Świerszczów - Cmentarz parafialny;
  - 12) Świerszczów - Cmentarz prawosławny – nieczynny;
  - 13) Świerszczów - Cmentarz wojenny z I wojny światowej;
  - 14) Zaróbka - Cmentarz ewangelicki.

Ponadto istnieją obiekty do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków, które zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zostały wyznaczone przez Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie:

---

⁶ Obwieszczenie nr 1/2017 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 9 stycznia 2017r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego, ze strony: <http://edziennik.lublin.uw.gov.pl/>

Zabytki nieruchome

- Cyców Brama przy kościele parafialnym, mur – 1918 r.
- Cyców Dom – ewangelicki dom parafialny (dom pastora) ul. Kościelna 52
- Cyców Budynek Szkoły Podstawowej, ul. Chełmska 44 – ok. 1926 r.
- Kopina Kapliczka murowana – 1909 r.
- Świerszczów Czworak w zespole dworskim, 2 połowa XIX w.
- Świerszczów Młyn dworski, 2 połowa XIX w.
- Świerszczów Obora w zespole dworskim, 1900 r.
- Świerszczów Obora fornalska, 2 połowa XIX w.

Cmentarze:

- Adamów Cmentarz
- Stręczyn Cmentarz wojenny z I wojny światowej

Dla obiektów i terenów ujętych lub wskazanych do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków w Studium Uwarunkowań ustalono następujące kierunki działania:

- zachowanie w miarę możliwości w celu utrzymania tożsamości kulturowej miejsca
- użytkowanie gwarantujące zachowanie i utrzymanie zabytku
- przy podejmowaniu działań inwestycyjnych przy obiektach i terenach będących w ewidencji dóbr kultury obowiązuje uzyskanie warunków i wytycznych konserwatorskich, które określą zasady działania
- w przypadku koniecznej rozbiorczy obiektu znajdującego się w ewidencji należy przedstawić dokumentację fotograficzną i skróconą inwentaryzację architektoniczną obiektu w celu uzyskania zgody
- obejmowanie ochroną na mocy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (prawo lokalne)
- eksponowanie w krajobrazie i odpowiednie zagospodarowanie terenów otaczających
- zachowanie istniejących stref ochrony widokowej i krajobrazowej
- podnoszenie jakości funkcjonalnej i technicznej obiektów
- dopuszcza się zmiany adaptacyjne obiektów po uprzednim uzgodnieniu z Lubelskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- cmentarze i mogiły znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków – do zachowania i rewitalizacji w oparciu o projekt zaopiniowany przez Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Dodatkowo ochroną planistyczną ujęto **stanowiska i obszary archeologiczne** odkryte podczas badań Archeologiczne Zdjęcie Polski (nr AZP: 75-86, 75-87, 76-86, 76-87, 75-88, 76-88, 77-86, 77-87), które zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W obrębie tych stanowisk i obszarów archeologicznych wszelka działalność inwestycyjna, związana z prowadzeniem prac ziemnych (kubaturowa, liniowa, drogowa, pozyskiwania surowców mineralnych) oraz zmiany w użytkowaniu gruntu, wymagają uzgodnienia z Lubelskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków – przed zgłoszeniem lub uzyskaniem pozwolenia na budowę – w celu uzyskania wytycznych konserwatorskich dla przedmiotowej inwestycji.

Prace ziemne towarzyszące uzgodnionym inwestycjom, muszą być poprzedzone ratowniczymi badaniami archeologicznymi, po uprzednim uzyskaniu pozwolenia Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prowadzenie badań archeologicznych.

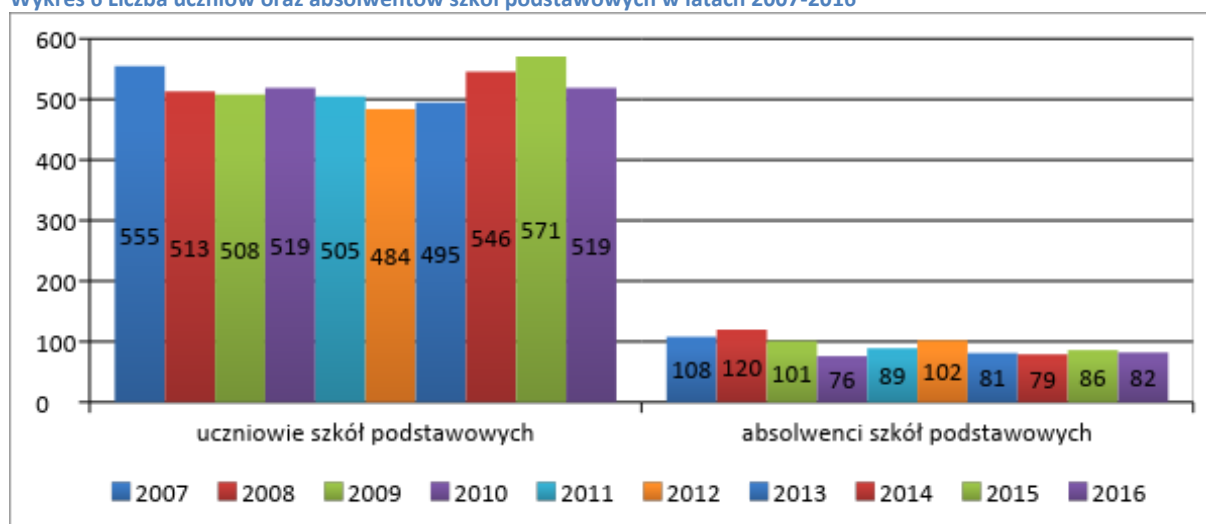
5. Infrastruktura społeczna

Oświata

Na terenie Gminy Cyców dzieci pobierają naukę w 5 placówkach oświatowych:

- Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi im. 7 Pułku Ułanów Lubelskich w Cycowie (ul. Chełmska 44), w tym Szkoła Podstawowa w Cycowie, wygaszane Gimnazjum Publiczne w Cycowie oraz Przedszkole Samorządowe w Cycowie, z filią – Szkołą Filialną w Świerszczowie (Świerszczów 13B)
- Szkoła Podstawowa w Garbatówce (Garbatówka 9)
- Szkoła Podstawowa Nr 1 w Głębokiem (Głębokie 4)
- Szkoła Podstawowa w Malinówce (Malinówka 62)
- Szkoła Podstawowa w Stawku (Stawek 5)

Wykres 6 Liczba uczniów oraz absolwentów szkół podstawowych w latach 2007-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Sport i rekreacja

Zasoby dla rozwoju sportu i rekreacji na analizowanym obszarze stanowią istniejące obiekty architektury i kultury, wartościowe walory krajobrazowe i przyrodnicze oraz jeziora, które stanowi atrakcję dla wędkarzy. Najlepiej zagospodarowane jeziora to:

- Jezioro Uściwierz
- Jezioro Głębokie

Na terenie Gminy Cyców znajdują się następujące elementy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej:

- 3 boiska do piłki nożnej (Stawek, Wólka Cycowska, Świerszczów);
- 6 boisk do koszykówki (Cyców – 4, Głębokie – 1, Garbatówka – 1);
- 4 boiska do piłki ręcznej (Cyców – 2, Głębokie – 1, Garbatówka – 1);
- 5 boisk do piłki siatkowej (Cyców, Garbatówka, Głębokie, Ludwinów, Barki);
- 3 korty tenisowe (Cyców – 1), Wólka Cycowska – 2);
- Hala sportowa (Cyców) i dwie sale pomocnicze (Cyców, Głębokie, Malinówka);
- Strzelnica (Wólka Cycowska).

Na terenie gminy Cyców powstały wielofunkcyjne boiska w ramach programu „Moje boisko-Orlik 2012”. Realizacja tych przedsięwzięć przyczyniła się znacząco do wzrostu dostępności infrastruktury sportowej i poprawy warunków uprawiania sportu i rekreacji. Mimo to w najbliższych latach należy zadbać przede wszystkim o doposażenie w sprzęt istniejącej infrastruktury sportowej oraz o pełniejsze wykorzystanie jej przez mieszkańców. Część pozostałych obiektów wymaga pilnych prac remontowo-modernizacyjnych i dostosowania do wymaganych standardów.

Zgodnie z danymi statystycznymi liczba osób ćwiczących w klubach maleje. W 2008 roku w gminie Cyców działały 3 kluby (8 sekcji sportowych) obejmujące łącznie 234 członków, w tym 220 ćwiczących, z czego 198 osób stanowiły osoby poniżej 18 roku życia. W 2016 roku na terenie gminy działały 2 kluby sportowe (6 sekcji), zrzeszające 168 osób, w tym 138 osób ćwiczących, z czego 105 osób stanowili ćwiczący do lat 18.

Tabela 2 Dane liczbowe dotyczące aktywności klubów sportowych w Gminie Cyców

		2008	2010	2012	2014	2016
kluby	szt.	3	2	2	2	2
członkowie	osoba	234	153	161	190	168
ćwiczący ogółem	osoba	220	153	132	186	138
ćwiczący mężczyźni	osoba	153	114	127	166	117
ćwiczący kobiety	osoba	67	39	5	20	21
ćwiczący do lat 18 ogółem	osoba	198	105	107	114	105
ćwiczący do lat 18 chłopcy	osoba	131	66	102	94	84
ćwiczący do lat 18 dziewczęta	osoba	67	39	5	20	21
sekcje sportowe	szt.	8	7	7	6	6
trenerzy	osoba	0	0	0	0	1
instruktorzy sportowi	osoba	7	5	5	5	3
inne osoby prowadzące zajęcia sportowe	osoba	1	0	2	1	0

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Turystyka

Ze względu na walory przyrodnicze i kulturowe obszar powiatu łęczyńskiego jest szeroko wykorzystywany turystycznie. Szczególne znaczenie ma przede wszystkim położenie na jednym z najatrakcyjniejszych regionów wypoczynkowych na Lubelszczyźnie jakim jest Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie. Liczne jeziora, rzeka Wieprz, obszary chronione determinują rozwój turystyki aktywnej: wodnej, kajakowej, konnej, rowerowej. Jeziora i rzeki chętnie wykorzystywane są również przez wędkarzy.

Przez najbardziej atrakcyjne miejsca gminy Cyców przebiegają dwa szlaki turystyczne:

- "niebieski" (CH-1387-n.): Jezioro Uściwierz - Wólka Nadrybska (torfowisko Ciesacin) - Kol. Garbatówka - Kopina - rezerwat wodno - torfowiskowy "Jez. Świerszczów" - Świerszczów;
- "zielony" (CH-1385-z.): Borysik - Świerszczów - rezerwat wodno - torfowiskowy "Jez. Świerszczów", Kopina, Wólka Cycowska - Cyców - kol. Biesiadki.

Do głównych atrakcji turystycznych, Strategia rozwoju powiatu łęczyńskiego i strategia rozwoju turystyki zalicza np.:

- przejażdżki konne (np. Gospodarstwo Agroturystyczne Cyganówka w Wólce Cycowskiej,
- tenis (Gospodarstwo Agroturystyczne Marynka w Wólce Cycowskiej),
- Izba Tradycji 7 Pułku Ułanów Lubelskich w Cycowie – izba w szczególności poświęcona Bitwie Cycowskiej w 1920 r.,
- Punkt Informacji Turystycznej w Gminnym Domu Kultury w Cycowie.

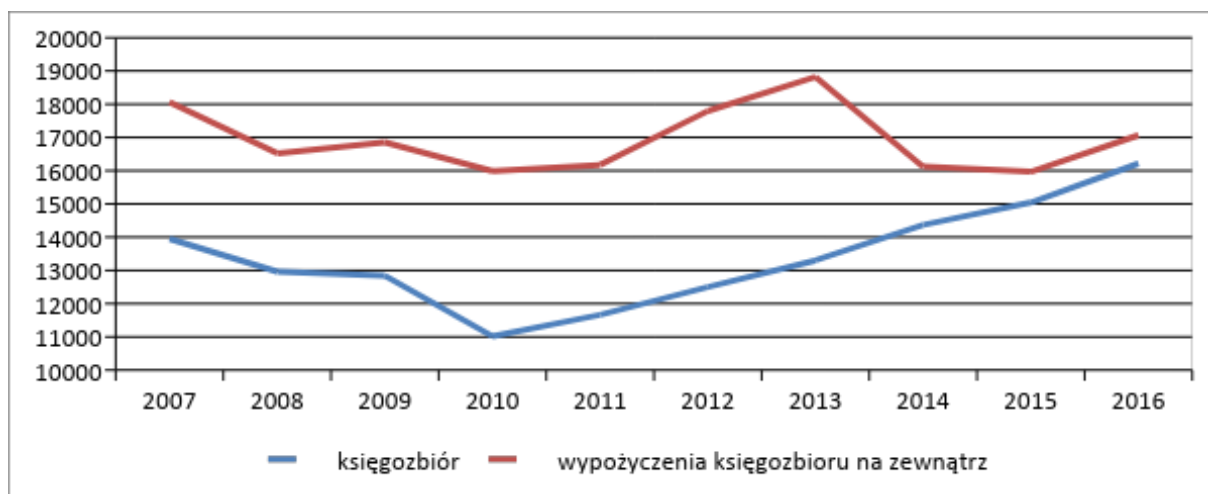
Kultura

Ważnym elementem infrastruktury społecznej są placówki kultury. Większość instytucji kultury wyższego rzędu (teatr, filharmonia, operetka) znajduje się w stolicy województwa. Najważniejsze jednostki kulturalno – oświatowe na terenie Gminy Cyców to:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Cycowie;
- Filia Biblioteczna Stawek;
- Gminny Dom Kultury w Cycowie,
- Wiejski Dom Kultury w Garbatówce;
- Świetlica Wiejska Barki.

Ważną rolę w szerzeniu działalności kulturalno-oświatowej w gminie pełnią biblioteki publiczne i ich filie – łącznie 3 obiekty. W ostatnich latach zauważalny jest wzrost czytelnictwa w liczbie osób wypożyczających (wzrost o 36% w stosunku do 2007 roku do poziomu 1426 czytelników w 2016 roku 17,9% ogółu mieszkańców). Biblioteki w gminie udostępniają 8 komputerów z dostępem do Internetu dla czytelników,

Wykres 7 Dane dotyczące czytelnictwa w gminie Cyców w latach 2007-2016

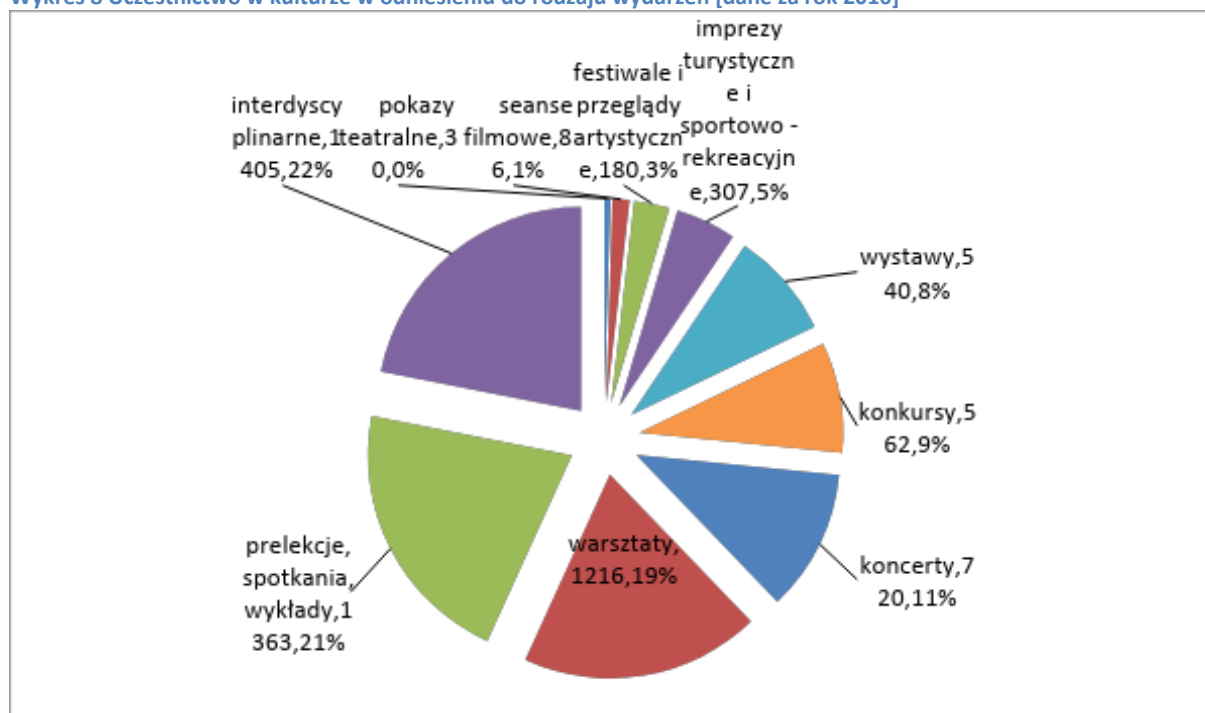

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Ważną funkcję kulturalną w życiu mieszkańców gminy pełnią również zespoły artystyczne, oraz remizy strażackie, funkcjonujące przy jednostkach Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP). Oprócz wypełniania ważnych zadań z zakresu bezpieczeństwa publicznego, strażnice są zwykle najważniejszym centrum życia kulturalnego na wsi. Stanowią też doskonałe narzędzie do mobilizowania ludzi do aktywności społecznej.

W 2016 roku w gminie odbyło się 212 imprez kulturalnych, w tym m.in. 3 seanse filmowe, 8 wystaw, 2 festiwale i przeglądy artystyczne, 8 koncertów, 56 prelekcji, 15 imprez turystycznych i sportowo rekreacyjnych, 5 konkursów, 94 warsztaty.

Wykres 8 Uczestnictwo w kulturze w odniesieniu do rodzaju wydarzeń [dane za rok 2016]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Uczestnictwo w kulturze wzrasta w ostatnich latach z poziomu 4 118 osób w 2011 do poziomu 6409 w 2016 r. Ma to związek głównie z działalnością edukacyjną. Zanotowano wzrost uczestników prelekcji, spotkań i wykładów oraz wydarzeń interdyscyplinarnych. Zmalała natomiast liczba osób uczestniczących w imprezach turystycznych i sportowo-rekreacyjnych.

Z ciekawszych wydarzeń kulturalnych, które warto kontynuować znajdują się obchody rocznicy bitwy pod Cycowem (W połowie sierpnia, co roku w celu upamiętnienia zwycięskiej bitwy pod Cycowem wojsk polskich nad wojskami bolszewików odbywają się „Dni Gminy Cyców”).

Ochrona zdrowia

Mieszkańców Gminy Cyców obsługują trzy Przychodnie Medycyny Rodzinnej, w których przyjmuje 4 lekarzy pierwszego kontaktu. Sytuacja zdrowotną pacjentów zajmują się również pielęgniarki środowiskowe. Ośrodek Pomocy Społecznej aktywnie współpracuje z lekarzami i pielęgniarkami środowiskowymi w rozwiązywaniu problemów zdrowotnych podopiecznych. Ponadto pacjenci mają dogodny dostęp do lekarzy specjalistów. W budynku po byłym Gminnym Ośrodku Zdrowia znajdują się gabinety lekarskie, gdzie przyjmują: okulista, neurolog, ginekolog, laryngolog i stomatolog.

Jednym z czynników decydujących o jakości kapitału ludzkiego w gminie jest stan zdrowia jej mieszkańców. Pomimo dobrego dostępu mieszkańców do infrastruktury ochrony zdrowia poziom zdrowotności mieszkańców nie jest zadowalający. Świadczą o tym ciągle wysokie wskaźniki zachorowalności i umieralności oraz niższa niż w kraju i województwie średnia wieku życia mieszkańców. Niskim wskaźnikom zdrowotności towarzyszy wysoki udział mieszkańców borykających się z poważnymi problemami społecznymi związanymi głównie z ubóstwem, alkoholizmem, bezrobociem, niepełnosprawnością i różnymi formami patologii społecznej.

Na terenie gminy Cyców zauważa się systematyczny wzrost liczby osób niepełnosprawnych. Ma to również odzwierciedlenie w liczbie korzystających z pomocy społecznej. Najczęstszymi problemami, z jakimi spotykają się w swojej codziennej egzystencji osoby niepełnosprawne to :

- utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji,
- utrudnienia architektoniczne i komunikacyjne,
- pogarszanie się sytuacji ekonomicznej,
- bariery psychologiczne,
- izolacja społeczna.

Wsparcie osób niepełnosprawnych realizowane jest między innymi przez Warsztaty Terapii Zajęciowej w Janowicy, których jedną trzecią uczestników stanowią mieszkańcy gminy Cyców.

Liczba osób starszych, emerytów, rencistów z roku na rok zwiększa się. Prognozy demograficzne wskazują, że w kolejnych latach procent osób w starszym wieku w całej populacji będzie systematycznie wrastać. Do najważniejszych problemów ludzi starszych można zaliczyć: samotność, przewlekłą chorobę, niepełnosprawność, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności. Zmieniająca się struktura i funkcje współczesnej rodziny nie sprzyjają kształtowaniu się warunków do sprawowania opieki nad sędziwym członkiem rodziny. Coraz częściej osoby starsze tworzą jednoosobowe gospodarstwa domowe, a jeśli już mieszkają razem z dziećmi, to przede wszystkim ich świadczenia emerytalne stanowią źródło pewnego i stałego dochodu rodzin wielopokoleniowych.

Ludzie starsi objęci systemem pomocy społecznej w gminie Cyców korzystają z różnych form wsparcia, w tym między innymi :

- usług opiekuńczych,
- pomocy materialnej,
- pobytu w domu pomocy społecznej lub zakładzie opiekuńczo - pielęgnacyjnym.

Sprawami związanymi z problemem uzależnienia od alkoholu na terenie gminy Cyców zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która swoje działania opiera na Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Głównym celem tego programu jest ograniczenie szkód zdrowotnych wynikających ze spożywania alkoholu oraz ograniczenie występowania innych negatywnych zjawisk będących skutkiem nadużywania oraz uzależnienia od alkoholu, zmniejszenie rozmiarów problemu zaburzeń życia rodzinnego, poprawa sytuacji społecznej osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem z powodu problemów związanych z uzależnieniem poprzez udzielenie kompleksowej pomocy. Gmina Cyców realizuje wszystkie zadania zapisane w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, a sposób prowadzenia działań w zdecydowanej większości ma charakter długofalowy i systemowy.

Bezpieczeństwo

Nad bezpieczeństwem publicznym czuwa Posterunek Policji w Łącznej oraz Ochotnicza Straż Pożarna.

OSP w Cycowie to jedna z najlepiej wyposażonych jednostek w regionie. Straż dysponuje pięcioma samochodami tj. ciężki samochód bojowy SCANIA zakupiony przez gminę przy udziale

środków z funduszy centralnych i wojewódzkich, Magirus i Volkswagen do ratownictwa drogowego wraz z niezbędnym osprzętem. Lekki samochód Lublin i Star 200 do różnych transportów. Cycowska jednostka uczestniczy w ponad 95 % akcji ratowniczo gaśniczych na terenie gminy i ościennych, jest bardzo mobilna i dobrze zorganizowana.

OSP w Świerszczowie dysponuje samochodem Jelcz ze zbiornikiem 6000 l. wody i działkiem wodnym. Remizę wraz ze świetlicą wybudowano w latach 1971-1973.

6. Infrastruktura sieciowa

Drogi

Jednym z podstawowych czynników decydujących o rozwoju gospodarczym obszaru jest jego dostępność komunikacyjna. Wieś Cyców położona przy drodze krajowej Lublin-Włodawa, oraz drodze wojewódzkiej Cyców – Chełm.

Główne drogi przebiegające przez Gminę Cyców, poza drogą krajową nr 82, to:

- droga nr 838 relacji Głębokie – Dorohuczka – Trawniki – Fajstawice;
- droga nr 839 relacji Cyców – Siedliszcze – Marynin – Pawłów – Rejowiec;
- droga nr 841 relacji Cyców – Wierzbica – Staw.

Uzupełnieniem systemu jest sieć dróg lokalnych o znaczeniu powiatowym i gminnym. Z punktu widzenia rozwoju turystyki są bardzo ważne dla lokalnej gospodarki. Zapewniają one dostępność zarówno pomiędzy poszczególnymi miejscowościami jak i atrakcjami turystycznymi obszaru.

Powiat w Strategii Rozwoju określił priorytetowe inwestycje drogowe, w tym te obejmujące tereny gminy Cyców, np.:

- Program Bogdanka - przebudowa drogi powiatowej 1625 L Kaniwola – Nadrybie – Cyców
- przebudowa drogi powiatowej 1801 L Cyców – Bekiesza
- przebudowa drogi powiatowej 1802 L Garbatówka - Świerszczów

Przez Gminę Cyców przebiega linia kolejowa, ale ma ona znaczenie marginalne – w zachodniej części gminy przebiega linia kolejowa do kopalni węgla kamiennego w Bogdance.

W powiecie funkcjonuje sieć komunikacji autobusowej. Wszystkie miejscowości, gdzie znajdują się siedziby gmin mają połączenie ze stolicą powiatu – Łęczną, która jest doskonale skomunikowana z Lublinem. Łęczna ma również bezpośrednie połączenie z Warszawą, Katowicami i Krakowem, a także z Włodawą, Chełmem i Parczewem. Usługi w zakresie zbiorowego przewozu osób świadczone są przez przewoźników prywatnych.

Wodociąg

Ludność zaopatrywana jest w wodę do picia z wodociągów w Cycowie (miejscowości: Cyców, Cyców Kolonia Druga, Wólka Cycowska, Podgłębokie, Głębokie) i Ludwinowie (Ludwinów, Stawek, Sewerynów oraz Syczyn położony na terenie gminy Wierzbica). Wodociąg Świerszczów zaopatruje w wodę następujące miejscowości: Świerszczów, Ostrówek Podyski, Garbatówka, Kolonia Garbatówka, Wólka Nadrybska, Kopina, Zaróbka, Małków, Janowica, Stefanów.

Wodociąg o długości 214, 5 km sieci rozdzielczej doprowadzony jest do 2135 budynków na terenie gminy (do 96,2% budynków mieszkalnych). Od 2007 roku długość czynnej sieci rozdzielczej powiększyła się o prawie 10 km i prawie 600 przyłączy.

Przez ostatnie lata średnie zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 25.9 m³, wahając się od 10,8 m³ w 2009 roku do 36,3 m³ w roku 2011.

Kanalizacja

Kanalizacja o długości 20,4 km czynnej sieci kanalizacyjnej odbiera ścieki od 382 przyłączonych budynków (1 773 osób). W porównaniu z rokiem 2007 długość sieci kanalizacji zwiększyła się o ponad 16 kilometrów i prawie 110 nowych odbiorców (przyłączonych budynków).

Średnio rocznie odprowadza się 41,7 dm³ ścieków, z czego najwięcej 56 dm³ w roku 2013 i 27,7 dm³ w roku 2007.

Gminie Cyców znajdują się 3 oczyszczalnie ścieków:

- Cyców – oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna gminna, typu „PS 100”, o przepustowości 100 m³/d, wybudowana w roku 1993. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Świnka;
- Oczyszczalnia przy Państwowym Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Głębokim – oczyszczalnia kontenerowa o przepustowości 50 m³/d, wybudowana w roku 1988;
- Wólka Cycowska – oczyszczalnia kontenerowa o przepustowości 50 m³/d, wybudowana w roku 1987;

Na terenie gminy budowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków, szczególnie na terenach o zabudowie rozproszonej. Pierwsze tego typu urządzenia zainstalowano w miejscowościach Janowica i Wólka Cycowska.

Gospodarka odpadami

Gmina Cyców korzysta z wysypiska odpadów komunalnych zlokalizowanego w Starej Wsi. Wcześniej Gmina Cyców użytkowała składowisko odpadów w Wólce Cycowskiej, które było zlokalizowane na terenie Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, około 400 m na północ od koryta rzeki Świnki, której dolina stanowi korytarz ekologiczny. Składowisko to wymaga rekultywacji.

Gazociąg

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z sieci gazowej korzysta jedynie 7 osób w gminie.

Telekomunikacja

Teren powiatu łączyńskiego pokryty jest siecią szkieletową wybudowaną na terenie woj. lubelskiego w ramach szerszego przedsięwzięcia jakim jest „Projekt Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej (SSPW)”. Lokalizacje węzłów dystrybucyjnych oraz szkieletowych w ramach projektu na terenie gminy Cyców to: Cyców i Barki – sieć dystrybucyjna.

Powiat w 100% pokryty jest również bezprzewodową siecią internetową LTE, powstałą w ramach projektu „Wirtualne powiaty. Budowa Społeczeństwa Informacyjnego na Lubelszczyźnie. Etap III”, realizowanego przy współpracy 19 jednostek samorządu terytorialnego z terenu powiatu

łęczyńskiego, włodawskiego i świdnickiego. Dzięki projektowi w łącznej zbudowano Centrum Zarządzania Siecią wraz z serwerownią centralną, położono światłowód łączący 19 jednostek publicznych (urzędy, szkoły, biblioteki), bezprzewodowym Internetem połączono wszystkie jednostki samorządowe (gminne i powiatowe). Na terenie powiatu działa 121 bezpłatnych punktów dostępu do Internetu - 37 telecentra i 84 hot spoty. Wdrożono elektroniczny system biblioteczny. Starostwo i wszystkie urzędy gmin mają wdrożony system elektronicznego obiegu dokumentów, elektroniczną skrzynkę podawczą, telefonię IP, komunikują się z mieszkańcami za pomocą własnych stron internetowych. Wszystkie urzędy zostały wyposażone w niezbędny sprzęt informatyczny: serwery, komputery, drukarki.

Sieć telekomunikacji na analizowanym obszarze opiera się o łącza przewodowe, zarządzane przez Telekomunikację Polską S.A oraz sieci komórkowe. Dostęp do usług telekomunikacji jest na dobrym poziomie. W miejscowościach gminnych znajdują się placówki Poczty Polskiej.

7. Mieszkalnictwo

Warunki mieszkaniowe są jednym z ważniejszych czynników świadczących o rozwoju gospodarczym społeczeństwa oraz stopniu jego zamożności. Liczba mieszkań prywatnych z roku na rok się zwiększa. Poprawę można również zaobserwować analizując dostępną powierzchnię zarówno w przeliczeniu na 1 mieszkanie jak i na 1 osobę.

Na terenie gminy występują następujące typy zabudowy:

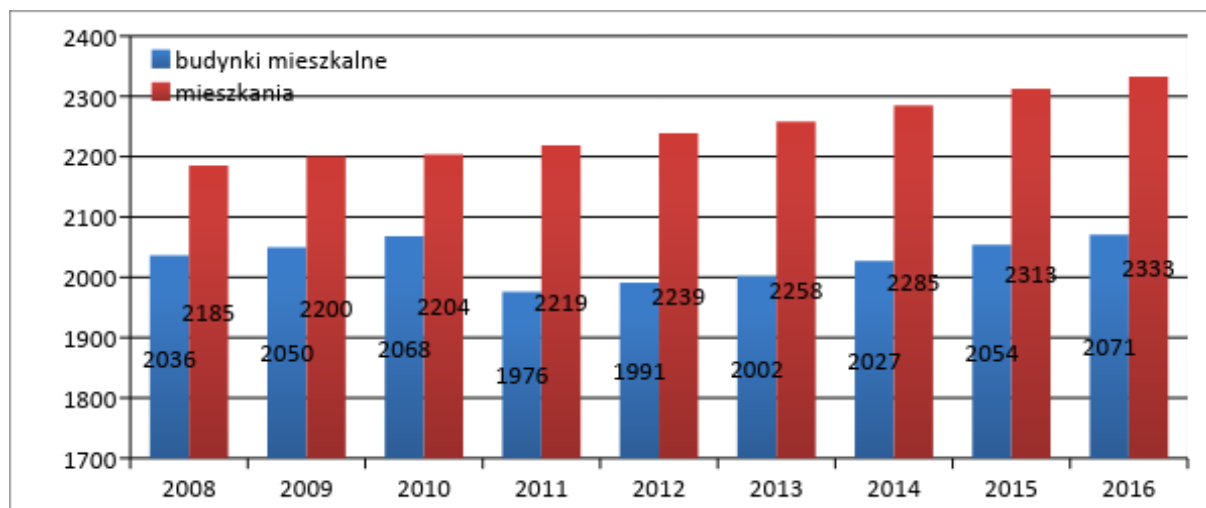
- zagrodowa (występuje we wszystkich wsiach gminy),
- jednorodzinna (głównie w Cycowie),
- wielorodzinna (w Cycowie),
- letniskowa (głównie przy Jeziorze Głębokim i Uściwier).

Gmina Cyców charakteryzuje się wysokim udziałem ludności zamieszkałej w budownictwie wielorodzinnym. Na jej terenie istnieje także kilka spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych:

- Wólka Cycowska- Wspólnota mieszkaniowa (10 bloków, 40 mieszkań),
- Cycowska Spółdzielnia Mieszkaniowa (8 bloków, 168 mieszkań),
- Spółdzielnia Mieszkaniowa w Głębokim (I blok, 12 mieszkań),
- Ośrodek Wychowawczy w Głębokim- -Dom Nauczyciela, Świerszczów- zabudowa po byłym PGR (I blok, 4 mieszkania)

W gminie Cyców obecnie istnieje 2071 budynków mieszkalnych, w tym 2 333 mieszkania.

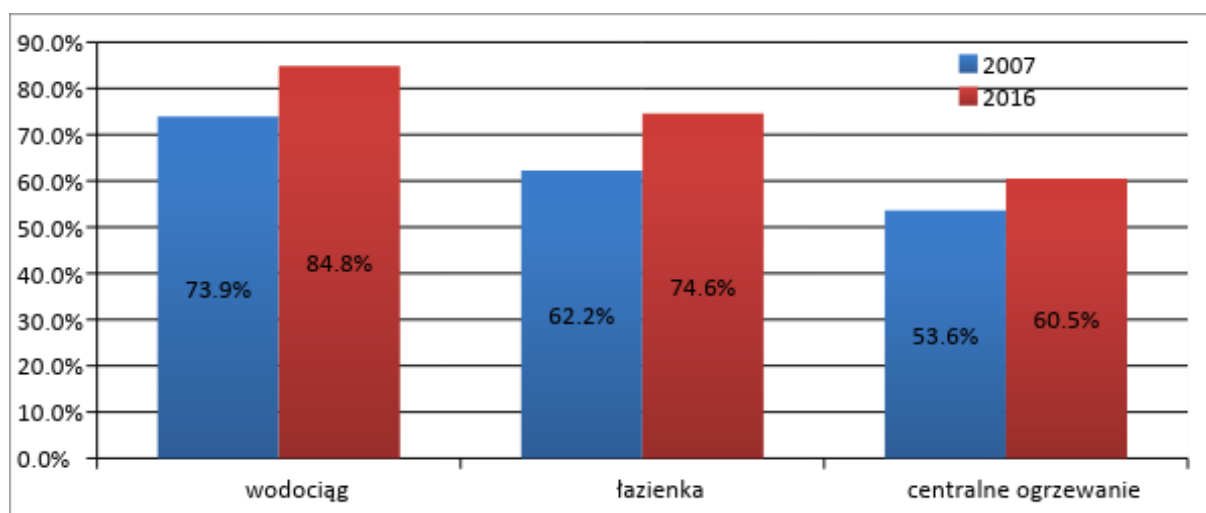
Wykres 9 Liczba budynków mieszkalnych i mieszkań w latach 2008-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Stan jakości zasobów mieszkaniowych daje również analiza wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne. Pozwala to na zaobserwowanie warunków socjalno-bytowych. W tym celu na podstawie danych GUS bada się wyposażenie w: wodociąg, łazienkę i centralne ogrzewanie.

Wykres 10 Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań w roku 2007 i 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

W roku 2015 przyznano dodatki mieszkaniowe w 134 przypadkach na łączną kwotę 27 710 zł. Jest to jedna z niższych kwot oraz decyzji w ostatnich latach. Najwięcej decyzji o przyznaniu dodatku mieszkaniowego wydano w 2007 roku (313 decyzji) na łączną kwotę 43 542 złotych.

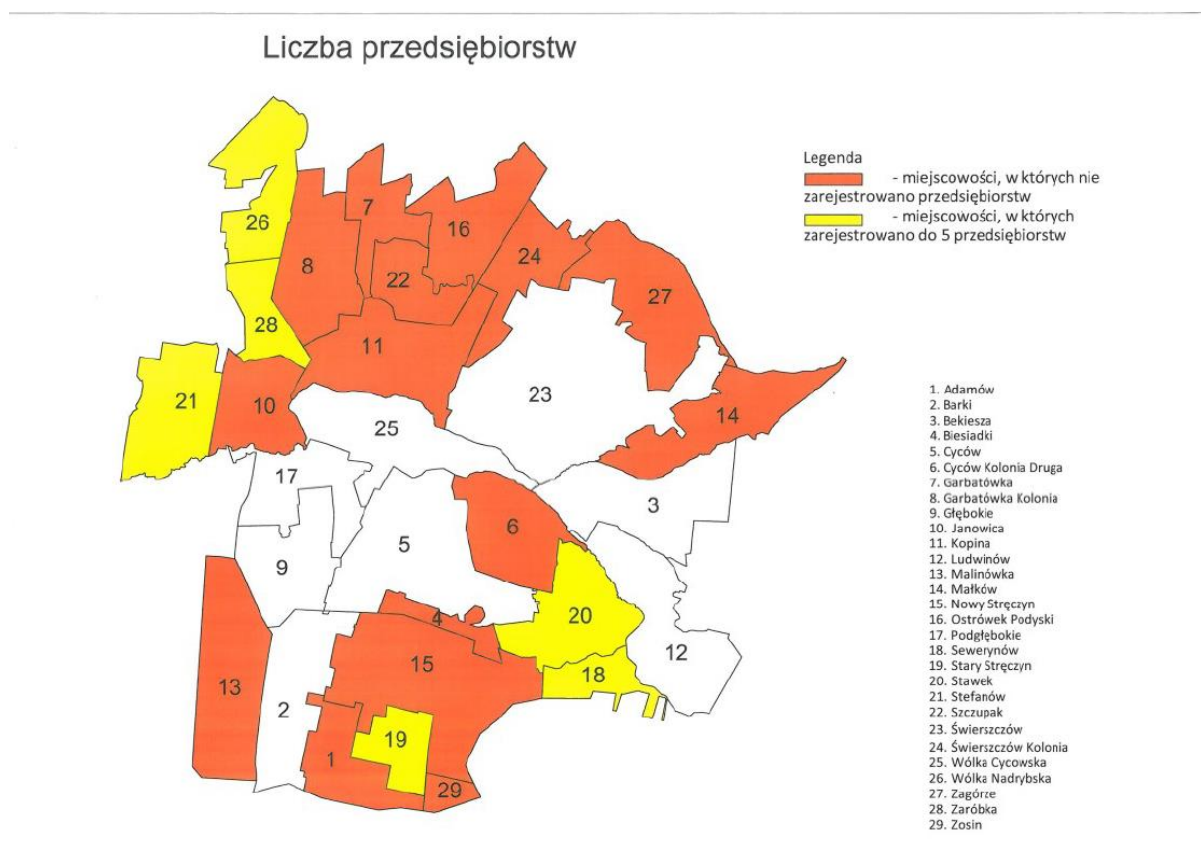
8. Gospodarka

Na terenie gminy Cyców działają 342 podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON (*Bank Danych Lokalnych stan na 31.12.2016r.*). W tej liczbie jest 317 jednostek z sektora prywatnego oraz 25 jednostek sektora publicznego. Zakłady usługowe i handlowe zlokalizowane są głównie w miejscowości gminnej Cyców. Handel stanowi najszybciej rozwijającą się dziedzinę działalności gospodarczej na terenie gminy i niemalże we wszystkich pozostałych miejscowościach gminy są placówki handlowe, które zabezpieczają podstawowe potrzeby lokalnej społeczności.

W Gminie Cyców rolnictwo jest jednym z głównych działów gospodarki. Ponad 80% mieszkańców trudni się pracą w indywidualnych gospodarstwach rolnych (na terenie gminy znajduje się około 1483 gospodarstw rolnych ogółem a średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi około 7 ha) Przeważają gospodarstwa zajmujące powierzchnię od 1 – 10 ha (jest ich 974).

Tym samym w ponad połowie miejscowości nie funkcjonują żadne przedsiębiorstwa. Łącznie w 21 miejscowościach (na 29 ogółem) zarejestrowano mniej niż 5 przedsiębiorstw (osób prowadzących działalność gospodarczą).

Mapa 6 Liczba przedsiębiorstw prywatnych zarejestrowanych w poszczególnych miejscowościach gminy Cyców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie baz CEIDG oraz KRS

Z analiz kodów PKD zarejestrowanych w gminie przedsiębiorstw (w tym jednoosobowych działalności gospodarczych) wynika, że najprężniej rozwijającą się w gminie branżą są usługi – w tym

działalność profesjonalna naukowa i techniczna, edukacja (prawie dwukrotny wzrost przedsiębiorstw w ostatnich 10 latach), opieka zdrowotna i pomoc społeczna oraz działalność gastronomiczna i związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (wzrost o około 50%). Na uwagę zasługuje fakt, że o 12 przedsiębiorstw (40% wzrosła liczba podmiotów zarejestrowanych w sekcji C przetwórstwo przemysłowe).

Nie zmieniła się za to liczba podmiotów zajmujących się rolnictwem, górnictwem i wydobywaniem, transportem i gospodarką magazynową, rynkiem nieruchomości.

Widoczny jest spadek liczby przedsiębiorstw w budownictwie i handlu.

Tabela 3 Liczba przedsiębiorstw w podziale na sekcje PKD w roku 2009 i 2016

	2009	2016	wzrost /redukcja w stosunku do roku 2009
Sekcja PKD 2007	9	6	
A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	21	21	100%
B Górnictwo i wydobywanie	2	2	100%
C Przetwórstwo przemysłowe	29	41	141%
D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	
E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	1	
F Budownictwo	48	45	94%
G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	102	88	86%
H Transport i gospodarka magazynowa	12	12	100%
I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	7	11	157%
J Informacja i komunikacja	0	3	
K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	9	11	122%
L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	5	5	100%
M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	7	14	200%
N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	4	
O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	10	11	110%
P Edukacja	12	23	192%
Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	8	12	150%
R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5	7	140%
SiT Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	22	30	136%

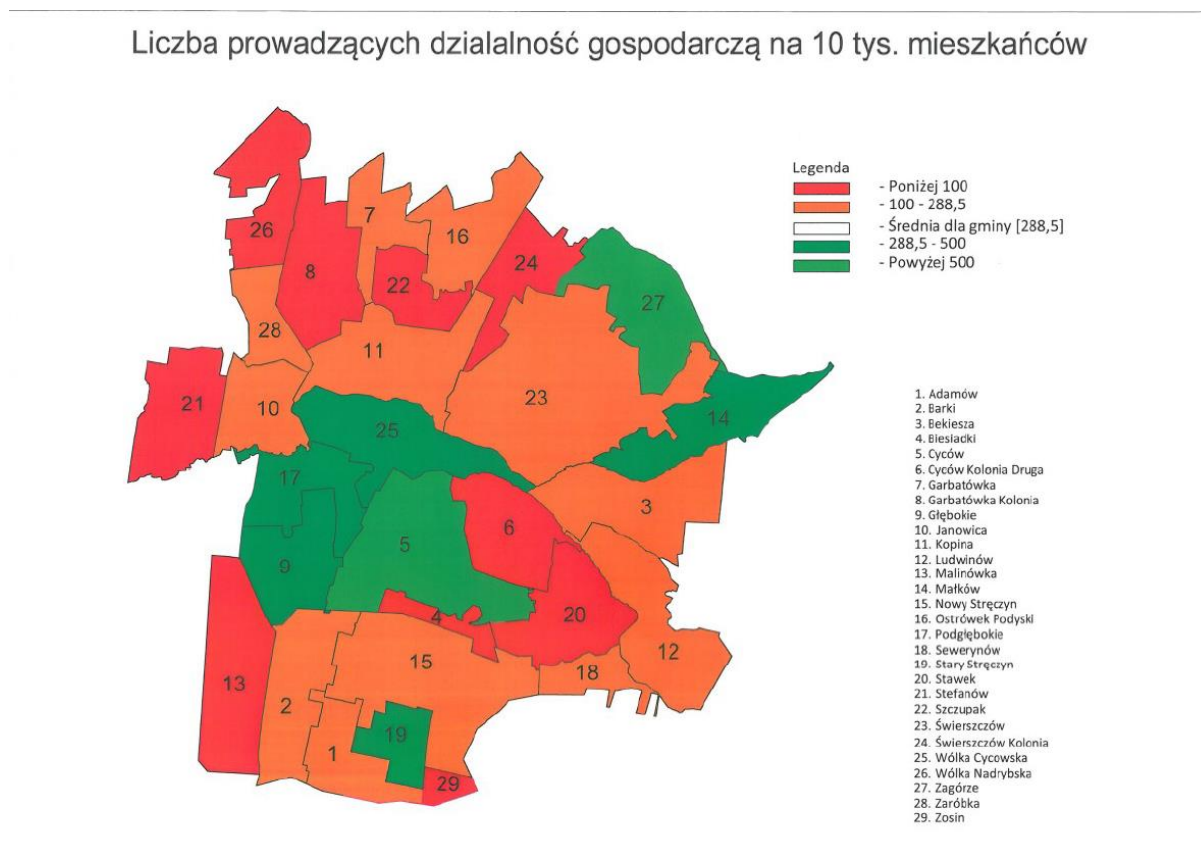
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Jedną z miar rozwoju gospodarczego jednostek podziału terytorialnego (jednostek statystycznych) jest Wskaźnik przedsiębiorczości wyrażony liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Rozmieszczenie

przedsiębiorstw zależy głównie w przypadku przedsiębiorstw usługowych od liczby ludności (strona popytowa) bądź w przypadku przedsiębiorstw produkcyjnych lub w dziale rolnictwo i górnictwo od dostępności zasobów.

Zróżnicowane przestrzenne nasycenia przedsiębiorczością w miejscowościach gminy Cyców obrazuje mapa 7. Największe skupiska przedsiębiorstw są w miejscowościach najbardziej zaludnionych (o największej koncentracji zabudowy) – miejscowości w centrum Gminy, oraz miejscowości: Małków, Zagórze i Stary Stręczyn.

Mapa 7 Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 10 000 mieszkańców – dane za rok 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie baz CEIDG oraz KRS

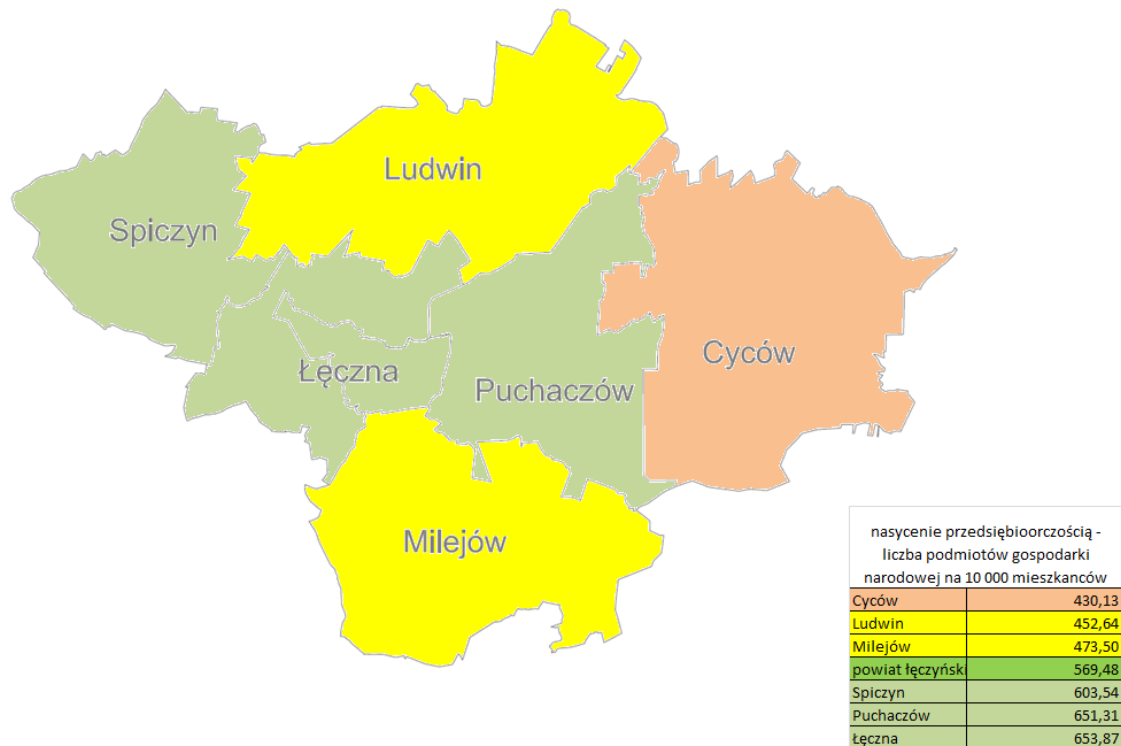
Gospodarka powiatu łęczyńskiego oparta jest na trzech ważnych filarach zapewniających jej stabilną sytuację gospodarczą na tle innych powiatów województwa lubelskiego.⁷ Po pierwsze na terenie powiatu zlokalizowany jest jeden z najważniejszych podmiotów gospodarczych województwa lubelskiego – kopalnia Lubelski Węgiel Bogdanka S. A. Jest to jedyna kopalnia eksploatująca węgiel na obszarze lubelskiego zagłębia węglowego. Dzięki korzystnej strukturze geologicznej występujące tu złoża są łatwe w eksploatacji, co przekłada się na zyski osiągnięte przez spółkę. Zapewnia to zatrudnienie dużej liczbie mieszkańców obszaru oraz wpływy z tytułu podatków dla lokalnych samorządów. Kolejnym filarem powiatu może być turystyka. Bogactwo przyrodnicze oraz świetne warunki rekreacyjne Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego sprzyjają rozwojowi tego sektora. Podobnie jak w całym województwie lubelskim ważnym elementem lokalnej gospodarki jest rolnictwo. Pod

⁷ Za Strategia Powiatu Łęczyńskiego na lata 2016-2021 – załącznik do Uchwały XV/107/2016 Rady Powiatu w łącznej z dn. 22.02.2016 r. w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwoju Powiatu Łęczyńskiego na lata 2016-2021", s. 11

względem liczby zatrudnionych osób jest to sektor dominujący, jednak ze względu na słabą jakość gleb oraz rozdrobnienie gospodarstw osiągnane w nim zyski są niższe niż średnia województwa.

Na tle powiatu łęczyńskiego, gmina Cyców ma najniższy wskaźnik nasycenia przedsiębiorczością. Cyców, Ludwin i Milejów osiągnęły gorszy poziom wskaźnika niż średnia dla powiatu.

Mapa 8 Różnicowanie terytorialne nasycenia przedsiębiorczością – liczba wszystkich [podmiotów gospodarki narodowej na 10 000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych za 2016 r.

9. Jakość kształcenia

W warunkach gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności kluczowym zagadnieniem jest dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych. Dotyczy to zarówno edukacji dzieci i młodzieży, jak i wszelkich form doksztalania i doskonalenia umiejętności. Do najważniejszych wyzwań gminy należy zapewnienie w miarę równego dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych.

W roku 2016 wyniki sprawdzianu klas 6 w gminie Cyców wypadły najgorzej na tle innych gmin powiatu. W porównaniu do roku 2007 widoczny jest spadek wyników sprawdzianu i pogorszenie się wyników uczniów z terenu gminy na tle innych gmin powiatu łączyńskiego.

Tabela 4 Wyniki sprawdzianu 6 klasistów w roku 2016

Powiat	Gmina	Średni wynik ogółem w procentach	Średni wynik z języka polskiego w procentach	Średni wynik z matematyki w procentach	Liczba przystępujących do sprawdzianu	Liczba uczniów z wynikiem			Liczba szkół z wynikiem		
						niskim	średnim	wysokim	niskim	średnim	wysokim
łączyński	Cyców	54	67	41	83	32	42	9	2	4	0
	Ludwin	58	70	47	56	14	36	6	2	1	1
	Łęczna	64	72	56	198	35	117	46	1	3	0
	Milejów	59	69	49	90	24	57	9	1	4	0
	Puchaczów	67	74	60	78	12	44	22	0	1	2
	Spiczyn	59	70	48	64	19	34	11	1	4	0

Źródło; Sprawozdania Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie <http://www.oke.krakow.pl/>

Tabela 5 Wyniki sprawdzianu 6 klasistów w roku 2007

Powiat	Gmina	Liczba szkół	Liczba uczniów	Średni wynik w punktach	Średni wynik w %	Przedziały punktowe odpowiadające stopniom skali <i>standardowej dziewiątki</i> (normalizacja krajowa)								
						0-11	12-15	16-20	21-25	26-30	31-33	34-35	36-37	38-40
						3,8%	6,4%	13,3%	17,9%	21,7%	14,6%	9,6%	7,8%	4,9%
						1	2	3	4	5	6	7	8	9
W procentach uczniów według wyników w gminach														
łączyński	Cyców	6	102	25,3	63,2	5,9	8,8	8,8	24,5	22,5	14,7	5,9	5,9	2,9
łączyński	Ludwin	4	51	24,7	61,8	3,9	15,7	15,7	11,8	25,5	9,8	9,8	5,9	2,0
łączyński	Łęczna	4	335	27,1	67,8	3,3	7,5	10,1	16,7	23,0	11,9	13,7	8,7	5,1
łączyński	Milejów	6	116	25,1	62,7	2,6	11,2	18,1	19,0	20,7	13,8	6,0	6,0	2,6
łączyński	Puchaczów	3	75	27,3	68,1	5,3	8,0	5,3	18,7	18,7	20,0	8,0	14,7	1,3
łączyński	Spiczyn	5	66	27,8	69,5	1,5	4,5	9,1	16,7	27,3	21,2	10,6	4,5	4,5

Źródło; Sprawozdania Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie <http://www.oke.krakow.pl/>

Wymagana jest interwencja kierowana na wyrównywanie szans edukacyjnych oraz zwiększenie kompetencji kluczowych, pomoc stypendialną. Ponadto planowane działania mają oddziaływać na poprawę jakości kształcenia i lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych, lepsze dostosowanie kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, poprawę jakości edukacji, doskonalenie metod i warunków nauczania i wychowania. Należy pamiętać, że działania związane z poprawą dostępności do wysokiej jakości usług wymagają inwestycji w infrastrukturę niezbędną do ich świadczenia (w tym zakupy wyposażenia pracowni szkolnych).

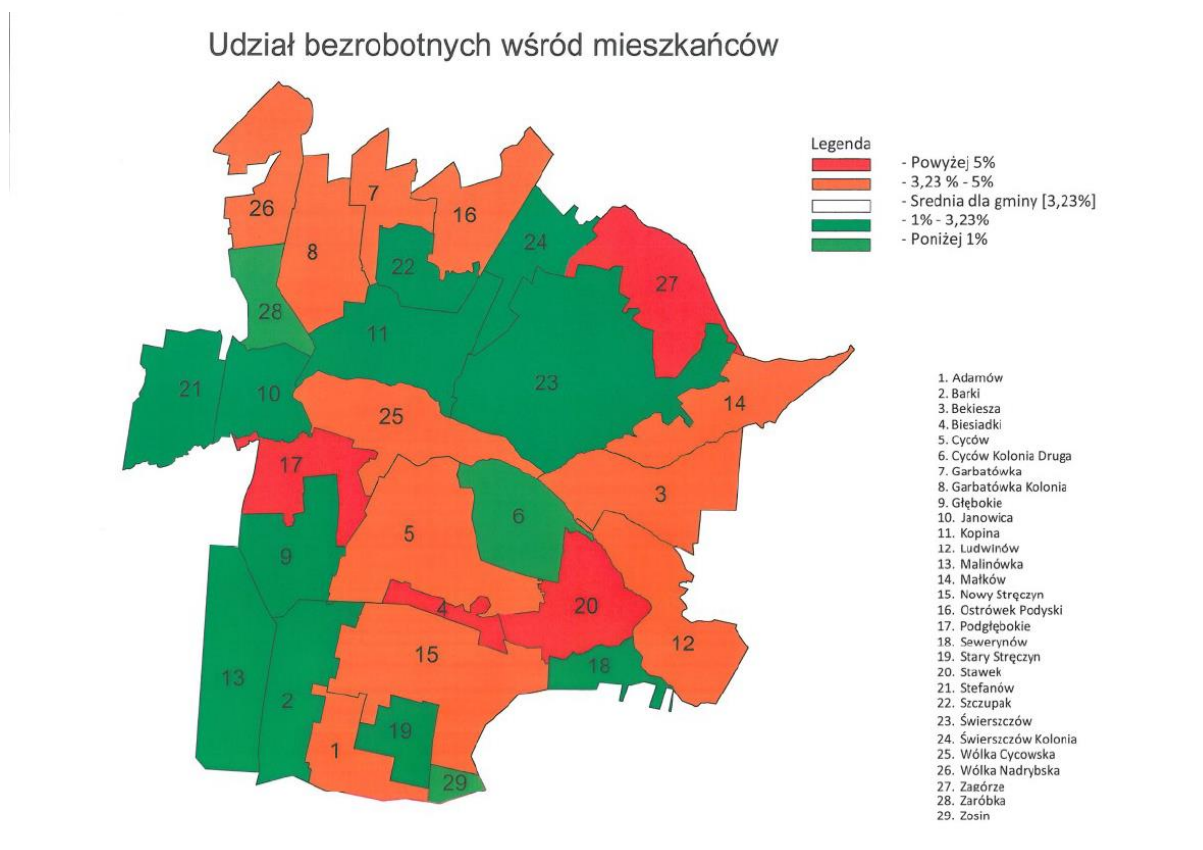
10. Bezrobocie

Jednym z największych problemów społecznych jest bezrobocie. Dotyka ono wszystkich sfer życia społecznego stanowiąc barierę nie tylko dla ludzi młodych, ale także dla tych, którzy posiadają już doświadczenie zawodowe. Główną przeszkodą w znalezieniu pracy jest mała aktywność zawodowa osób bezrobotnych, niski poziom wykształcenia, brak kwalifikacji zawodowych oraz wchodzenie na rynek pracy wyżu demograficznego. W szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy znajdują się osoby długotrwale bezrobotne. Cechą charakterystyczną dla tej grupy jest nieumiejętność podejmowania decyzji zawodowych, pasywność, dlatego też powstaje konieczność podniesienia ich aktywności zawodowej i możliwości znalezienia pracy.

Pewien poziom bezrobocia (3-4%) jest w gospodarce nieunikniony, a nawet konieczny, ponieważ umożliwia dostosowanie struktury produkcji do zmieniających się potrzeb. Nadmierne bezrobocie jest jednak zjawiskiem niekorzystnym i to nie tylko dla osób nim dotkniętych, w skali masowej jest ogromnym ciężarem dla całej gospodarki kraju.

Miejscowości o największym bezrobociu to Biesiadki, Podgłębokie, Stawek i Zagórze.

Mapa 9 Udział bezrobotnych wśród mieszkańców poszczególnych miejscowości – dane za 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Łęcznej.

Zjawisko bezrobocia pociąga za sobą negatywne skutki społeczne, pogarsza się sytuacja materialna bezrobotnych i ich rodzin, poza tym bezrobotni podlegają procesom frustracji i degradacji

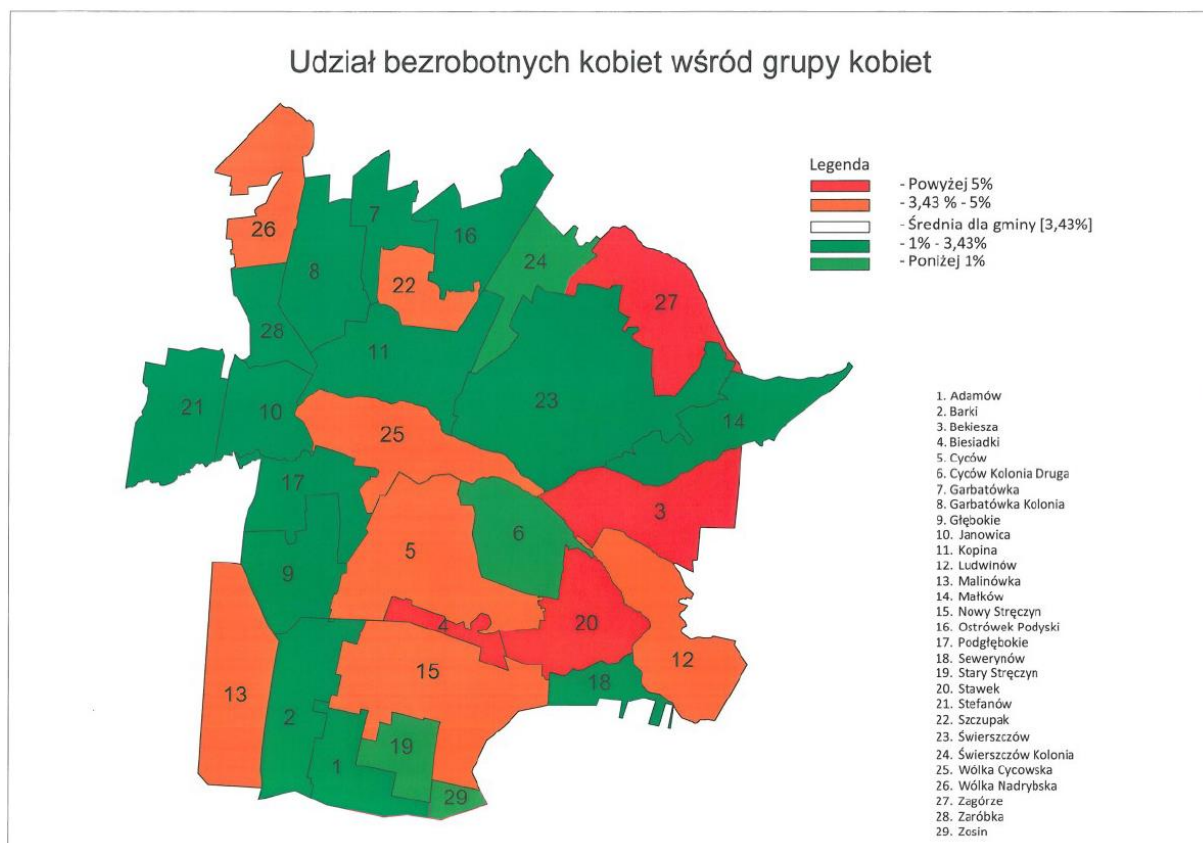
społecznej co staje się źródłem patologicznych zjawisk społecznych. Brak pracy w sposób szczególnie negatywny wpływa na ekonomiczną funkcję rodziny. Z powodu bezrobocia życie rodzinne jest zubożałe i zdominowane przez problemy materialne. Sytuacja ta nie stwarza klimatu, który sprzyjałby rozwojowi dzieci oraz rozbudzaniu ich szerszych zainteresowań. Ponadto rodziny bezrobotnych funkcjonują w sposób bezplanowy i bez zadaniowy utrwalając przy tym zarówno u dorosłych jak i u dzieci roszczeniowe postawy wobec państwa i jego instytucji. W warunkach istniejących napięć powstających w wyniku trudności materialnych zmiana ulega funkcja socjalizacyjna rodziny co prowadzi do pogłębiania izolacji społecznej. Gwałtowny spadek dochodów spowodowany utratą pracy doprowadza do wymuszonego ograniczenia lub rezygnacji z zaspokajania niektórych potrzeb, a także zmusza do korzystania z finansowej i rzeczowej pomocy z zewnątrz, co często doprowadza do narastania spirali zadłużenia.

W gminie Cyców bezrobocie jest drugim po ubóstwie powodem ubiegania o się o pomoc społeczną (i rodzinną).

Najliczniejszą grupą wśród bezrobotnych stanowią osoby młode do 25 roku życia, Oznacza to, że duża część bezrobotnych w gminie Cyców jest obecnie w wieku najwyższej aktywności zawodowej. Związane jest przede wszystkim z niedostosowaniem poziomu wykształcenia, brakiem kwalifikacji zawodowych pozwalających uzyskać zatrudnienie na obecnym wymagającym rynku pracy, brakiem doświadczenia zawodowego oraz nieumiejętnością efektywnego poruszania się po rynku pracy.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że liczba bezrobotnych kobiet wśród ogółu bezrobotnych jest znacznie większa aniżeli mężczyzn.

Mapa 10 Udział bezrobotnych kobiet wśród grupy kobiet

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Łęcznej.

W podziale bezrobotnych na płeć rysuje się przewaga kobiet, również wynikająca ze specyfiki lokalnej gospodarki, która stwarza większe możliwości w zatrudnianiu mężczyzn. W związku z tym należy podjąć działania mające na celu wyrównanie szans na rynku pracy. Istnieje wiele możliwości pozyskania znacznych środków finansowych na podniesienie jakości kapitału społecznego, przystosowanie do możliwości lokalnego rynku pracy oraz pomoc w tworzeniu nowych miejsc pracy

Bezrobocie obniża standard życia i rozszerza obraz patologii społecznej. Bezpośrednio wpływa na poziom życia rodzin i prowadzi często do :

- dezintegracji rodziny,
- osłabienia więzi emocjonalnych między członkami rodziny,
- zwiększa ryzyko zaistnienia patologii życia społecznego,
- utraty poczucia bezpieczeństwa i wpływu na własne życie,
- degradacji ekonomicznej i społecznej.

Działania Gminy w zakresie walki z bezrobociem obejmują głównie :

- tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu gminy i przedsiębiorczości mieszkańców,
- organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych,
- organizowanie prac społecznie-użytecznych.

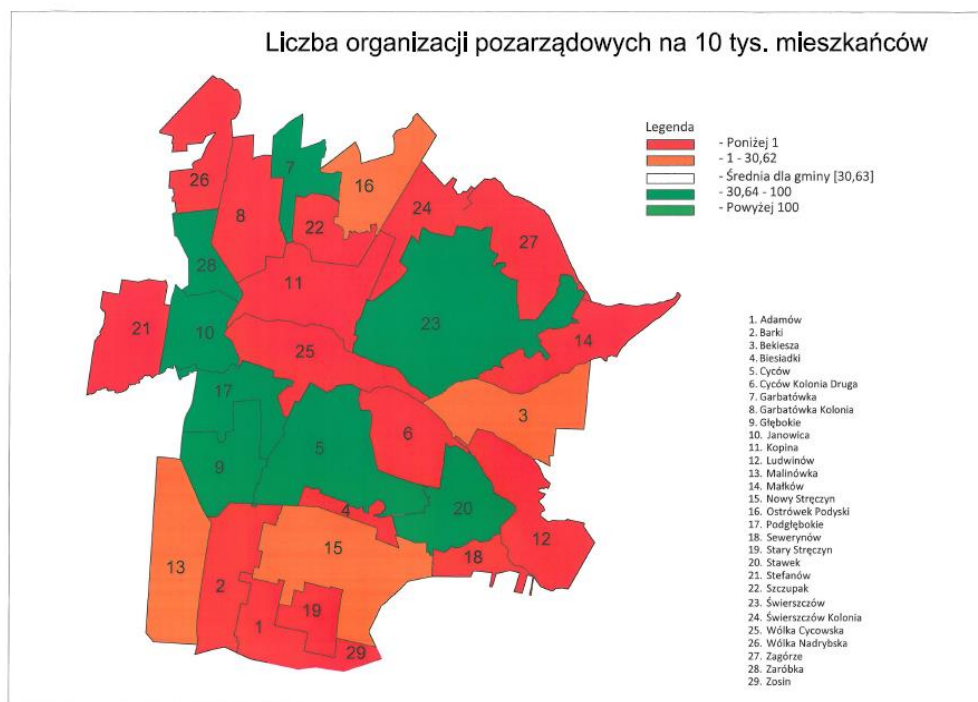
11. Społeczeństwo obywatelskie

Społeczeństwo obywatelskie i będące jego częścią organizacje pozarządowe pełnią wiele istotnych funkcji. Zgodnie z zasadą subsydiarności organizacje działają na rzecz obywateli, reprezentując ich interesy, broniąc różnorodnych wartości wyznawanych przez poszczególnych członków społeczeństwa i dostarczając wielu świadczeń pomagających im w codziennym życiu. Pośredniczą także między interesami obywateli i formowanych przez nich grup oraz administracją państwową, prowadząc działania rzecznicze oraz angażując się w procesy stanowienia prawa.

Organizacje umożliwiają wspólne działanie ludzi o podobnych zainteresowaniach, wzbogacając ich życie i życie społeczności. Część organizacji stoi na straży dobra wspólnego, w świecie pozarządowym nazywa się je nawet czasem organizacjami strażniczymi. To np. organizacje ekologiczne, organizacje zajmujące się działaniami antykorupcyjnymi lub monitorującymi postępowanie administracji (*watch dog*), prawami człowieka. Organizacje występują w obronie praw grup społecznych, w tym mniejszości lub grup dyskryminowanych. Część z nich reprezentuje interesy swoich członków (związki zawodowe, koła kombatanckie), interesy mniejszości (etnicznych czy wyznaniowych), a także „mniejszości statusu” (np. bezdomnych czy kobiety).

Według danych statystyki masowej, mieszkańcy wsi znacznie rzadziej należą do organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń)⁸, należy jednak pamiętać o wielkiej tradycji przynależności do organizacji – wspólnot nieformalnych.

Mapa 11 Liczba organizacji pozarządowych na 10 000 mieszkańców – dane za rok 2016

⁸ 17Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych – raport z badania 2004. Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2005

Jedną z przyczyn strukturalnych problemów obszarów wiejskich w zakresie rozwoju kapitału społecznego jest zbyt niski stopień aktywności mieszkańców wsi w zakresie samoorganizacji i podejmowania oddolnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania problemów społeczności wiejskich.

Organizacje pozarządowe sprzyjają włączeniu w życie społeczne osób lub grup zagrożonych marginalizacją, np. długotrwale bezrobotnych czy niepełnosprawnych. W ten sposób sprzyjają rozwojowi ich zaufania do instytucji demokratycznych i uczą współpracy. Organizacje podejmują również działania, które zmierzają do podnoszenia standardu życia grup o niskim statusie ekonomicznym lub społecznym. Dzięki temu ludzie mało zarabiający mają dostęp do dóbr i usług, które inaczej byłyby poza ich zasięgiem.

Podobnie jak podmioty komercyjne i instytucje administracji publicznej, organizacje świadczą rozmaite usługi. Dotyczy to zwłaszcza usług o charakterze socjalnym (np. zdrowotnych) lub usług publicznych (np. edukacyjnych). Usługi te stanowią część uprawnień każdego obywatela, są często nieodpłatne. Są to też usługi, które odpowiadają na potrzeby grup, mających niewielką siłę nabywczą, a więc nieatrakcyjne rynkowo, a także usługi, których świadczenie wymaga na przykład zaufania. W tego rodzaju działaniach organizacje pozarządowe są z reguły lepsze niż firmy lub instytucje administracji publicznej. Wyższa jakość oferowanych usług wynika z tego, że usługi oferowane przez organizacje są zwykle tańsze, organizacje szybciej dostosowują się do potrzeb osób, dla których pracują, dysponują także lepszym rozeznaniem potrzeb.

W gminie Cyców w ostatnich latach wzrosła liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych z 17 w 2007 roku do 23 w roku 2016.

Drugim miernikiem udziału społeczeństwa w życiu publicznym jest frekwencja w wyborach. W Gminie Cyców jest 11 obwodów wyborczych.

Tabela 6 Obwody wyborcze w gminie Cyców

Ob. nr	Adres	Granice obwodu
1	Szkoła Podstawowa, Stawek 5	Cyców-Kolonia Druga, Ludwinów, Sewerynow, Stawek
2	Zespół Szkół w Cycowie, ul. Chełmska 44, Cyców	Cyców, Wólka Cycowska
3	Świetlica Wiejska, Barki 18	Adamów, Barki
4	Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej, Janowica 17A	Janowica, Stefanów
5	Świetlica Wiejska, Garbatówka 7	Garbatówka, Garbatówka-Kolonia, Ostrówek Podyski, Szczupak, Wólka Nadrybska
6	Szkoła Podstawowa, Świerszczów 13B	Małków, Świerszczów, Świerszczów-Kolonia, Zagórze
7	Świetlica Wiejska, Kopina 60	Kopina, Zaróbka
8	Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej, Nowy Stręczyn 40A	Biesiadki, Nowy Stręczyn, Stary Stręczyn, Zosin
9	Szkoła Podstawowa, Malinówka 62	Malinówka
10	Szkoła Podstawowa, Bekiesza 31	Bekiesza, Ludwinów Kolonia
11	Szkoła Podstawowa, Głębokie 4	Głębokie, Podgłębokie

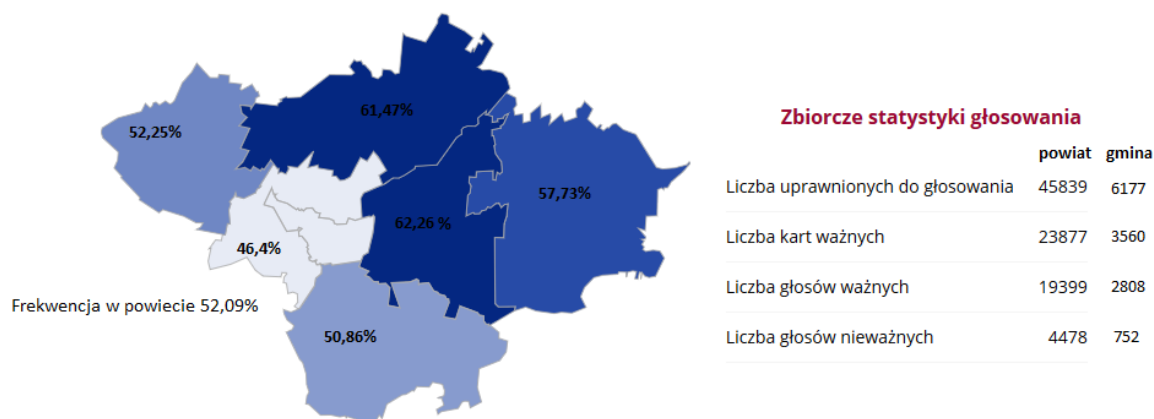
Źródło <http://wybory2010.pkw.gov.pl/>

Mieszkańcy wsi, w odróżnieniu od mieszkańców miast, odmiennie angażują się w życie publiczne. W mniejszym stopniu uczestniczą w wyborach na poziomie centralnym (do parlamentu polskiego i ostatnio europejskiego), znacznie

większa jest natomiast frekwencja w wyborach do samorządów lokalnych.

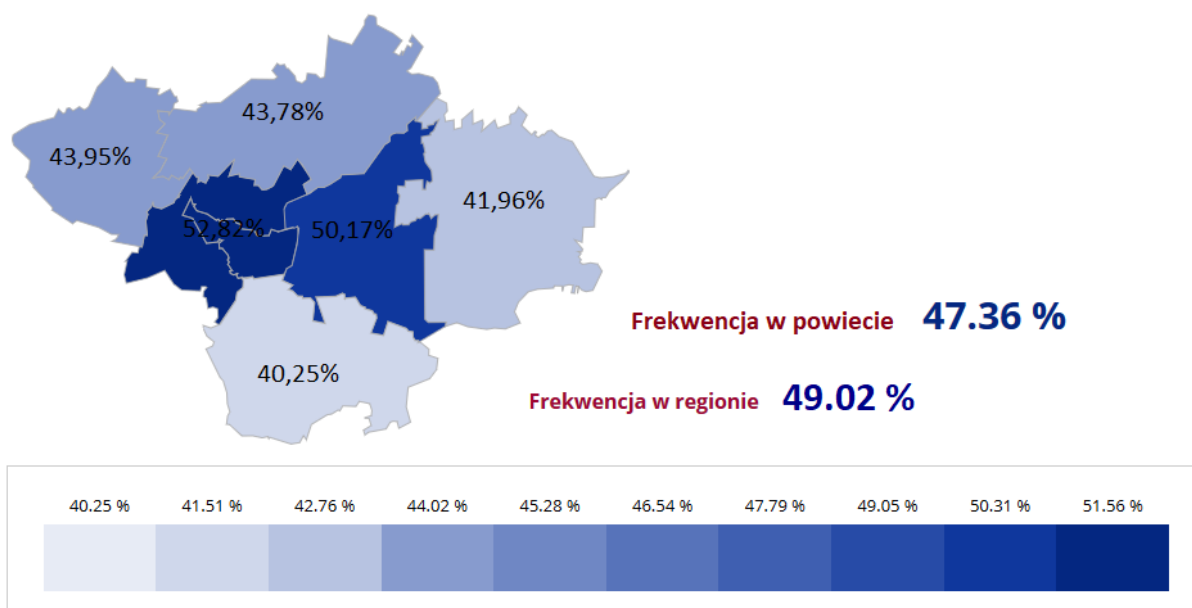
8. Jak wskazują kartogramy na kolejnej stronie, mieszkańcy gminy Cyców częściej niż mieszkańcy pozostałych gmin powiatu biorą udział w wyborach samorządowych i parlamentarnych,

Mapa 12 Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r.

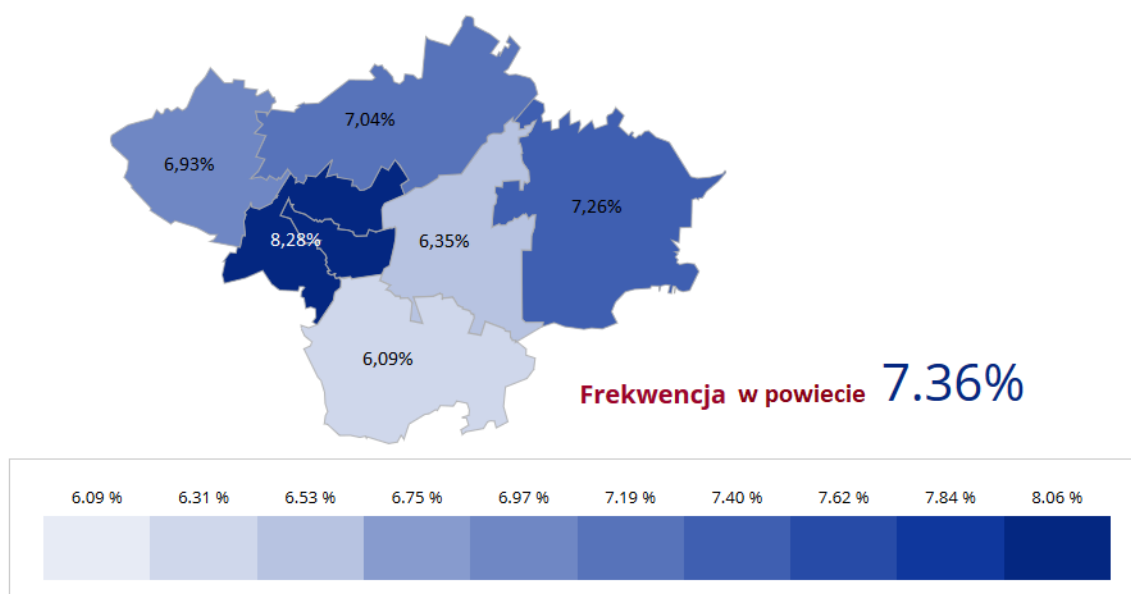
Źródło: Wyniki wyborów Państwowej Komisji Wyborczej: <http://samorząd2014.pkw.gov.pl>

Mapa 13 Frekwencja podczas wyborów do sejmu 2015 rok

Źródło: Frekwencja wyborów Państwowej Komisji Wyborczej: <http://parlament2015.pkw.gov.pl>

Mapa 14 Frekwencja podczas referendum w 2015 roku

Źródło: <http://referendum2015.pkw.gov.pl>

Kapitał społeczny w wielu gminach wiejskich jest jeszcze kapitałem „uśpionym”, co widać po małej aktywności społecznej ich mieszkańców. Znalezienie właściwych metod aktywizacji tych społeczności w dużej mierze zależy od pomysłowości władz samorządowych, szkół oraz lokalnych liderów.

Niezależnie od posiadanych zasobów i warunków lokalnych, podstawą sukcesu małych społeczności jest wypromowanie liderów, którzy by potrafili swoją wizją rozwoju gospodarczego terenu zarazić innych i konsekwentnie ją realizowali, wykorzystując potencjał ludzki.

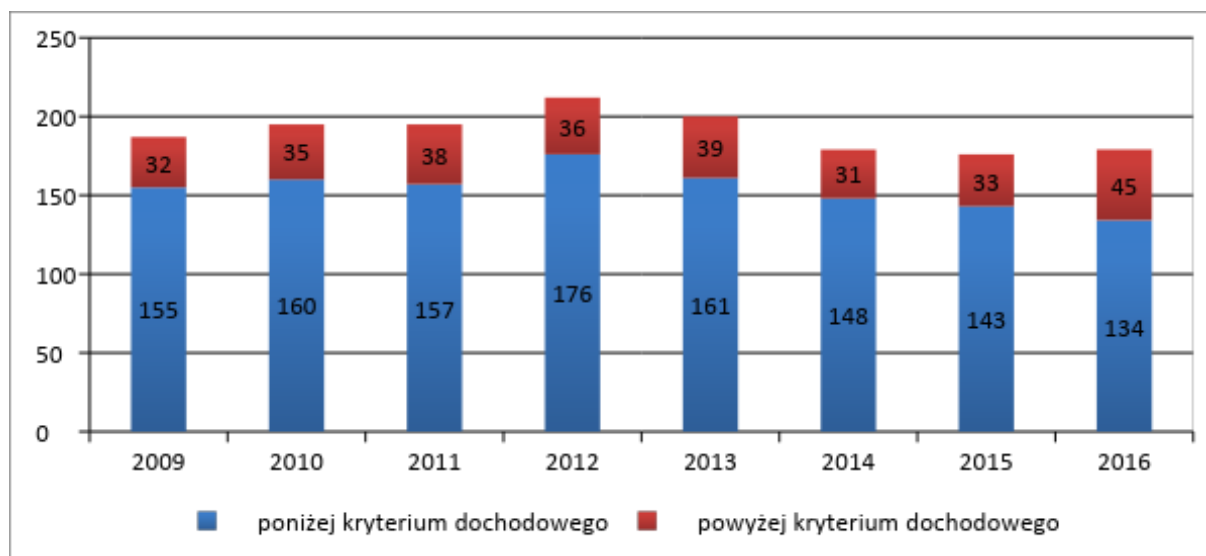
12. Pomoc społeczna

Diagnozę niniejszego podrozdziału zaciągnięto z opracowanej i przyjętej przez Radę Gminy Cyców Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Cyców na lata 2014-2020, z uwzględnieniem aktualnych (za 2016 rok) danych przedstawionych na kartogramach (mapach).

Ośrodek Pomocy Społecznej w Cycowie został powołany 09.04.1990r. Uchwałą Gminnej Rady Narodowej w Cycowie Nr XI/59/90. Ośrodek działa jako jednostka budżetowa i mieści się w budynku Urzędu Gminy w Cycowie przy ul. Chełmskiej 42. Obszarem jego działania jest teren gminy Cyców. Ośrodek Pomocy Społecznej w Cycowie podczas realizacji tych zadań współpracuje z wieloma instytucjami, organizacjami i osobami fizycznymi i prywatnymi w szczególności: Policją, Szkołami, Sądem, Domami Pomocy Społecznej, PCPR, ZUS, KRUS, PUP, Placówkami Służby Zdrowia, Kuratorami, Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Kościołem.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa; sieroctwa; bezdomności; bezrobocia; niepełnosprawności; długotrwałej lub ciężkiej choroby; przemocy w rodzinie; potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych; braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w RP status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą; trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizmowi lub narkomanii; zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej oraz klęski żywiołowej lub ekologicznej.

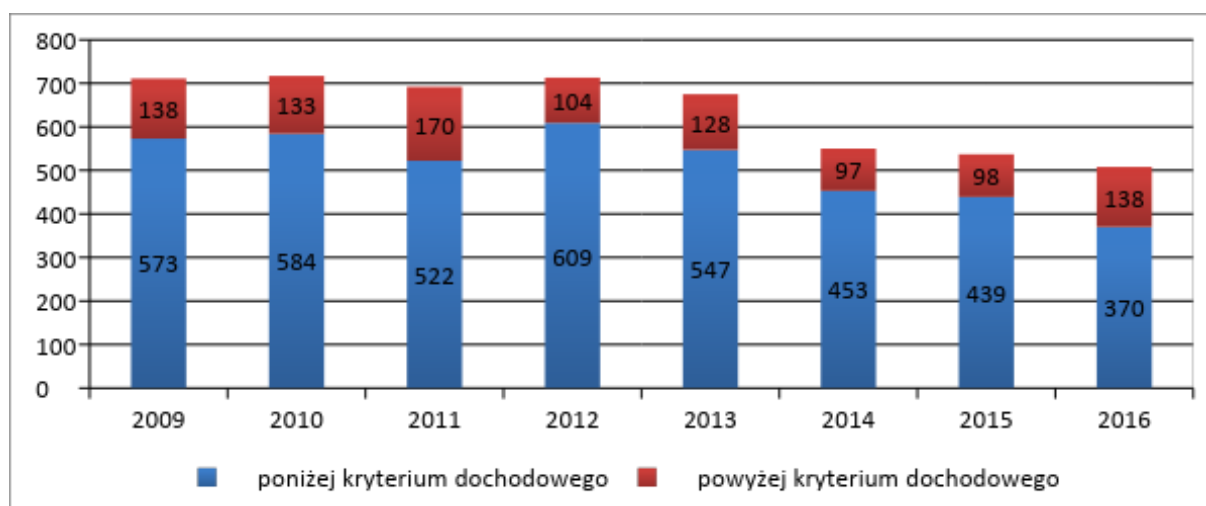
Wykres 11 Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy środowiskowej w gminie Cyców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Wykres 12 Liczba osób korzystająca ze środowiskowej pomocy społecznej

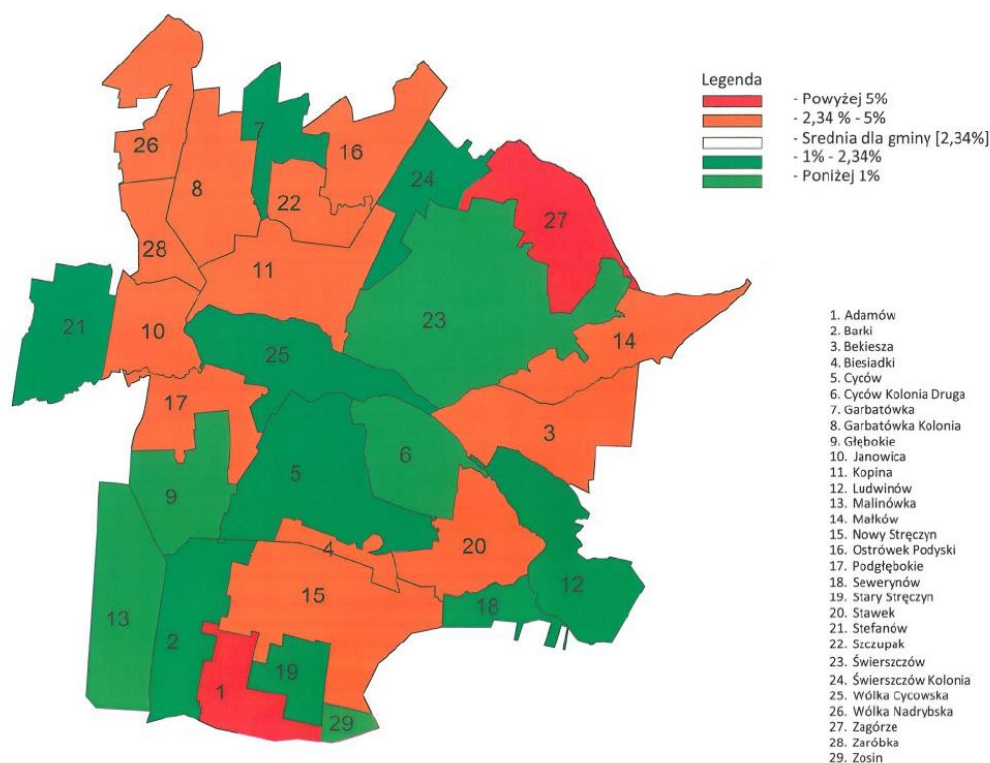

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rozkład przestrzenny korzystających z pomocy przedstawia kartogram poniżej. Największy odsetek zanotowano w miejscowościach Adamów i Zagórze.

Mapa 15 Udział korzystających z pomocy społecznej wśród mieszkańców ogółem – dane za 2016 r.

Udział korzystających z pomocy społecznej wśród mieszkańców

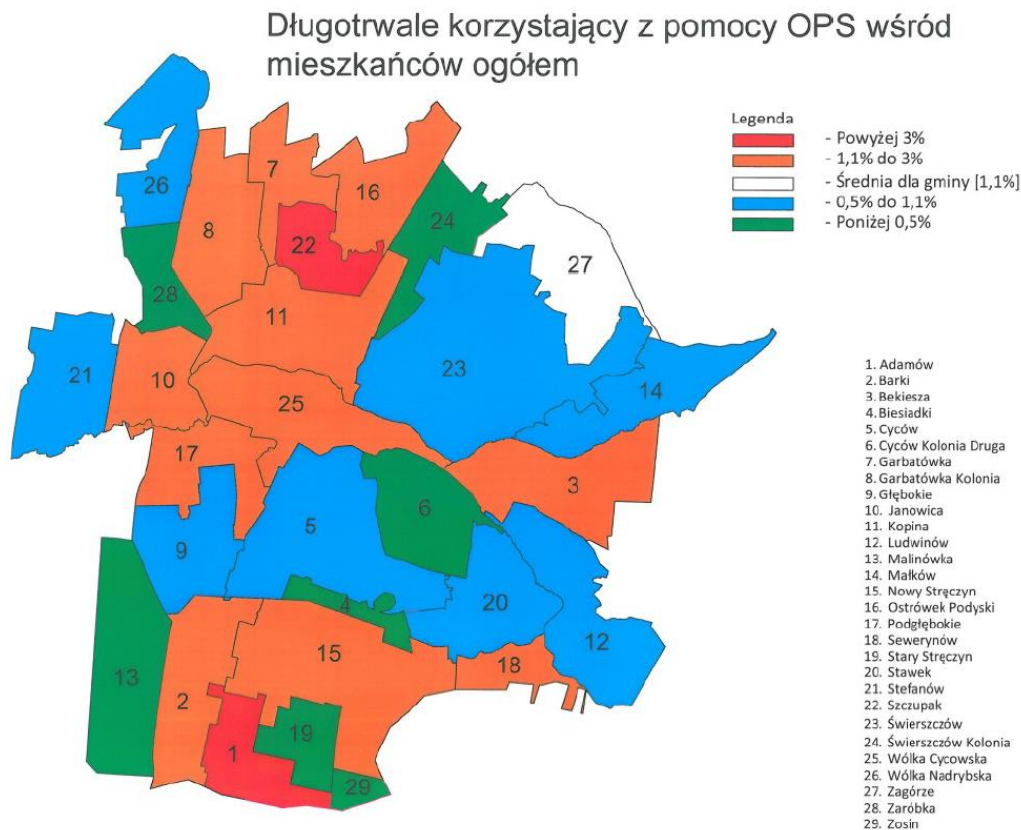

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Cyców

Pomoc społeczna jest jedną z wielu dziedzin współtworzących rzeczywistość społeczną. Jest działalnością instytucji państwowych i społecznych, która umożliwia i ułatwia zaspokojenie podstawowych potrzeb osobom i rodzinom niezdolnym do uczynienia tego samodzielnie. Dla pomocy społecznej problemy rodzin są sygnałem do pojęcia działań, ponieważ w przypadku niedostosowania

społecznego, choroby i problemów, gdy człowiek nie daje sobie rady, konieczne jest udzielenie mu pomocy z zewnątrz. Analizując rozkład przestrzenny mieszkańców, którzy długotrwale korzystają z pomocy społecznej – największy ich odsetek zanotowano w miejscowościach Szczupak i Adamów.

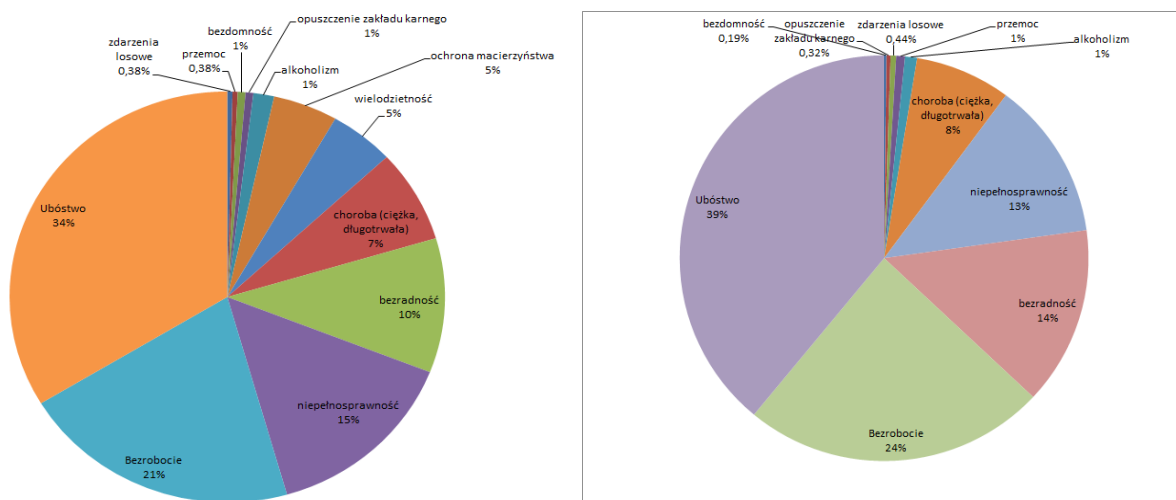
Mapa 16 Rozkład lokalny korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej jako udział w ogólnej liczbie mieszkańców – dane za 2016 rok

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Cyców

Jak wynika ze sprawozdań najczęstszą przyczyną przyznania świadczenia rodzinie jest ubóstwo (34%), bezrobocie (21%) i niepełnosprawność (15%). Wśród beneficjentów pomocy – członków rodzin, udział osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia ze względu na ubóstwo wynosi 39% ogółem.

Wykres 13 Rodziny i osoby, którym przyznano świadczenia w podziale na powód przyznania świadczenia

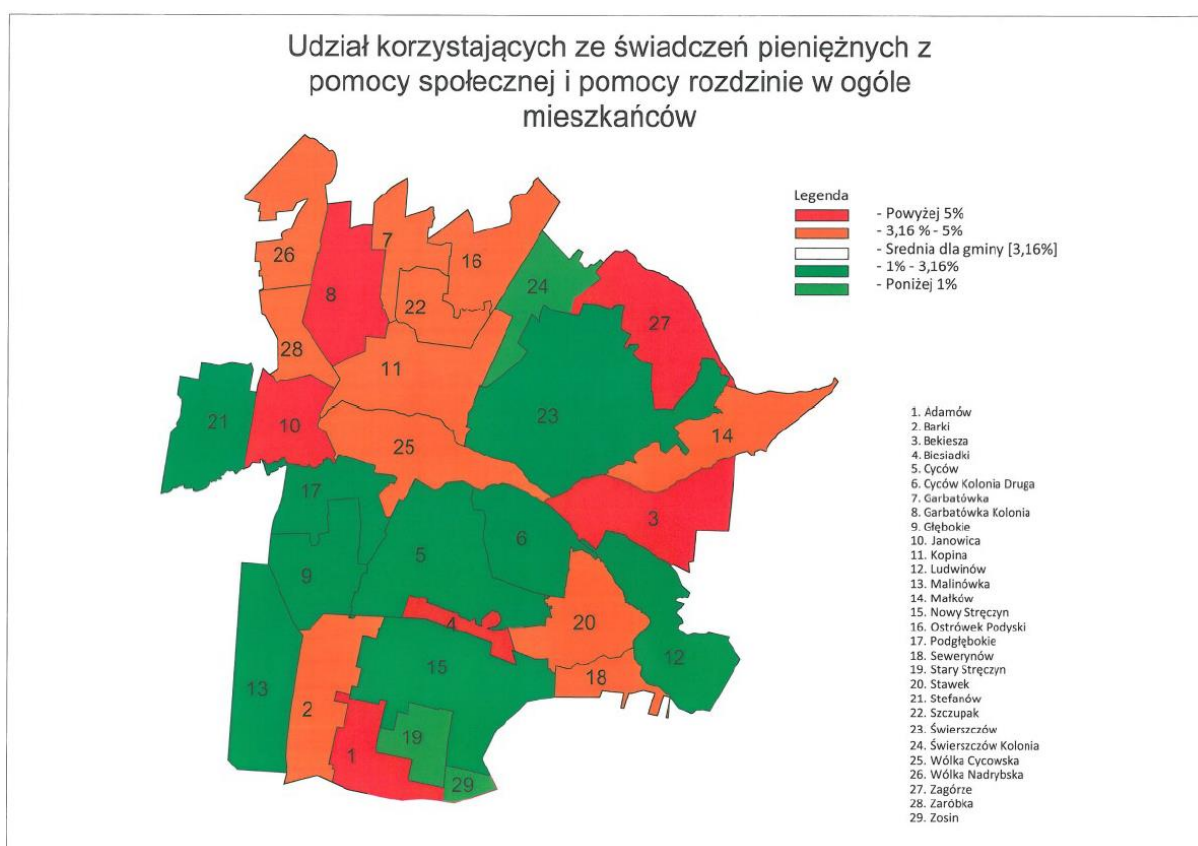
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Cyców

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń,
- pracy socjalnej,
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Analizując rozkład przestrzenny osób, którym przyznano świadczenia pieniężne, największy udział mieszkańców korzystających ze świadczeń zaobserwowano w Garbatówce Kolonii, Janowicy, Zagórze, Biesiadkach, Bekieszy i Adamowie.

Mapa 17 Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej i pomocy rodzinie w ogóle mieszkańców – dane za 2016 r.

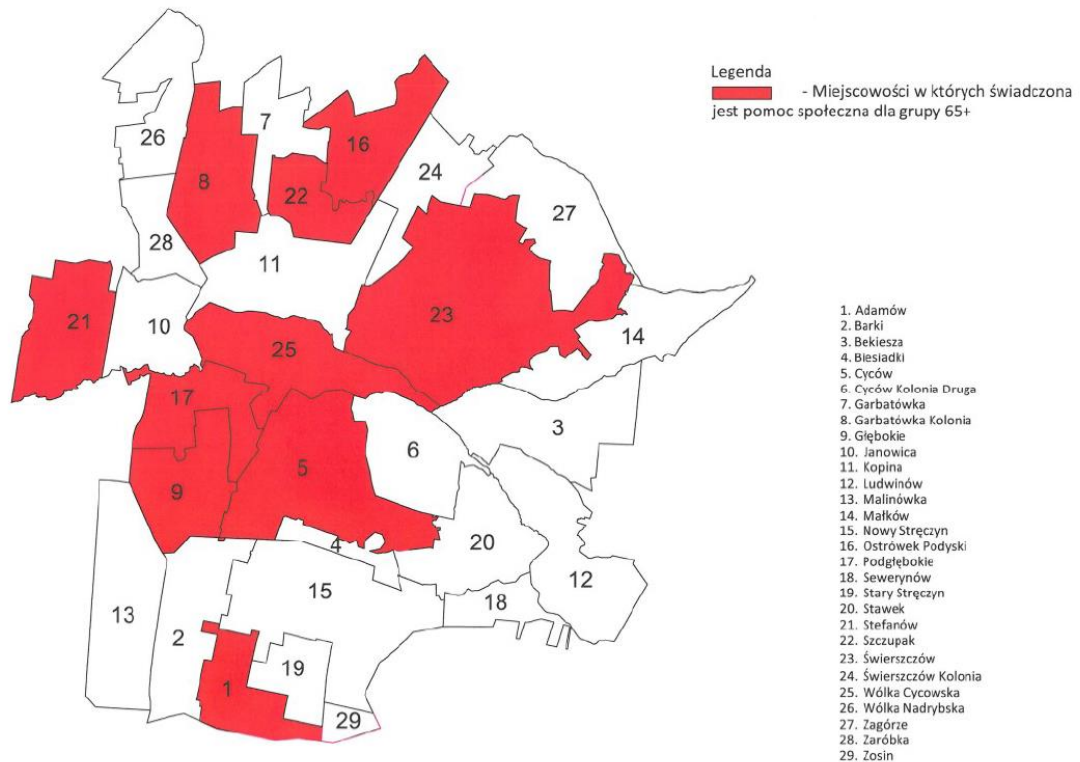

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Cyców

Z kolei analizując sytuację społeczno-gospodarczą i prognozy demograficzne, największym ryzykiem - pesymistycznym scenariuszem będzie wzrost korzystających z pomocy społecznej seniorów. Liczba osób starszych, emerytów, rencistów z roku na rok zwiększa się. Prognozy demograficzne wskazują, że w kolejnych latach procent osób w starszym wieku w całej populacji będzie systematycznie wrastać. Zwiększa się również zapotrzebowanie na usługi opieki instytucjonalne, w tym na usługi świadczone przez domy pomocy społecznej.

Mapa 18 Miejscowości, w których świadczona jest pomoc społeczna w grupie wiekowej 65+

Miejscowości w których świadczona jest pomoc społeczna dla grupy 65+

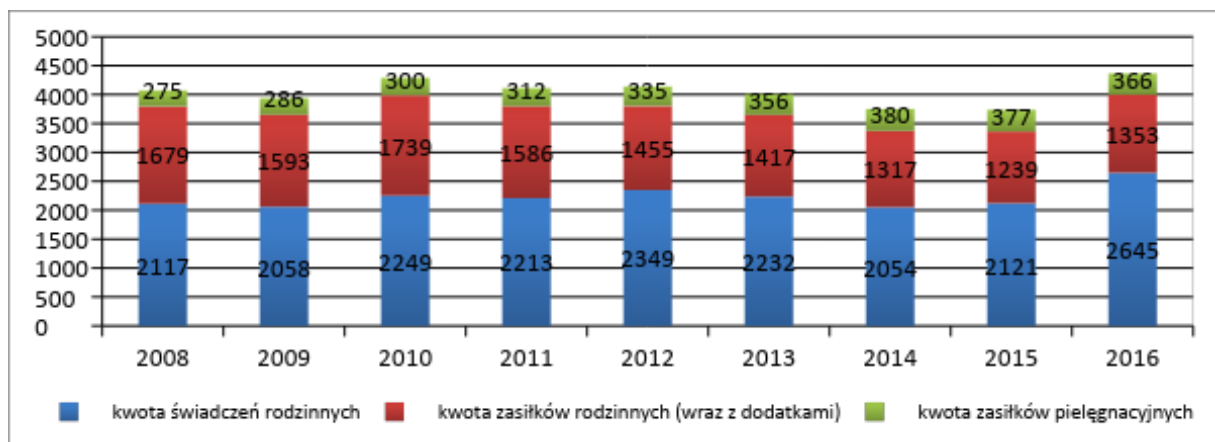

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Cyców

Powyższy kartogram przedstawia miejscowości, w których udział seniorów korzystających z pomocy OPS jest największa są to: Adamów, Cyców, Głębokie, Pogłębokie, Wólka Cycowska, Świerszczów, Stefanów, Garbatówka Kolonia, Szczupak i Ostrówek Podyski.

Podsumowując analizę świadczeń z pomocy rodzinie, w 2016 roku suma świadczeń była najwyższe (zbliżony poziom odnotowano w 2010).

Wykres 14 Kwoty świadczeń przyznanych od 2008 do 2016 roku [kwoty w tys. zł]

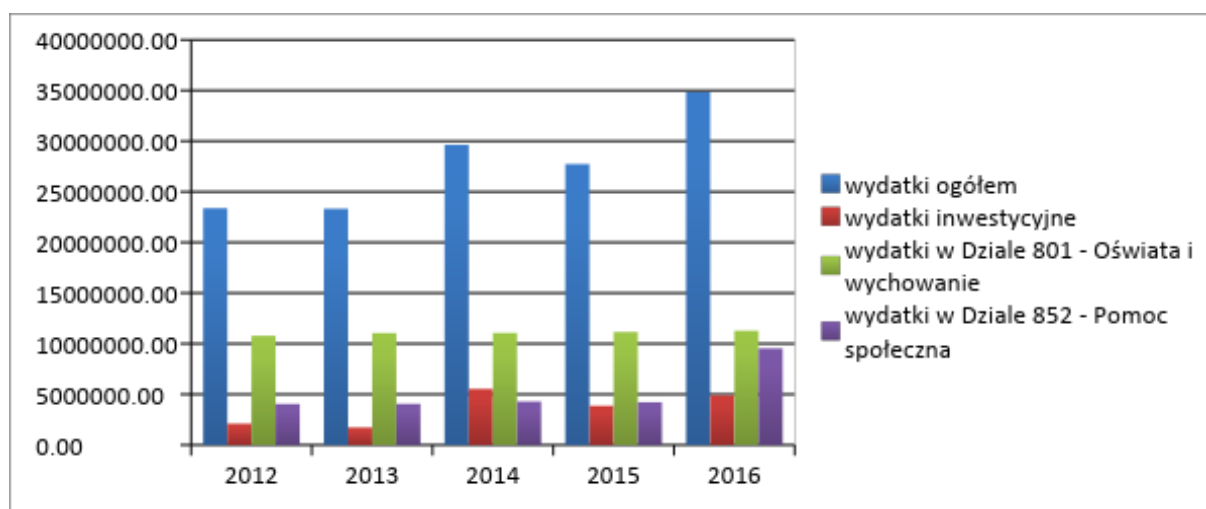

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

13. Budżet Gminy Cyców

Od roku 2007 do roku 2016 wydatki budżetu Gminy wzrosły ponad dwukrotnie (z 15,5 mln zł w 2007r. do 34,8 mln zł w 2016r.). Na przedstawionym poniżej wykresie wyraźnie widać w jakim tempie wzrastały wydatki gminy przez okres pięciu lat, przy czym wydatki na oświatę kształtują się mniej więcej na podobnym poziomie. Wzrosły natomiast wydatki na pomoc społeczną i wydatki inwestycyjne.

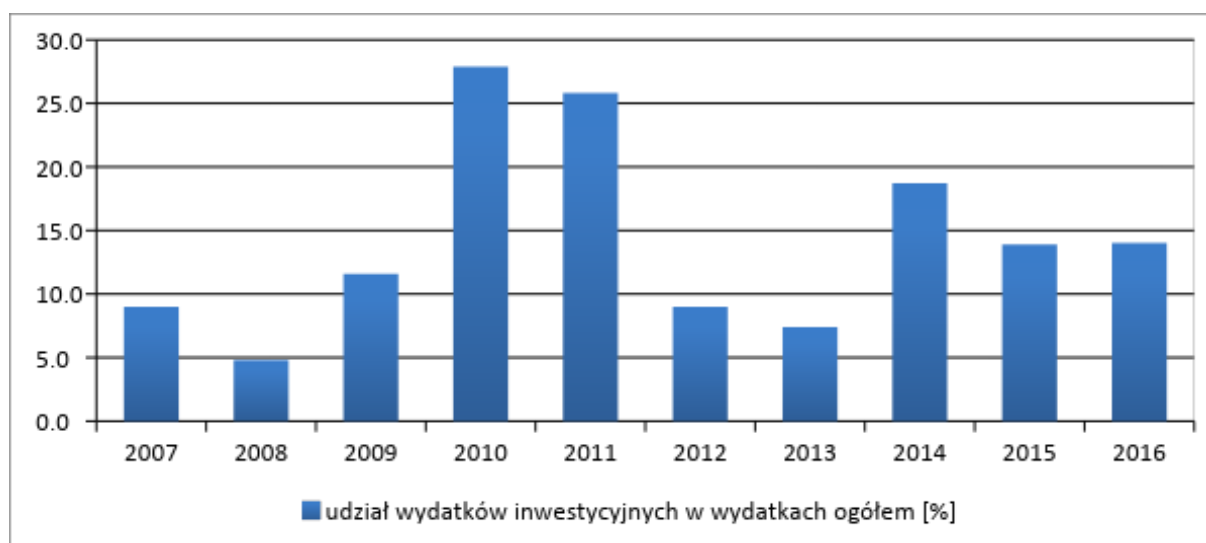
Wykres 15 Analiza wydatków budżetu gminy Cyców w latach 2012-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

Zdolność finansową Gminy do wdrożenia Gminnego Programu Rewitalizacji potwierdza udział wydatków inwestycyjnych w proporcji do całego budżetu – poczynając od 4,8% w 2008 roku do 27,9% w roku 2010 stanowiący w kwotach od 23,4 mln zł do prawie 35 mln zł rocznie.

Wykres 16 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych

W przypadku znacznych kwot przewidzianych na realizację inwestycji określonych w Gminnym Programie Rewitalizacji, Program będzie realizowany etapowo zgodnie z potrzebami i możliwościami finansowymi gminy. Środki pochodzą będą głównie z budżetu samorządu gminy i jego jednostek organizacyjnych, dotacji, funduszy zewnętrznych m.in. funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, innych programów, organizacji pozarządowych i sponsorów.

14. Problemy społeczne wskazane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020.

Zgodnie ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 zdiagnozowano następujące problemy społeczne (wraz z analizą przyczyn i skutków):

Tabela 7 problemy i ich przyczyny w obszarze pomocy społecznej

Problem	Przyczyny	Skutek
Ubóstwo	<ul style="list-style-type: none"> ● <u>Brak pozytywnych wzorców,</u> ● <u>Długotrwałe bezrobocie,</u> ● Niepełnosprawność, ● Bierność, ● Uzależnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Wykluczenie społeczne, ● Patologie, ● Niska samoocena, ● Dyskryminacja, ● Stereotypy przekazywane pokoleniowo,
Bezrobocie, w tym w szczególności wśród kobiet oraz osób w wieku aktywności zawodowej.	<ul style="list-style-type: none"> ● <u>Wycuczona bezradność,</u> ● Niskie kwalifikacje zawodowe lub ich brak, ● Brak doświadczenia zawodowego, ● <u>Brak miejsc pracy,</u> ● Uzależnienia i przemoc. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Bierność, brak motywacji do poszukiwania zatrudnienia, ● Patologie występujące w rodzinie, ● Ubóstwo, ● Depresje, ● Uzależnienie od wsparcia pomocy społecznej.
Niewydolność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych rodziców wobec dzieci	<ul style="list-style-type: none"> ● Niezaradność rodzin, ● <u>Zła hierarchia wartości społecznych,</u> ● <u>Brak środków finansowych,</u> ● <u>Presja otoczenia,</u> ● Uzależnienia 	<ul style="list-style-type: none"> ● Przekazywanie złych wzorców, ● Nieumiejętność właściwego ukierunkowania dzieci, ● Zaburzenia w zachowaniu osób młodych, ● nieumiejętność radzenia sobie z problemami
Niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none"> ● Zdarzenie losowe, wypadek, ● Choroba, ● Obciążenia genetyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Wykluczenie społeczne, ● Utrata pracy, ● Alienacja, ● Uzależnienia, ● Pogorszenie sytuacji ekonomicznej.
Uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> ● <u>Powielanie niewłaściwych wzorców,</u> ● <u>Utrata, brak pracy,</u> 	<ul style="list-style-type: none"> ● Wykluczenie społeczne, ● Patologie, ● Niska samoocena,

	<ul style="list-style-type: none"> • Problemy zdrowotne, • <u>Niska świadomość konsekwencji uzależnień</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • Dyskryminacja, • Stereotypy przekazywane pokoleniowo
Przemoc domowa	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Uzależnienia i przyzwolenie społeczne,</u> • Niepowodzenia osobiste, • <u>Brak pracy,</u> • <u>Powielanie wzorców zachowań w rodzinie,</u> • Agresja 	<ul style="list-style-type: none"> • Izolacja, • Depresja, • Stagnacja, • Brak ugruntowanego systemu wartości wśród dzieci i młodzieży.

Źródło: Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020

Jak wynika z analizy problemów społecznych u podstaw tych problemów leży głównie:

- **sytuacja gospodarcza:** brak miejsc pracy - ❷ bezrobocie - ❷ brak środków finansowych,
- **postawy społeczne:** zła hierarchia wartości społecznych ❷ brak pozytywnych wzorców i powielania niewłaściwych ❷ wyuczona bezradność.

Tabela 8 problemy i ich przyczyny w obszarze zdrowia, bezpieczeństwa publicznego, edukacji

Problem	Przyczyny	Skutek
Izolacja społeczna osób starszych	<ul style="list-style-type: none"> • Zanikanie autorytetów, • Nieprawność fizyczna, • Bariery w komunikacji, • Obniżone poczucie własnej wartości, • Nieostrzeżenie problemu przez osoby aktywne zawodowo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poczucie wykluczenia, • Utrata motywacji do aktywności, • Apatia – skrócenie „aktywnej” fazy życia, • Depresja, • Postępujące zaburzenia otępienne.
Niewystarczająca wiedza w zakresie profilaktyki	<ul style="list-style-type: none"> • Nieostrzeżenie znaczenia profilaktyki, • Brak zainteresowania wśród społeczeństwa badaniami profilaktycznymi • Brak motywacji, • Zbyt małe i niesystematyczne zaangażowanie mediów i władz. 	<ul style="list-style-type: none"> • Choroby przewlekłe – nadciśnienie, cukrzyca, otyłość, • Bezruch – dolegliwości bólowe, utrwalona niepełnosprawność, • Zaburzenia otępienne.
Zbyt niska świadomość społeczeństwa dorosłego w zakresie zagrożeń i następstw uzależnień	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca ilość prelekcji, pogadanek dla dorosłych, • Niskie zainteresowanie społeczeństwa problemami społecznymi, • Zanik więzi, zaufania, kontroli 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie zagrożeń związanych z bezpieczeństwem, • Rozpad rodzin, • Uzależnienia, • Schorzenia, przedwczesna śmierć.
Nasilenie zjawiska patologii	<ul style="list-style-type: none"> • Nieumiejętność radzenia sobie w trudnych sytuacjach, 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska średnia ocen i słabe wyniki w nauce,

(uzależnienia, agresja) wśród uczniów gimnazjum	<ul style="list-style-type: none"> • Brak chęci do nauki, • Brak akceptacji w grupie, • Wzorce rodzinne, • Moda, • Media. 	<ul style="list-style-type: none"> • Problemy z prawem, • Powtarzanie klasy, • Niemożność zdobycia w przyszłości odpowiednich kwalifikacji do pracy.
Słabnące zainteresowanie rodziców postęпами w nauce i zachowaniem własnego dziecka	<ul style="list-style-type: none"> • Brak czasu, • Euro-sieroctwo, • Niechęć do szkoły i nauczycieli, • Patologia w rodzinie, • Zaburzona hierarchia wartości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zaburzenia zachowania, • Przyjmowanie negatywnych wzorców, • Niezaradność życiowa, • Niskie kwalifikacje, • Bezrobocie.
Słabe zaangażowanie rodziców w życie szkoły	<ul style="list-style-type: none"> • Niewielki wpływ rodziców na funkcjonowanie szkoły, • Mała aktywność szkoły w zakresie aktywizowania rodziców, • Postrzeganie szkoły przez pryzmat niepowodzeń dziecka, • Słaba postawa społecznikowska, • Niechęć do dyrekcji i nauczycieli szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> • Słabe osiągnięcia uczniów, • Brak wymiany informacji, • Fałszywy obraz szkoły, • Postrzeganie szkoły jako instytucji zamkniętej hermetycznie.
Niska motywacja do nauki wśród uczniów	<ul style="list-style-type: none"> • Liczebność klas, • Przeładowanie programu nauczania, • Słaba motywacja ze strony rodziców, • Brak zainteresowania rodziców wynikami nauczania. 	<ul style="list-style-type: none"> • Słabe wyniki na sprawdzianach klas szóstych i egzaminach gimnazjalnych, • Niskie kwalifikacje, • Brak wykształcenia, • Bezradność życiowa, • Bezrobocie.
Brak polityki kulturalnej gminy Cyców	<ul style="list-style-type: none"> • Brak koordynacji działań w sferze kultury, • Brak jednolitej strategii obejmującej działaniami wszystkie podmioty zajmujące się kulturą, • Doraźność działań skupionych na bieżących problemach 	<ul style="list-style-type: none"> • Niespójność, powielanie działań, • Brak określonych wspólnych celów i kierunków działań, • Brak perspektyw dalszego rozwoju
Niewystarczająca liczba animatorów kultury.	<ul style="list-style-type: none"> • Niska świadomość społeczna, jak ważną sferą jest kultura, • Braki kadrowe, brak środków na zatrudnienie, • Niskie kwalifikacje animatorów społecznych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska jakość świadczonych usług, • Ograniczenie oferty kulturalnej, • Trudności w pozyskaniu wykwalifikowanych pracowników.

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020

Za najważniejsze (pierwszych 10) problemy społeczne w gminie Cyców uznano:

1. Ubóstwo.
2. Bezrobocie w tym w szczególności wśród kobiet oraz osób w wieku aktywności zawodowej.
3. Niewydolność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych rodziców wobec dzieci.
4. Niepełnosprawność.
5. Uzależnienia.
6. Przemoc domowa.
7. Izolacja społeczna osób starszych.
8. Niewystarczająca wiedza z zakresu profilaktyki zdrowia.
9. Nasilenie zjawiska patologii (uzależnienia, agresja) wśród uczniów gimnazjum.
10. Słabnące zainteresowanie rodziców postępami w nauce i zachowaniem własnego dziecka.

Strategia wyznacza następujące cele: 1. Zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego. 2. Ograniczenie poziomu bezrobocia wśród mieszkańców gminy Cyców szczególnie wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych 3. Wspieranie rodzin z dziećmi w prawidłowym funkcjonowaniu w społeczeństwie 4. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych i starszych. 5. Zminimalizowanie problemu uzależnień. 6. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie poprzez spójne działania wszystkich służb. 7. Zdrowy styl życia = szczęśliwy człowiek. 2. Założenie Klubu Seniora 1. Zwiększenie reakcji społeczeństwa na zagrożenia bezpieczeństwa. 1. Wzrost motywacji do nauki wśród dzieci szkół podstawowych i gimnazjum 2. Przeciwdziałanie patologiom i niedostosowaniu społecznemu w gimnazjum 1. Opracowanie polityki kulturalnej gminy Cyców. 2. Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w działania kulturalne w gminie 3. Poszerzenie oferty kulturalnej i podniesienie jakości świadczonych usług.

15. Delimitacja obszaru zdegradowanego i propozycja obszaru rewitalizacji

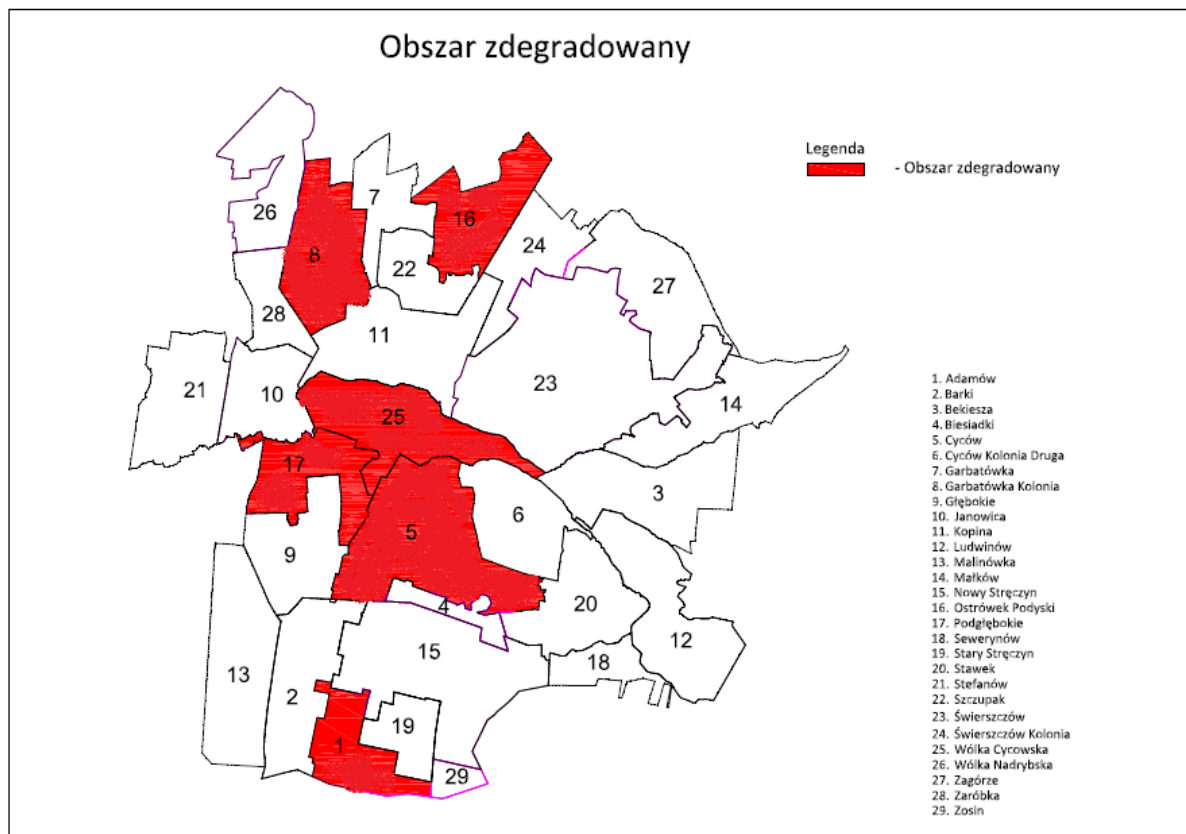
Przy delimitacji obszaru zdegradowanego, na podstawie analiz kluczowych wskaźników zróżnicowania wewnątrz gminnego, wybrano dwa najbardziej kluczowe wskaźniki, leżące u podstaw kluczowych problemów zdiagnozowanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych:

1. Bezrobocie (jako źródło pozostałych problemów tj. ubóstwo, czy powiązanych z innymi problemami tj. niewydolność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych czy uzależnienia – jako skutek lub jako powód bezrobocia)
2. Udział osób starszych 65+ w populacji mieszkańców ogółem.

Mając na uwadze powyższe w skład obszaru zdegradowanego weszły następujące miejscowości (o największym natężeniu obu wskaźników łącznie, o wartości poniżej średniej w odniesieniu do całego obszaru gminy):

- Adamów [151 mieszkańców, 1,91% populacji],
- Cyców [1792 mieszkańców, 22,67% populacji],
- Garbatówka Kolonia [147 mieszkańców, 1,86% populacji],
- Ostrówek Podyski [121 mieszkańców, 1,53% populacji],
- Podgłębokie 258 mieszkańców, 3,26% populacji],
- Wólka Cycowska [741 mieszkańców, 9.38% populacji].

Mapa 19 Obszar zdegradowany

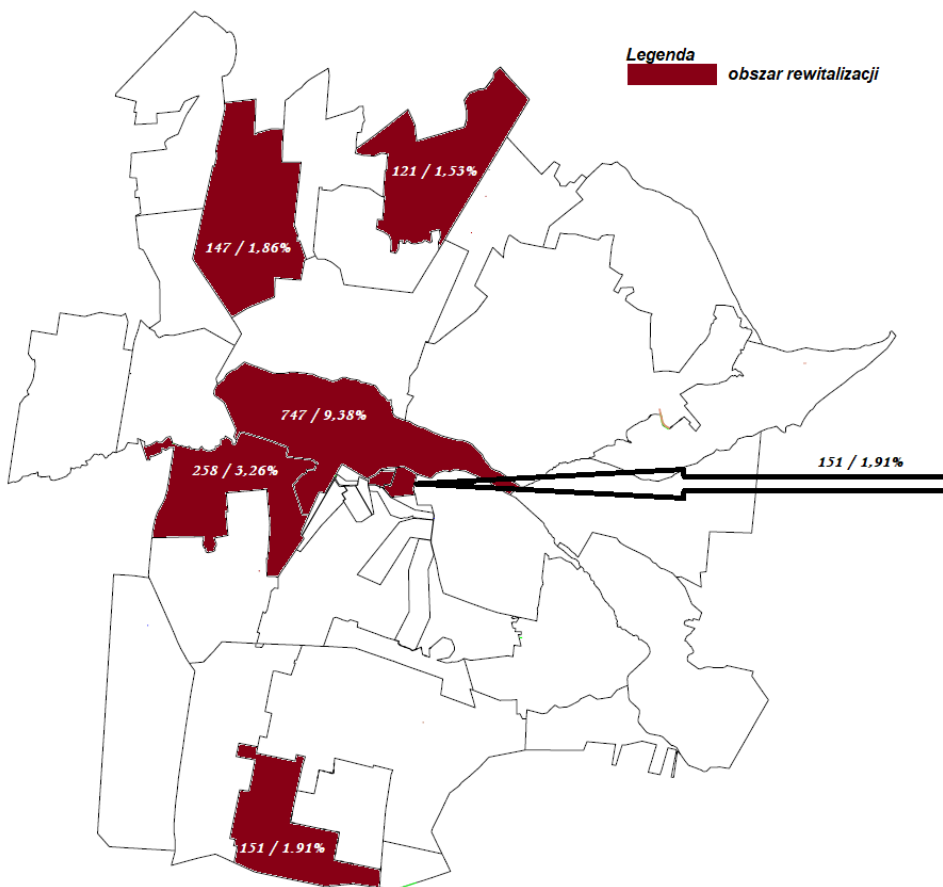
Źródło: Opracowanie własne

łącznie obszar zdegradowany zamieszkuje 3210 mieszkańców – 40,61% populacji.

W związku z zapisami Ustawy o rewitalizacji dotyczącymi wyznaczenia obszaru rewitalizacji nie przekraczającego 20% obszaru oraz 30% populacji mieszkańców, pogłębiono analizę miejscowości Cyców wskazując do objęcia obszarem rewitalizacji centrum miejscowości o najwyższym możliwym potencjale inwestycyjnym dla przyszłych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazanych w dokumentach strategicznych oraz o największym dostępie do instytucji publicznych realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne na rzecz grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem tj. bezrobotnych i seniorów.

Tym samym obszar rewitalizacji zamieszkuje 1575 osób, co stanowi 19,93% mieszkańców gminy ogółem.

Mapa 20 Obszar rewitalizacji

16. Przebieg konsultacji społecznych

Termin konsultacji: od 21 maja 2018 roku do 22 czerwca 2018 roku

Miejsce publikacji ogłoszenia:

1. Strona Gminy Cyców:

http://www.ugcycow.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&sub=5&menu=6&artykul=3274&akcja=artykul

Termin ogłoszenia: 15 maja 2018 r.

2. Tablica ogłoszeniowa w siedzibie Urzędu Gminy Cyców (I piętro)

Termin spotkania konsultacyjnego: 29 maja 2018 r.

Miejsce spotkania konsultacyjnego: Urząd Gminy Cyców - Sala Narad Urzędu Gminy Cyców.

Termin warsztatów: 29 maja 2018 r.

Miejsce warsztatów: Urząd Gminy Cyców - Sala Narad Urzędu Gminy Cyców.

16.1 Ogłoszenie o konsultacjach

Ogłoszenie o konsultacjach społecznych dotyczących wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Cyców zostało umieszczone na stronie internetowej Urzędu Gminy w dniu 15 maja 2018 roku o następującej treści:

„WÓJT GMINY CYCÓW ZAPRASZA DO UDZIAŁU W KONSULTACJACH SPOŁECZNYCH DOTYCZĄCYCH WYZNACZENIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI NA TERENIE GMINY CYCÓW

Na podstawie art. 11 ust. 3 w związku z art. 6 ustawy z dnia 9 października 2015 r., o rewitalizacji (tj. Dz.U. z 2017 r. poz. 1023 z późn. zm.) Wójt Gminy Cyców informuje o rozpoczęciu konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Cyców.

W celu opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji konieczne jest określenie obszarów kryzysowych (zdegradowanych) na terenie gminy. W tym celu przeprowadzona została diagnoza społeczno-gospodarczo-przestrzenna jednostek gminy (sołectw). Przeprowadzona diagnoza pozwoliła określić różnicowanie wewnętrzne gminy i wykazać obszary, które, ze względu na wysokie nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych czy przestrzennych, powinny zostać objęte wsparciem w ramach GPR.

Gminny Program Rewitalizacji to dokument, który programuje proces rewitalizacji na tych obszarach gminy, na których stwierdzono największe nasilenie negatywnych zjawisk. Działania rewitalizacyjne zaplanowane na obszarach zdegradowanych, które zostaną wpisane do Gminnego Programu Rewitalizacji mają szansę na uzyskanie zewnętrznego finansowania, m.in. z funduszy UE.

Mając na względzie powyższe zachęcamy do wzięcia udziału w konsultacjach społecznych oraz zgłaszania uwag do przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczo-przestrzennej gminy oraz wyznaczonych obszarów zdegradowanych i obszarów do rewitalizacji.

I etap konsultacji będzie prowadzony od 21 maja 2018 roku do 22 czerwca 2018 roku. Obejmować będą zebranie od mieszkańców propozycji zadań w ramach projektu Programu Rewitalizacji Gminy Cyców w latach 2018-2023.

Konsultacje prowadzone będą w formie:

- pisemnej poprzez specjalny formularz zgłoszeniowy (do pobrania na stronie internetowej Gminy), który należy przesłać na adres mailowy: k.swieczak@ugcycow.pl*
- warsztatów w siedzibie Urzędu Gminy Cyców*
- spotkania konsultacyjnego w siedzibie Urzędu Gminy Cyców*
- ankiety dotyczącej problemów społecznych i potencjału gminy Cyców w zakresie rewitalizacji obszaru zdegradowanego.*

Zapraszamy radnych, sołtysów oraz wszystkich zainteresowanych mieszkańców na pierwsze warsztaty konsultacyjne dotyczące Programu Rewitalizacji dla Gminy Cyców do roku 2023.

Warsztaty odbędą się w dniu 29.05.2018 r. o godz. 9.00 w Sali Narad Urzędu Gminy Cyców.

Spotkanie konsultacyjne odbędzie się w dniu 29.05.2018 r. o godz. 13.00 w Sali Narad Urzędu Gminy Cyców.

Program warsztatów:

- 1. Rozdanie formularzy i kwestionariuszy ankiet*
- 2. Prezentacja wyciągu z diagnozy gminy*
- 3. Możliwość zgłaszania uwag – wpisywanie w trakcie do formularza*
- 4. Po zakończeniu prezentacji – uzupełnienie kwestionariusza*
- 5. Warsztaty robocze w grupach*
- 6. Poinformowanie o dalszych działaniach związanych z opracowaniem GPR*
- 7. podsumowanie spotkania i zakończenie*

Niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji sporządzona zostanie informacja podsumowująca ich przebieg, zawierająca dane o miejscu i czasie ich przeprowadzenia, omówienie ich przebiegu oraz zgłoszonych uwag wraz z odniesieniem się do nich."

Do informacji o konsultacjach dołączono następujące pliki:

GPR Cyców Diagnoza do konsultacji
Formularz konsultacyjny GPR Cyców

Obszar rewitalizacji Układ1-1
Obszar zdegradowany przezrocze Układ1-1
Kwestionariusz ankiety GPR Cyców

ĘGA
OŚCI
KONTAKT

GMINA CYCÓW
 ZAPRASZAMY DO WIRTUALNEGO SPACERU

szuka

Zmień kontrast Zmień wielkość czcionki **FA+**

Aktualności

2018-05-15

WÓJT GMINY CYCÓW ZAPRASZA DO UDZIAŁU W KONSULTACJACH SPOŁECZNYCH DOTYCZĄCYCH WYZNACZENIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI NA TERENIE GMINY CYCÓW

Na podstawie art. 11 ust. 3 w związku z art. 6 ustawy z dnia 9 października 2015 r., o rewitalizacji (tj. Dz.U. z 2017 r. poz. 1023 z późn. zm.) Wójt Gminy Cyców informuje o rozpoczęciu konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Cyców.

W celu opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji konieczne jest określenie obszarów kryzysowych (zdegradowanych) na terenie gminy. W tym celu przeprowadzona została diagnoza społeczno-gospodarczo-przestrzenna jednostek gminy (sołectw). Przeprowadzona diagnoza pozwoliła określić zróżnicowanie wewnętrzne gminy i wykazać obszary, które, ze względu na wysokie nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych czy przestrzennych, powinny zostać objęte wsparciem w ramach GPR.

Gminny Program Rewitalizacji to dokument, który programuje proces rewitalizacji na tych obszarach gminy, na których stwierdzono największe nasilenie negatywnych zjawisk. Działania rewitalizacyjne zaplanowane na obszarach zdegradowanych, które zostaną wpisane do Gminnego Programu Rewitalizacji mają szansę na uzyskanie zewnętrznego finansowania, m.in. z funduszy UE.

Mając na względzie powyższe zachęcamy do wzięcia udziału w konsultacjach społecznych oraz zgłaszania uwag do przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczo-przestrzennej gminy oraz wyznaczonych obszarów zdegradowanych i obszarów do rewitalizacji.

I etap konsultacji będzie prowadzony od 21 maja 2018 roku do 22 czerwca 2018 roku. Obejmować będą zebranie od mieszkańców propozycji zadań w ramach projektu Programu Rewitalizacji Gminy Cyców w latach 2018-2023.

Konsultacje prowadzone będą w formie:

- pisemnej poprzez specjalny formularz zgłoszeniowy (do pobrania na stronie internetowej Gminy), który należy przesłać na adres mailowy: k.swieczak@ugcycow.pl
- warsztatów w siedzibie Urzędu Gminy Cyców
- spotkania konsultacyjnego w siedzibie Urzędu Gminy Cyców
- ankiety dotyczącej problemów społecznych i potencjału gminy Cyców w zakresie rewitalizacji obszaru zdegradowanego.

Zapraszamy radnych, sołtysów oraz wszystkich zainteresowanych mieszkańców na pierwsze warsztaty konsultacyjne dotyczące Programu Rewitalizacji dla Gminy Cyców do roku 2023.

Źródło: Strona Urzędu Gminy Cyców:

http://www.ugcycow.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&sub=5&menu=6&artykul=3274&akcja=artykul

16.2 Spotkanie konsultacyjne

Spotkanie konsultacyjne odbyło się w dniu 29 maja w Sali Narad Urzędu Gminy Cyców. W spotkaniu udział wzięli: wójt Gminy, radni Rady Gminy, sołtysi, pracownicy Urzędu Gminy Cyców, przedstawiciele mediów lokalnych, mieszkańcy.

Podczas spotkanie przedstawiono definicje rewitalizacji, proces przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Cyców, podsumowanie diagnozy oraz logiczne wyjaśnienie propozycji delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

W związku z priorytetami Strategii Przeciwdziałania Problemom Społecznym Gminy Cyców, przy delimitacji obszaru zdegradowanego, na podstawie analiz kluczowych wskaźników zróżnicowania wewnątrz gminnego, wybrano dwa najbardziej kluczowe wskaźniki, leżące u podstaw kluczowych problemów zdiagnozowanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych:

3. Bezrobocie (jako źródło pozostałych problemów tj. ubóstwo, czy powiązanych z innymi problemami tj. niewydolność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych czy uzależnienia – jako skutek lub jako powód bezrobocia)
4. Udział osób starszych 65+ w populacji mieszkańców ogółem.

Mając na uwadze powyższe w skład obszaru zdegradowanego weszły następujące miejscowości (o największym natężeniu obu wskaźników łącznie, o wartości poniżej średniej w odniesieniu do całego obszaru gminy):

- Adamów [151 mieszkańców, 1,91% populacji],
- Cyców [1792 mieszkańców, 22,67% populacji],
- Garbatówka Kolonia [147 mieszkańców, 1,86% populacji],
- Ostrówek Podyski [121 mieszkańców, 1,53% populacji],
- Podgłębokie 258 mieszkańców, 3,26% populacji],
- Wólka Cycowska [741 mieszkańców, 9,38% populacji].

łącznie obszar zdegradowany zamieszkuje 3210 mieszkańców – 40,61% populacji.

W związku z zapisami Ustawy o rewitalizacji dotyczącymi wyznaczenia obszaru rewitalizacji nie przekraczającego 20% obszaru oraz 30% populacji mieszkańców, pogłębiono analizę miejscowości Cyców wskazując do objęcia obszarem rewitalizacji centrum miejscowości o najwyższym możliwym potencjale inwestycyjnym dla przyszłych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazanych w dokumentach strategicznych oraz o największym dostępie do instytucji publicznych realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne na rzecz grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem tj. bezrobotnych i seniorów.

Tym samym propozycja obszaru rewitalizacji zamieszkuje 1575 osób, co stanowi 19,93% mieszkańców gminy ogółem.

Zebrani mieszkańcy i przedstawiciele organów Gminy i instytucji poddali możliwość rozszerzenia obszaru rewitalizacji o obszary rolnicze i porolnicze, niezamieszkałe, zagrożone zalaniem w wyniku działalności Kopalni Bogdanka. Ze względu na brak możliwości przeprowadzenia na tych terenach analizy problemów społecznych (tereny niezamieszkałe) oraz nikłą możliwość zaplanowania na tych terenach przedsięwzięć rewitalizacyjnych (jedynie rewaloryzacji przyrodniczej i krajobrazowej) postanowiono w drodze konsensusu nie włączać tych terenów do obszaru zdegradowanego, z zastrzeżeniem, że zgodnie z Ustawą o rewitalizacji, w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Cyców mogą też znaleźć się przedsięwzięcia spoza obszaru rewitalizacji (zdegradowanego), których efekty mogą mieć wpływ na rewitalizację obszaru rewitalizacji, zwłaszcza w kwestiach społecznych czy przyrodniczych. Proponowane przedsięwzięcia, takie jak tworzenie nowych zbiorników wodnych z przeznaczeniem na cele rekreacyjne oraz rozwoju turystyki, mogą zostać zgłoszone do Programu Rewitalizacji Gminy Cyców jako przedsięwzięcia komplementarne.

Print screen 2 Prezentacja przedstawiona podczas spotkania konsultacyjnego

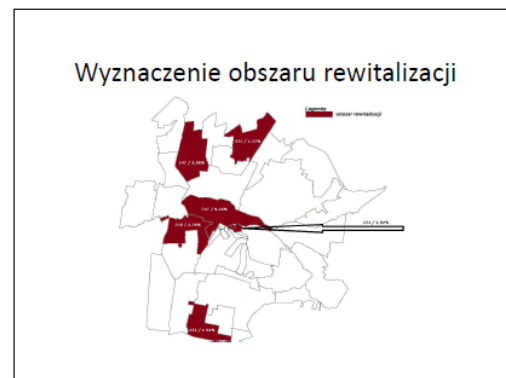
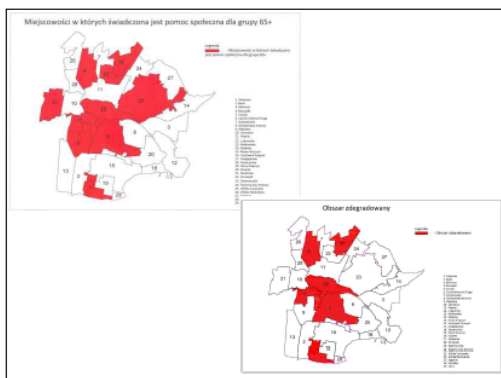
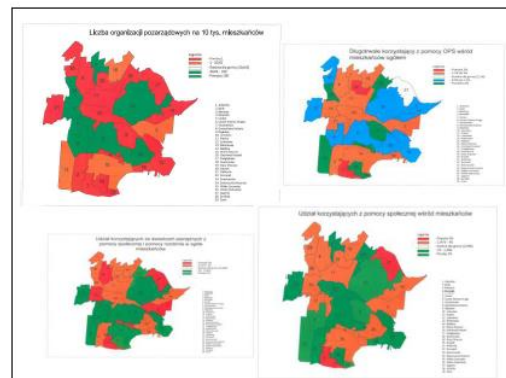
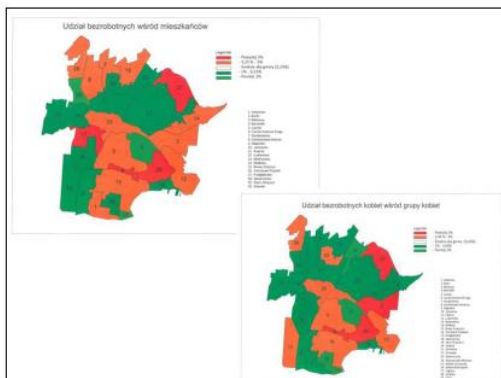
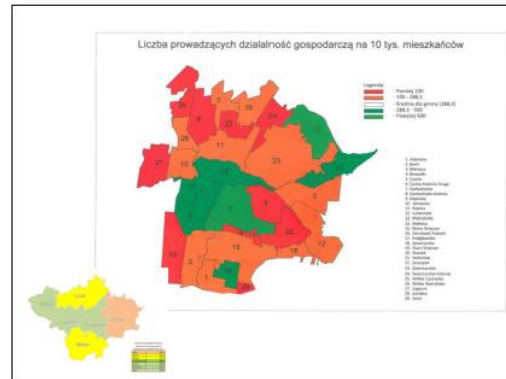
- Proces wyznaczania obszaru
- Przygotowanie diagnozy
  - Przygotowanie mapy
  - Przygotowanie wniosku (załącznik mapa, załącznik diagnoza)
  - Konsultacje społeczne projektu uchwały
  - Przyjęcie uchwały

Diagnoza

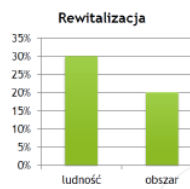
Diagnoza obejmują analizę zjawisk:

- 1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- 2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- 4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Kolejne kroki: Wyznaczenie obszaru rewitalizacji – przygotowanie projektu uchwały w tym konsultacje

Obszary rewitalizowane będą wyznaczone z uwzględnieniem kryteriów przestrzennych, ekonomicznych oraz społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem stopnia nasilenia problemów społecznych na danym obszarze, a także niskiego poziomu rozwoju, głównie związanych z deprivacją materialną i społeczną mieszkańców danego obszaru, wynikającą m.in. ze znacznego oddalenia od rynku pracy czy niewystarczającego dostępu do dobrej jakości niedrogich usług publicznych.

Uchwała Rady Gminy

Art. 8. 1. W przypadku gdy gmina zamierza realizować zadania własne, o których mowa w art. 3 ust. 1, rada gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójty, burmistrza albo prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. 2. W przypadku gdy uchwała, o której mowa w ust. 1, podejmowana jest z inicjatywy rady gminy, powierza ona wójtowi, burmistrzowi albo prezydentowi miasta przeprowadzenie konsultacji społecznych dotyczących projektu tej uchwały.

Art. 11. 1. Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2016r. Poz. 1629 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 60).

5. W uchwale, o której mowa w art. 8, rada gminy może ustanowić:

- 1) na rzecz gminy prawo pierwokupu wszystkich nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji;
- 2) na obszarze rewitalizacji zakaz wydawania decyzji o warunkach zabudowy, o której mowa w art. 59 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym dla wszystkich albo określonych w tej uchwale zmian sposobu zagospodarowania terenu wymagających tej decyzji ...

Źródło: materiały Urzędu Gminy Cyców

16.3 Warsztaty

Warsztaty odbyły się w dniu 29 maja w Sali Narad Urzędu Gminy Cyców. W spotkaniu udział wzięli: wójt Gminy, radni Rady Gminy, sołtysi, pracownicy Urzędu Gminy Cyców, przedstawiciele mediów lokalnych, mieszkańcy.

16.3.1 Metoda RADAR

W podgrupach uczestnicy warsztatów dyskutowali nad delimitacją obszaru i możliwych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych.

Zaprezentowano potencjalne przedsięwzięcia, które wynikają z dokumentów strategicznych gminy (Gminna Strategia Przeciwdziałania Problemom Społecznym, Strategii Gminy, Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Cyców na lata 2016-2022).

Tabela 9 Proponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne wynikające z dokumentów gminnych

Wsparcie tworzenia ośrodków wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności tworzenie Klubów Seniora, dziennych domów opieki, usług asystenckich
Tworzenie siłowni zewnętrznych, tras spacerowych (nordic walking), ścieżek i tras rowerowych itp. umożliwiającym aktywność mieszkańcom gminy Cyców
Pomoc osobom niepełnosprawnym zgodnie z ustawą o pomocy społecznej (usługi opiekuńcze, zasiłki stałe, okresowe, celowe) - Umożliwienie osobom niepełnosprawnym prawidłowego funkcjonowanie w środowisku⁹
Kreowanie podstaw przedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży – wyrównywanie szans, kształtowanie kompetencji kluczowych
Wsparcie przedsiębiorczości i samozatrudnienia, szkolenia oraz dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej
Warsztaty z rękodziela dla bezrobotnych kobiet – rozwój przemysłów kreatywnych
Doradztwo i wsparcie dla nowotworzonych przedsiębiorstw – inkubator przemysłów kreatywnych
Tworzenie nowych przedsiębiorstw na terenie LGD "Polesie" , Rozwój istniejących przedsiębiorstw na terenie LGD "Polesie" , Rozwój przetwórstwa na terenie LGD „Polesie” , Rozwój kompetencji w LGD "Polesie" w zakresie przedsiębiorczości¹⁰
Działalność integracyjna, społeczna, kulturowa gminnych ośrodków kultury – organizacja wydarzeń kulturalnych, historycznych, okolicznościowych
Rekonstrukcja bitwy pod Cycowem jako cykliczne wydarzenie turystyczne promujące gminę Cyców oraz tworzące centralne przedsięwzięcie dla rozwoju przedsiębiorstw usługowych okołoturystycznych (gospodarstwa agroturystyczne, tworzenie gadżetów pamiątkowych, usługi gastronomiczne, itp.)
Współpraca organizacji pozarządowych na rzecz integracji społeczeństwa
Podniesienie poziomu współpracy i zaangażowania społeczności lokalnej LGD "Polesie" – Integrowanie społeczności lokalnej, realizacja inicjatyw edukacyjnych i budowanie partnerstw¹¹

⁹ Projekt wynik z Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych.

¹⁰ Projekt przewidziany do realizacji w Strategii LGD Polesie

Organizacja przestrzeni publicznych integrujących mieszkańców w centrum Cycowa (place zabaw, klomby, parki kieszonkowe, montaż ławeczek, śmietników w istniejącym parku)
Zagospodarowanie terenów zbiorników wodnych po górniczych oraz obszarów zalewowych na cele rozwoju turystyki, integracji przedsiębiorczości
Budowa bezkolizyjnego skrzyżowania drogi K-82 z W-838 w miejscowości Głębokie, gm. Cyców
Drobne naprawy remontowe lokali w zakresie bieżącego utrzymania stanu technicznego Domu Nauczyciela w Cycowie
Drobne naprawy remontowe lokali w zakresie bieżącego utrzymania stanu technicznego 2 lokali mieszkalnych w budynku komunalnym w Wólce Cycowskiej
Remont gminnych zabytków z przeznaczeniem na atrakcje turystyczne i funkcje społeczne
Rozwój infrastruktury użyteczności publicznej na terenie LGD „Polesie”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów strategicznych Gminy Cyców.

W trakcie dyskusji rozważano możliwości pozyskania zewnętrznego dofinansowania na realizację wyżej wymienionych propozycji przedsięwzięć.

Największym zainteresowaniem cieszyły się projekty skierowane do seniorów, przedsiębiorców oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznych na funkcje integrujące, kulturalne, rekreacyjne oraz posiadające potencjał rozwoju przedsiębiorczości (głównie usług).

Wśród pozostałych pomysłów na przedsięwzięcia rewitalizacyjne zgłoszono:

Tabela 10 Propozycje dodatkowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Rodzaj przedsięwzięcia	Uzasadnienie
wylanie asfaltu w miejscach już utwardzonych	ciężki sprzęt rolniczy niszczy już utwardzone drogi gruntowe - asfalt wyeliminuje ten problem
zainstalowanie lamp LED	oświetlenie dróg dojazdowych w gminie
poprawienie komunikacji publicznej	zbyt mała liczba kursujących przewoźników po terenie gminy - pomiędzy miejscowościami utrudniające poruszanie się osób starszych
przyciągnięcie inwestorów	stworzenie terenów przychylnych do tworzenia przedsiębiorczości i stworzenie nowych miejsc prac
Budowa osiedla mieszkaniowego	w pobliżu gminy znajdują się kopalnie. Dostępne mieszkania ściągają na teren gminy pracowników tych kopalni - co spowoduje wzrost dochodów budżetu gminy z podatków, wzrost liczby mieszkańców oraz wskaźniki ekonomiczne gminy
wykorzystanie energii słonecznej	wymiana pieców na ekologiczne
budowa szkoły podstawowej w miejscowości Świerszczów	Istniejący budynek szkoły nie spełnia wymogów dla uczących się tam dzieci
zwiększone środki na przedsiębiorczość indywidualną	program ożywienia w tym zakresie
poprawa stanu dróg powiatowych	poprawa komunikacji, bezpieczeństwa na drogach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zgłoszeń uczestników warsztatów

Wszystkie pomysły na przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostały zanotowane przez pracowników Urzędu Gminy celem weryfikacji możliwości realizacji takich przedsięwzięć (kwestie własności infrastruktury, możliwości finansowania, możliwości prawnych dofinansowywania inicjatyw i inwestycji mieszkańców) oraz zostaną poddane analizie zasadności umieszczenia tego rodzaju

¹¹ Na podstawie Strategii LGD Polesie

przedsięwzięć w Gminnym Programie Rewitalizacji (kwestie efektów przedsięwzięć i możliwości wpływu na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego).

Jako podsumowanie przedstawiono propozycję struktury celów Gminnego Programu Rewitalizacji – przyjętą przez uczestników warsztatów z aprobatą.

Rysunek 1 Schemat proponowanych celów Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Cyców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wniosków z konsultacji i warsztatów

16.3.2 Ankieta badawcza

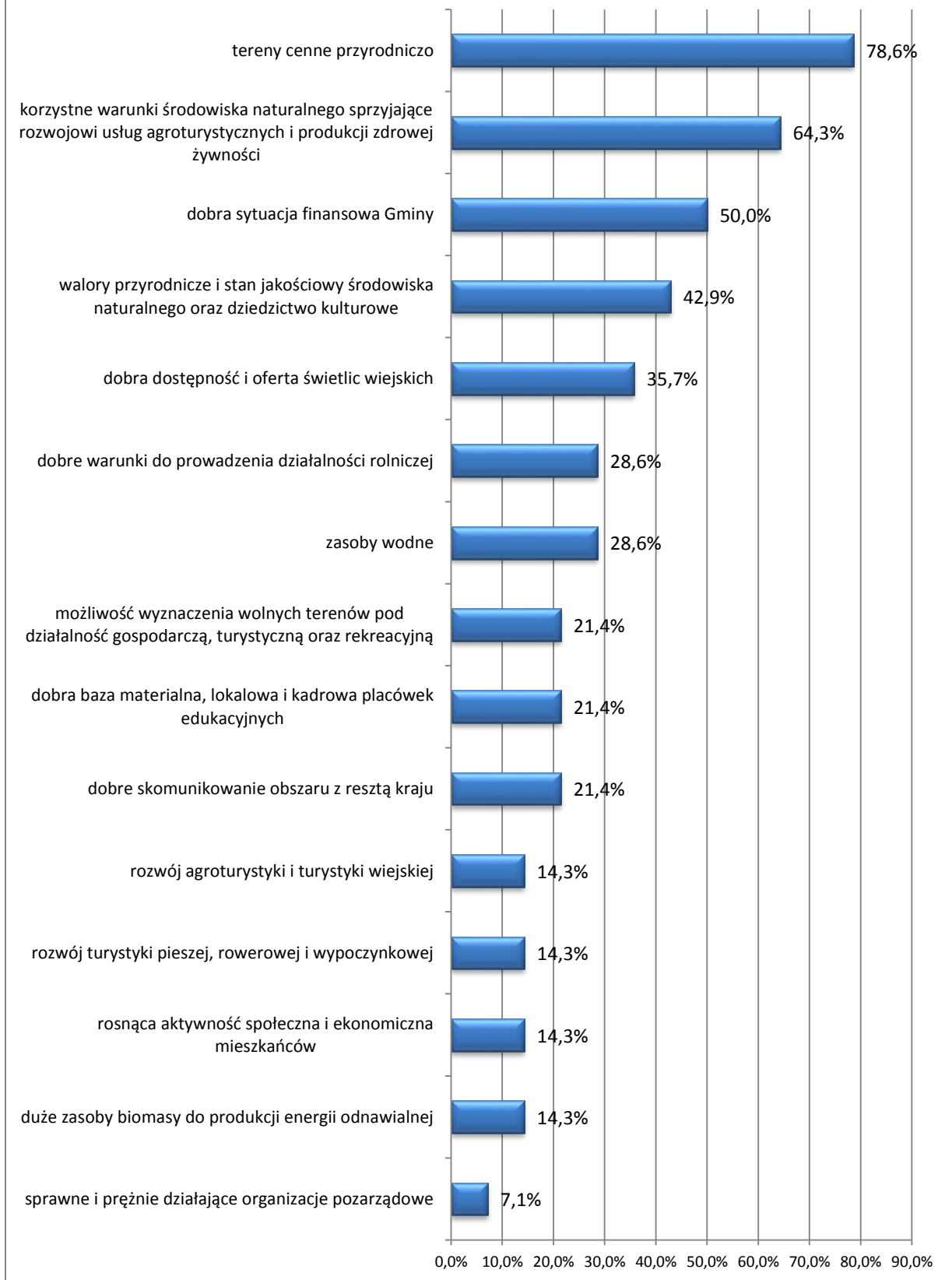
Ankieta badawcza miała charakter poznania opinii mieszkańców w zakresie ich potrzeb i oczekiwań oraz wskazania czynników składowych analizy SWOT (Mocne strony, Słabe strony, Szanse i Zagrożenia).

Pytania ankietowe oparto na wnioskach z diagnozy, przy czym wartości wybieranych odpowiedzi uszeregowały te czynniki wg hierarchii ważności/wpływu na obszar rewitalizacji.

Wyniki ankiet przedstawiono na kolejnych wykresach.

Wykres 17 Potencjały Gminy Cyców – wskazania respondentów – uczestników warsztatów

Potencjały Gminy Cyców (silne strony)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wniosków z warsztatów

Wykres 18 Słabości Gminy Cychów – wskazania respondentów – uczestników warsztatów

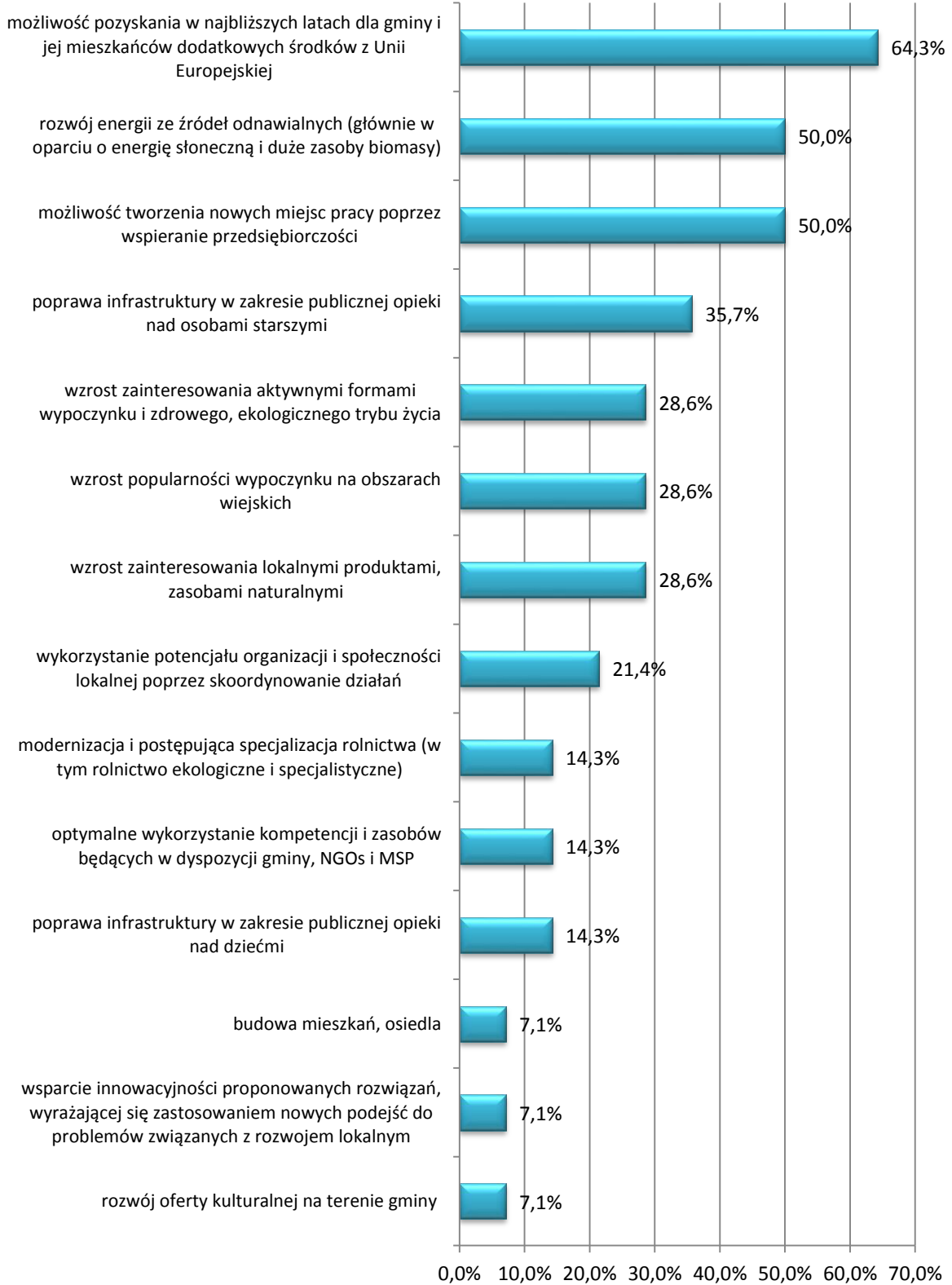
Słabości (problemy) występujące w Gminie Cyców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wniosków z warsztatów

Wykres 19 Szanse rozwojowe

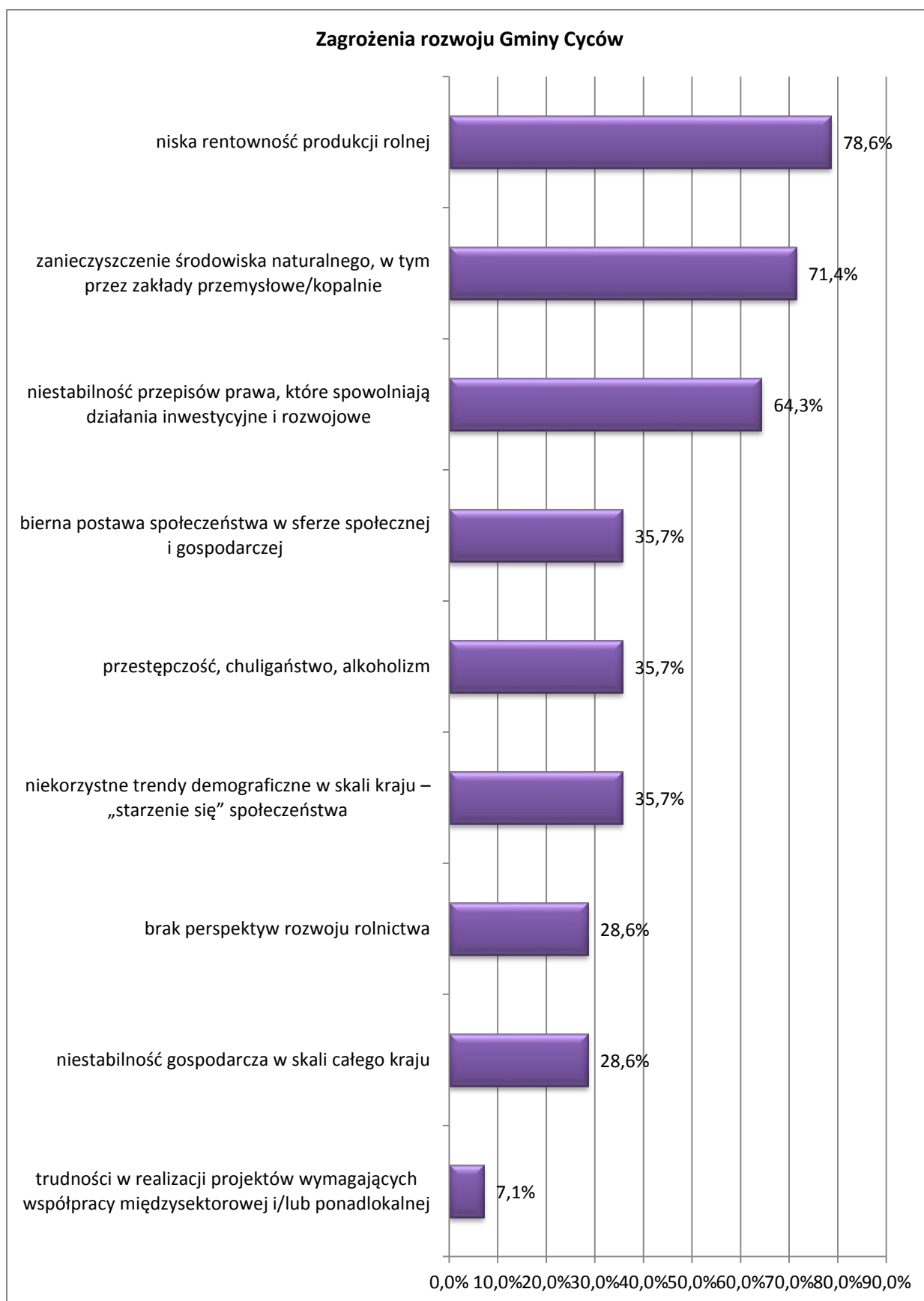
Szanse rozwoju Gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wniosków z warsztatów

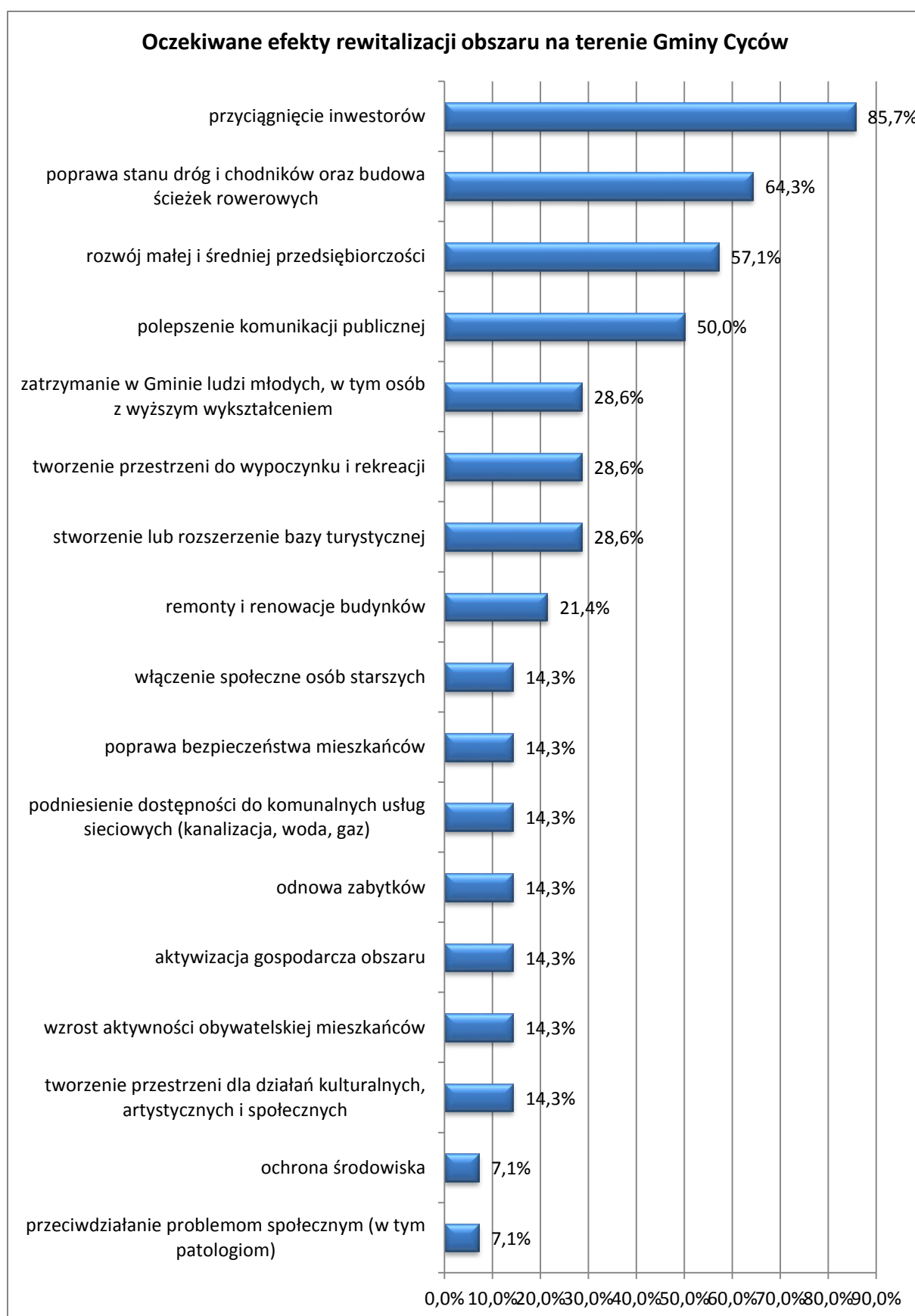
Wykres 20 Zagrożenia rozwoju Gminy Cyców – wskazania uczestników warsztatów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wniosków z warsztatów

Wykres 21 Oczekiwane efekty rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wniosków z warsztatów

16.4 Spacer poznawczy

Po sesji warsztatowej zorganizowano spacer poznawczy, celem weryfikacji stanu zdiagnozowanego oraz potrzeb rewitalizacji tkanki mieszkaniowej, zabytków oraz wspólnych przestrzeni oraz potencjału Gminy Cyców.

16.5 Konsultacje prowadzone drogą elektroniczną oraz tradycyjną

Podczas prowadzonych konsultacji w terminie od 21 maja do 22 czerwca 2018 roku na adres Urzędu nie wpłynęły żadne formularze konsultacyjne GPR Cyców.

Wnioski z konsultacji:

- **nie wniesiono uwag oraz zaakceptowano propozycję delimitacji obszaru zdegradowanego**
- **nie wniesiono uwag oraz zaakceptowano propozycję delimitacji obszaru rewitalizacji**
- **potwierdzono, że problem starzejącego się społeczeństwa, wysoki udział seniorów korzystających ze wsparcia i potrzebujących działań aktywizujących oraz bezrobocie to kluczowe problemy społeczne**
- **potwierdzono mały udział przedsiębiorstw w kształtowaniu dochodów budżetu Gminy (podatki) oraz podkreślono konieczność wspierania przedsiębiorczości**
- **potwierdzono konieczność zaplanowania inwestycji w przestrzeń publiczną, współdzieloną przez mieszkańców, inwestorów, turystów i przedsiębiorców**
- **podkreślono rolę zabytków (w tym przede wszystkim sakralnych) w kształtowaniu atrakcyjności turystycznej Gminy Cyców**
- **podkreślono walory przyrodnicze Gminy Cyców oraz dbałość o czyste środowisko, również przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii bądź rozwiązań energooszczędnych.**